

OCHOTNICKÉ DIVADLO

7

ROČNÍK IV - PRAHA 1958

Z Kubrových rolí v hrách Nebylo groše — najednou dukát, Bankrotář, Psohlavci
Na snímku uprostřed vpravo na festivalu německých pěvců v Liberci (1933)

Píseň mládeže

ČESKÝ TEXT FRANTIŠEK KUBR

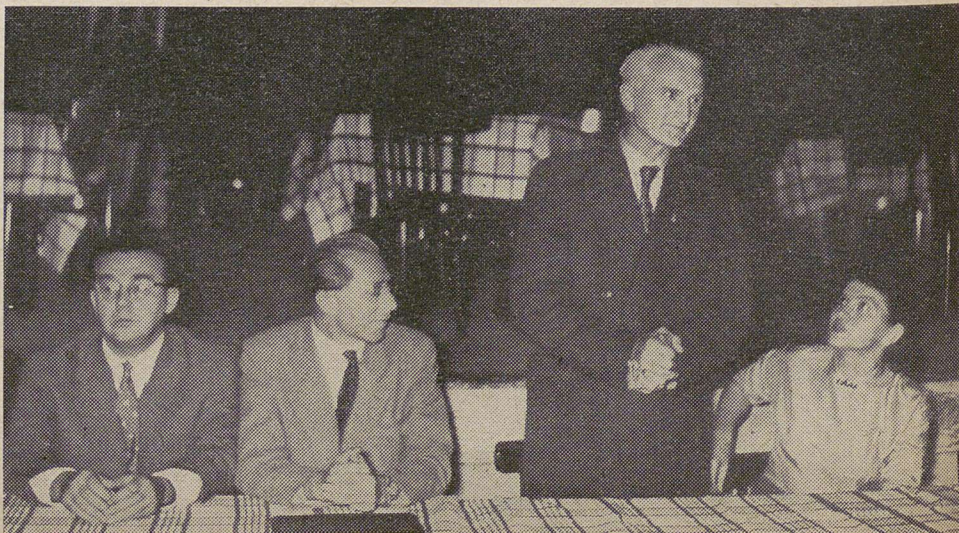

2. Naletěli na žhář v zběsilém boji,
nepřátelský voj v útěk obrací —
a z vítězné řady
padá voják mladý,
jeho junácké srdce krvácí.

3. Hlavu k ústům junáka koník sklání,
blíž slova slyší, než zmirá partizán —
koníku vraný můj,
soudruhy pozdravuj,
za svobodu já čestně umírám.

Přetištěno z Proletářských písní (vydal Svaz DDOČ v Praze roku 1935). S touto písní občanské války se seznámili naši dělničtí divadelníci v Moskvě na jaře roku 1933. Ruský originál „Tam, vdali za rekoj“ má 5 slok, z nichž překladatel (překládal po paměti) použil první, třetí a čtvrté.

JAK JSME HO ZNALI...

DĚLNÍK DIVADLA

„Vzpomínám starého mistra. Říkal mi: Uč se, uč! Bude vás, tovaryšů, přibývat. Lidé potřebují více než když já byl učedníkem... Bude přibývat rozumu mezi lidmi na světě. Rozumu, citu i vůle mezi lidmi. Zatím jako by někdo hnětl srdce lidí v něco tvrdého, tvrdšího než kámen, snad kov a ten kov se zlatu podobá. Kdyby tomu tak nebylo, lidé by si pravdy a jiných věcí přáli, pracovali by na svém díle a dohromady by se o svém díle radili a to lepší a nejlepší by obdivovali a ctili. Ale jednou přijde doba, že někdo a něco uchopí a zmáčkne ta chtivá, sobecká a tvrdá srdce, ne aby je týral a ničil, ale aby z tohoto tvrdého kamene učinil něco opravdu lidského.“

Těmito slovy obohatil František Kubr Spitzerovu hru *Tovaryš Martin*. Je v nich vyznání muže, který věnoval celou svou práci lidským srdcím, rozumu a citu mezi lidmi.

Nevyrostl nadarmo jako dělník mezi dělníky na průmyslovém Slánsku. Záhy poznal, že nelze pouhými slovy dospět k cíli, poznal, že jen organisovaná síla jeho třídy zvítězí v tvrdém boji proti kovu, který se zlatu podobá.

Aby se zúčastnil aktivně tohoto velikého boje o lidská srdce, vstoupil do odborové organisace, do Komunistického svazu mládeže a v roce 1929 do strany. Pro štěstí lidských srdcí se zúčastnil nesčíslných bojů své strany a třídy, pro jejich štěstí neváhal ani vteřinu pracovat za okupace, v době největšího nebezpečí, v ilegálním krajském výboru komunistické strany.

Měli jsme to štěstí pracovat vedle něho, učit se od něho, který nikdy nepoučoval. Poznali jsme v denní práci, že Kubr raději bojoval o něco než proti něčemu, že však dovedl být i neústupný a tvrdý, byla-li v sázce věc.

Vzpomínám, jak například stál před námi před necelými dvěma léty, jako pomník ze žuly, když v blízkém Maďarsku kontrarevoluce zuřivě zaútočila. Starost o věc proletariátu, žal nad osudem nejlepších maďarských soudruhů nemohly ani vteřinu zvíkat jeho optimismus, jeho přesvědčení, že věc strany zvítězí. Klidně a přece vzrušeně, pln starostí a přece s velikou důvěrou ukazoval příčiny toho, co se dělo. Nepoužil přitom siláckých slov. Nepotřeboval jich a přece se mu podařilo přenést na soudruhy svou víru, že i z tohoto boje vyjde věc, pro kterou žil, silnější než kdykoli předtím.

Lidská srdce miloval František Kubr. Jaký div, že si mladý talentovaný dělník zamiloval divadlo, onen druh umění, který lidem mluví ve slavnostním shromáždění právě o lidech, o jejich rozumu a citu a tak podněcuje jejich vůli změnit svět.

Jaký div, že si zamiloval dělnickou písničku, která svým obsahem, rytmem i svou melodií stmeluje lidi. A když se pak vrátil první delegát z veliké země, jejichž dnešek znamenal i Kubrův zítřek, byl mezi prvními, které

strhla nová jará sovětská píseň. Nenechal si tuto lásku pro sebe, tak jako vůbec vždy v životě rozdával. Sedl a přeložil *Partyzánskou* a mnohou jinou. V jeho překladu jsme je po prvé poznávali...

Nezůstalo však u sovětské písně. Spolu s nejlepšími silami naší kultury bojoval o to, aby náš dělník, náš lid poznal co nejvíce o Sovětském svazu. Kubr to byl, který jako tajemník Svazu dělnických divadelních ochotníků Československa organisoval hromadné návštěvy na první veliká, v boji s našimi měšťáky zrozená představení sovětských her. Nadšeně o tom vypravuje ve své knížce, kde nikdy nepíše „já“, ale vždy: „My jsme dělali to, my jsme dělali ono...“

Víme, Františku, že ani to „my“ u Tebe nebylo prázdnou frází, že jsi se vždy opíral o kolektiv. Víme však také ze zkušenosti, že sis ve své skromnosti nepřipouštěl, abys jen uvažoval o tom, že jsi už tehdy a až do posledního dne byl vedoucí silou každého kolektivu, ve kterém jsi pracoval.

Miloval Sovětský svaz jako druhý domov všech dělníků, miloval však neméně všechna ta statečná srdce, která kdekoli na světě bojovala o věc sovětů a tím i o věc pokroku ve své vlastní zemi. Není náhodou, že on, český proletář, milující Tyla a Jirásku, milující svou českou zem, vyzdvihoval ve své knížce právě veliké bojovné úsilí japonských a německých soudruhů, bojovníků zemí, ve kterých nejzuřivěji vládli šovinismus a fašismus.

Vzpomínám starého mistra. Říkal mi: „Uč se, uč! Lidé potřebují více...“

Těžce nesl, že neměl škol. Žádnou skutečnost však nepovažoval za nezměnitelnou, žádnou překážku za nepřekonatelnou. Učil se celý život. Četl a studoval s otevřenými očima. Nebyl zatížený předsudky oněch vzdělanců, kteří neznají život. To, co znal, dovedl použít.

Když František Kubr citoval, citoval svým vlastním tvůrčím způsobem. Nikdy jsi neměl pocit, že cituje proto, že mu dochází dech, že cituje, aby se opíral o cizí autoritu. Vždy, když vyprávěl o velikých myšlenkách, dostal jsi chuť přečíst si celé dílo, o kterém mluvil, učit se také. Nikdy nikoho svou vlastní velikou vzdělaností nezahanboval. Tak vyrostl v typ nového socialistického vzdělance, socialistického buditele a vychovatele, který vědomě navazoval na vše, co lidský duch vymyslel, co lidská srdce protřpěla. Tak se stalo, že mu věc kulturního dědictví nebyla nikdy prázdňným staromilstvím, netvůrčím epigonstvím, ale odrazaštěm pro nové smělé myšlenky a činy.

Bojoval urputně o vše nové. Věděl však, že je třeba popřát lidem času, aby se sami zbavovali svých nesprávných představ a návyků. Přísný byl jen na sebe sama.

Nemluvil mnoho o tvůrčí síle mas. Víra v tuto sílu mu

Nil v Gorkého Měšťácích

byla živou vodou. Proto miloval své ochotníky, proto je hájil proti každému snobu, který je podceňoval, proti každému, kdo se pokoušel přizívat se na jejich obětavé práci.

Miloval své ochotníky. A právě proto jim nic neodpouštěl. Každé nedokonalé představení ho bolelo, nejvíce ze všeho však, když sám ochotník nechťel pochopit svou velikou odpovědnost před národem.

Sterým způsobem bojoval v ochotnickém divadelnictví proti všemu starému, zpuchřelému, pohodlnickému. Sterými formami dovedl ochotníky podněcovat k novým činům a tak položit základ k novým Jiráskovým Hronovům, jejich rostoucímu významu v celém našem kulturním dění, k prvním předválečným i poválečným zahraničním úspěchům našeho ochotnického divadla.

Rudé právo napsalo ve zprávě o úmrtí Františka Kubra, že zanechal hlubokou stopu ve vývoji naší kultury. Vystihuje tak výsledek celoživotní lopotné, obětavé a přece tak radostné činnosti pracovníka, který nikdy, ani když se mu dostalo největších poct, nepřestal být prostým dělníkem.

Bydlel nahoře ve svém dělnickém Proseku. Dlouhá cesta trolejbusem a elektrikou, která ho v posledních letech tělesně zmáhala, byla mu každodenním ranním a večerním zdrojem znalosti o tom, co si dělník v závodě myslí a čím žije. Před lety mu dávali moderní byt na Vinohradech. Rok v něm vydržel. Pak se vrátil se ženou a čtyřmi dětmi mezi své dělníky na Prosek. Nedovedl bez nich žít.

Znal z vlastní zkušenosti, jak těžko se kdysi dělníkovi žilo. Hluboké však bylo jeho přesvědčení o síle a budoucím vítězství dělníka. Proto snad zůstává nezapomenutelná jeho nejkrásnější role, jeho Nil v Gorkého hře Měšťáci, kde vyjádřil neopakovatelným způsobem to, oč Gorkému šlo. Ještě dnes zní všem, kteří ho viděli hrát tuto postavu, v uších slova:

„Žít i bez zamilování jest slavná věc. Jezdit na mizerných lokomotivách na podzim a v noci za deště, za větru — anebo v zimě za vánice, když kolem sebe nic nevidíš a všechno je zahaleno tmou a zasypáno sněhem, to je těžké, to je únavné jezdit v takové době... chceš-li, je to nebezpečné — a přece to má svůj půvab! Víím, že život je věc vážná, ale neorganisedovaná a že potřebuje ke své organisaci všechny mé síly a schopnosti. Víím i to, že nejsem hrdina, jsem prostě poctivý zdravý člověk a přece jen povídám: to nevaď! Vyhrajeme to! A všemi silami své duše uspokojuji své přání vmísit se do samé dřeně života... hníst je tak, hníst je onak, tomu zabránit, onomu pomoci... v tom je radost života!“

V tom je radost života!

Kubr jí žil, učil nás pocítovat ji v plné síle. V boji o tuto gorkovskou radost života bude žít i mezi námi František Kubr, náš učitel, soudruh a přítel a jeho dílo vložené do rozumu a srdcí celých generací bojovníků.

Jan Martinec

František Kubr (3. 12. 1905 — 23. 5. 1958) se narodil ve Slaném. Vyučil se cukrářem. Po vyučení práci ve svém oboru nedostal, pracoval porůznu jako pomocný dělník. Divadlo začal hrát v roce 1925. Za tři roky je už členem představenstva DDOČ (Svazu dělnických divadelních ochotníků Československa) a neplaceným tajemníkem prvního, pražského kraje svazu.

Po čtyřletém členství v Komsomolu vstupuje v roce 1929 do Komunistické strany Československa. V roce 1931 se zúčastňuje po prvé jako delegát DDOČ mezinárodní akce, sjezdu ATBD — (Arbeitertheaterbund Deutschlands) v Dortmundu. V roce 1933 vede československou delegaci na I. světovou divadelní olympiádu, organisovanou Mezinárodní organizací revolučních divadel. Jako host téže organizace tráví v roce 1935 šest neděl ve SSSR. Od roku 1935 je placeným tajemníkem DDOČ. Zůstává jím až do likvidace Svazu v roce 1938, pak přechází do služeb Lidového divadla — návštěvnícké organizace, kterou v 30. letech založil svaz DDOČ spolu s Klubem českých a německých divadelníků, aby umožnil pokrokovým divadelníkům ná-

Jak šel život

vštěvu progresivních představení. Z třicátých let je velký počet jeho článků do veškerého komunistického tisku, zejména však do Dělnického divadla. V té době vytváří rovněž své nejlepší postavy na prknech, zvláště Nila v památné inscenaci DDOČ Gorkého Měšťáků, titulní roli v Tylově Bankrotáři a mnoho jiných. Za okupace se stává prodejní Lidového divadla, kterou vede, distribuční základnou ilegálního materiálu KSČ. Po osvobození se stává náhradníkem a později členem Ústřední rady odborů. Dává jako vedoucí příslušného oddělení základy našim závodním klubům, přednáší na četných odborářských školách, soustřeďuje kolem odborů nejprogresivnější ochotnické kádry, organisuje nové soutěže a vystoupení ROH na XI. sletě. Je iniciátorem a režisérem řady velkých kulturně politických večerů, z nichž nejvýznamněj-

ší jsou tři přehlídky práce. Největší z nich s tisíci účinkujícími se koná v červnu 1947 pro delegáty Světové odborové federace, tři dny po sjezdu reakční Nár. soc. strany. V těchto letech klade Kubr základy výchovné činnosti v našich rekreačních střediscích a stará se iniciativně o kulturní život mezi brigádníky na Mostecku. V slavných únorových dnech je předsedou závodní organizace KSČ v ÚRO. Po Únoru dává všechny své veliké zkušenosti do služeb ochotnictva. Je iniciátorem všeho nového na Jiráskových Hronovech, v roce 1953 se stává jedním z vedoucích pracovníků Ústředního domu lidové tvorivosti. Stává se předsedou redakčního kruhu Ochotnického divadla, ediční rady Orbisu, zasídlá v nejdůležitějších porotách, jezdí za soubory, píše, přesvědčuje, radí, pomáhá, učí. V roce 1956 byla rozmnožena jeho knížka O divadlo života, ve které zachycuje zkušenosti dělnického divadelnictví. Německé vydání této práce chystá Vysoká divadelní škola v Lipsku. V roce 1956 je mu na návrh ochotníků udělen zlatý Tylův ochotnický odznak, v roce 1958 v únoru Řád práce.

VZPOMÍNKA NA SOUDRUHA KUBRA

V karlínském činžáku, v Havlíčkově ulici č. 7 (dnes Za porůčskou branou), sídlil v letech 1930–38 Svaz dělnických divadelních ochotníků československých. Ve třech místnostech s třemi zaměstnanci, kteří za osobních obětí ochotně pracovali pro rozvoj ochotnického hnutí dělnických divadelníků, bylo stále živo, zvláště v odpoledních a večerních hodinách. Chodili sem pro knížky a informace režiséři a funkcionáři dělnických divadelních spolků a dramatických odborů Jednoty proletářské tělovýchovy, a všichni si přáli mluvit se soudruhem Františkem Kubrem, který byl dlouholetým tajemníkem Svazu. Vysoká, přímá postava, sympatická tvář, prosedivělé vlasy, dělnický typ s tvrdými dlaněmi a v prostých šatech, to byl náš Franta. Charakteristický byl jeho smích, hluboký a hlasitý, který rozesmál všechno kolem něho. Franta poradil co hrát, doporučoval hry Tylovy, našich i cizích klasiků, hry sovětských autorů, které Svaz vydával, nebo hry dělnických autorů. Vyzpovídal režiséra o poměrech ve spolku a v místě, o repertoáru, zeptal se ho, co čte, jak často chodí do divadla a na které filmy, jak pracuje v zaměstnání a jestli je politicky nebo veřejně činný. Nakonec jej požádal o adresu, pokud již nebyla ve Svazu, a zaznamenal si všechny poznatky ve své paměti. Často jsme pak Frantu obdivovali, jak dobře znal spolky i v nejmenším místě a kolik znal lidí.

Svaz DDOČ od roku 1921 vydával svůj časopis „Dělnické divadlo“, který vycházel měsíčně až do roku 1938 (v posledních dvou letech však čtrnáctidenně). Od roku 1929 se v něm pravidelně v každém čísle objevovaly články od soudruha Kubra. Psal články hlavně o organizačních otázkách, ale i o výsledcích návštěvy v Sovětském svazu v roce 1933, psal články o repertoáru, o akcích Svazu v různých místech, i kritiky divadelních představení. Články v zachovaných ročnících „Dělnického divadla“, ale i Rudého práva, Haló-novin a Tvorby mají úctyhodný rozsah a jasně dokumentují všestranné zájmy a bohatou činnost soudruha Kubra. (Pozn. red.: K článkům F. Kubra v tomto i poválečném tisku vrátíme se při jiné příležitosti podrobněji.)

Soudruh Kubr byl nejen dobrým propagátorem, ale i organisátorem. Spolu s Františkem Spitzrem, vzdělaným a velmi schopným svazovým režisérem, připravovali velké akce Svazu, kulturní večery v Lucerně, vzorná představení z vybraných dělnických ochotníků. Když v červnu roku 1936 zemřel veliký sovětský spisovatel Maxim Gorkij, přišel soudruh Spitzer na myšlenku uctít jeho památku vzorným představením „Měšťáků“. Od myšlenky nebylo u nich daleko k činům. Domluveno: za režii, výběr herců a představení odpovídá soudruh Spitzer; za propagaci, zadání divadla a návštěvnost odpovídá soudruh Kubr. Mimo to bude soudruh Kubr hrát postavu

strojníka Nila. A tak v parném létě, bez prostředků se hrála v pražském Varietě s mimořádným úspěchem hra bouřliváka ruské revoluce za plné pozornosti a účasti především dělnického obecnstva a tisku. Největší zásluhu o úspěch všech 52 představení vedle soudruha Spitzra měl soudruh Kubr. Kolikrát mluvil na schůzích dělnických divadelních spolků, kolikrát navštívil patronální závody, kolikrát telefonoval, agitoval, přesvědčoval — to prostě není možno spočítat. A při tom všem ještě chodil na zkoušky, hrál při všech reprisách, současně připravoval X. jubilejní sjezd Svazu DDOČ a musel plně pracovat v sekretariátu. Franta byl ve svém živlu, plný elánu, nadšení, neúnavně pracoval až do noci.

A takový byl soudruh Kubr vždycky, plný nápadů, nadšení a obětavosti — až do smrti. Při své práci vždy — „víděl celou dělnickou třídu, zájmy všech pracujících, žil a pracoval mezi nimi a nezářel ze zřetelů velikou revoluční perspektivu ve své každodenní práci, v plnění úkolů, které... staví veliký zítřek socialistické budoucnosti.“ — („O divadlo života.“)

Ladislav Nejedly

*

Když jsem poznala soudruha Kubra, bylo mu něco přes dvacet. Ochotnické divadlo bylo tehdy u nás rozšířené jako nikde jinde, ale neprůbojně. Začalo se kritizovat, vášnivě diskutovat, diskuse a boj nejen o novou formu, ale i nový obsah se přenesla do všech krajů republiky. Našli se všude nadšenci, kteří nechtěli svým uměním jen bavit, ale burcovat do boje za lepší zítřky.

Jeden z prvních nadšenců, kteří se přidali k této strhující a zajímavé činnosti, byl i mladý dělník soudruh Kubr, který přišel ze Slaného pracovat do Prahy. Každou volnou chvíli věnoval nejen pražskému hnutí, ale jezdil i ven agitovat a organisovat. Svaz DDOČ potřeboval sekretáře, mladého, uvědomělého, nadšeného. Tím nemohl být nikdo jiný než soudruh Kubr. Práce bylo moře. Svaz DDOČ se stal pravou rukou strany, která bojovala za jednotu lidu proti vzrůstajícímu se fašismu v Německu a ve Španělsku i proti vlastní buržoazii.

Na sklonku života byl mu udělen zlatý odznak Tylův. V naší době je lehké a radostno pracovat v dalším rozvíjení ochotnického hnutí. Tylův odznak však velmi výstižně hodnotí také práci soudruha Kubra z předmnichovské republiky. Byla to léta skutečného odříkání a nadšení. Ze svého nepatrného platu, většinou nevypláceného, jezdil na schůze a často platil jízdné nezaměstnaným dělnickým funkcionářům. A když na dráhu nebylo, šlo se pěšky. Na tak rozsáhlou činnost a při stále policejní persekuci nedostávalo se peněz velmi často. Peníze nebyly však nikdy překážkou nepřekonatelnou. Soudruh Kubr svolal

své spolupracovníky, poradili se a rozběhli. Jeden prodával na ulici Rudé právo tak šikovně, že se zákazníci o výtisky přímo rvali, druhí uspořádali představení ve prospěch Svazu a situace byla zachráněna. I profesionální umělci pomohli.

Soudruh Kubr se celý život učil, aby vždy mohl stát v prvních řadách dělnické třídy — v boji za socialismus.

Marie Spitzerová

*

My všichni, kdož jsme ho znali od prvopočátku Svazu DDOČ, víme nejlépe, co znamenal pro Svaz a naše dělnické divadelníky — ochotníky. Byl vždy nekompromisní, ale také rozvážný, nevnucoval nikomu svůj názor, ale uměl věc vysvětlit nejen členům strany, ale i bezpartijním, že nás vždy přesvědčil, abychom jako členové DDOČ plnili úkoly v linii strany.

Vzpomínám na zájezd do SSSR na Olympiádu dělnických divadel v roce 1933. Za dobrou práci v kraji jsme byli vysláni také dva z našeho souboru v Hradci Králové. Vzpomínám na jeho pražskou instruktáž před odjezdem, jak nám kladl na srdce význam zájezdu, upozorňoval na potíže, které pro účastníky mohou doma vzniknout. Měl pravdu; po návratu jsme byli dva zadrženi policií a vězněni, ačkoliv jsme jeli na legální pasy. V Moskvě s námi soudruh Kubr spolunacvičoval „Hlasy nad tajgou“, které tam v režii Miry Holzbachové předvedla sekce DDOČ.

Jeho veliká láska ke straně, Sovětskému svazu, ke všemu, co prospívá lidu, byla bezpříkladná. Zanechává po sobě kus poctivé práce. Všichni, kdož jsme jej znali, bychom si přáli, aby jeho spolupracovníci a všichni ochotníci si vzali z jeho života příklad a snažili se pracovat jako on. Tak nejlépe uctíme jeho památku.

Eduard Švagerka

*

Odešel soudruh Kubr. Rozdával nám hojně z velikých vědomostí a zkušeností proletářského divadelníka, zakaleného v boji o nové divadlo, o nový život. Sám skromný, učil nás skromnosti, sám zásadový, vedl nás k zásadovosti, sám lidský měl kdykoli pro každého z nás ochotníků čas, aby poradil a pomáhal v malých i velkých věcech divadla i života. Sám nesmírně vzdělaný, ukázal nám, že úspěch ochotníků je v jejich vlastních rukou, že mnoho dokáží, budou-li mít na sebe velké nároky. — Byl naším vzorem. V duchu jeho práce budeme pokračovat v boji o nové ochotnické divadlo, které pomáhá našemu lidu předělávat svět, v boji za mír a štěstí nás všech. — To slibujeme.

(Z projevu zástupce Ústředního poradního sboru Sv. Slovenčika nad Kubrovou rakví)

POSLEDNÍ ČLÁNEK

FRANTIŠEK KUBR, nositel Řádu práce

Když zemřel soudruh Antonín Zápotocký, napsal František Kubr tento článek, který tenkrát nestihl uzávěrku čísla a byl s vědomím autora odložen pro vhodnou příležitost. Nepomysleli jsme si, že to bude jeho brzká smrt, která učiní jeho krátký článek, každou jeho řádku tak horece aktuální. Pročítáme znovu všechny Františkovy články, i ten poslední. Žel, že jich nemohlo být více... **R e d a k c e**

Někdy koncem července v roce 1945 na malém pracovním shromáždění Ústřední rady odborů hovořil v diskusí o rozpočtových otázkách také pracovník tehdejší kulturní komise ÚRO, jinak doktor filosofie. Mluvil široce a energicky o povinnostech odborů v kultuře. Tehdy ÚRO bylo provozovatelem asi sedmi divadel včetně operní scény v Praze, hlásila se další divadla, orchestry, umělecké soubory, byla řeč o rozsáhlých úkolech ve filmu, literatuře, hudbě, o palácích kultury v SSSR a u nás atd. Doktor mluvil nervosně o gigantickém rozsahu kulturních povinností, o nutnosti velkorysého přístupu k finančnímu řešení všech těchto věcí.

Antonín Zápotocký, který předsedal této schůzi, poslouchal s velkou trpělivostí. Asi tři slova si poznamenal, zdálo se mi, „lidé, kultura, prostředky“. Pak odpověděl v tom smyslu, že „kulturu musí lidé, a dělníci zvláště, potřebovat, musí chtít účastnit se kulturního života, musí v něm rozvíjet svoji vlastní iniciativu nejrozmanitějším způsobem podle svých zájmů osobních, které jsou vždy zároveň společenskými. Smysl naší kulturní práce v odborech vidím především v rozvíjení těchto kulturních zájmů našich lidí. Pořádat hodně různých placených uměleckých souborů, k tomu kromě dosti peněz není třeba zvláštního umění. Rádi bychom ale brzy uviděli vznikat a působit v našich odborových organizacích soubory dělníků a zaměstnanců, kteří z vlastního potěšení zpívají, recitují, hrají divadlo, pěstují sport a podobně. Nedovedu si představit tvářnost naší jednotné odborové organizace bez podobné kulturní a výchovné činnosti vedle jejího výrazného a ini-

ciativního podílu budování a obnovy výroby a celého národního hospodářství. A umělcům hodně prospěje, budou-li se stýkat s dělníky, budou-li si s nimi rozumět. Pochopí lépe a brzy, jakého umění bude třeba naší době.“

Brzy jsme ukázali soudruhovi Zápotockému prvé vlašťovky v podobě vznikajících souborů lidové tvořivosti. V prosinci 1945 byla na pracovišti ÚRO na Perštýně intimní oslava jeho narozenin. V suterénním sále budovy vystoupily tři soubory, mezi nimiž byli učedníci z ČSM ze závodu ČKD Sokolovo a členové pražského SNB. Zazpívali několik starých dělnických písní, nové písničky tehdy vzniklé, recitovali verše a zahráli malou scénku. V únoru 1946 k prvé celostátní konferenci jsme uspořádali pro delegáty odborářský kulturní večer v Lucerně, kde vedle uměleckého programu souborů závodních klubů a umělců ND se konala „přehlídka práce“, kde skupiny dělníků a zaměstnanců asi čtyřiceti závodů pochodovaly s modely svých výrobků nebo hotovými výrobky. „Takto rozumím kulturní práci v odborech. Těsně spjatou s výrobou, prací v závodech a kdekoliv.“ Tak posoudil večer Antonín Zápotocký.

Přišel se ještě mnohokrát podívat na výsledky uměleckého úsilí v souborech lidové umělecké tvořivosti. Seděl na ochotnickém divadelním představení v závodní jídelně Tesly ve Strašnicích, přišel na představení festivalu ochotnických divadel do Realistického divadla a besedoval se souborem ze Souše u Mostu, který hrál dramatisaci jeho románu „Vstanou noví bojovníci“. Takto přišel mnohokrát se podívat a pobesedovat. V roce 1955 jsme k němu přišli s blahopřáním

k narozeninám od souborů umělecké tvořivosti. Říkal: „Rád bych si obšírněji pohovořil o této věci, velmi mě to zajímá, přijďte někdy, rád bych se na leccos zeptal, jak v souborech lidé pracují... jak se jim tato práce daří.“ Loni se dal zevrubně informovat o přípravách XXVII. Jiráskova Hronova a chystal se k jeho návštěvě. Státní záležitosti a zdravotní stav to však nedovolily.

Soudruh Antonín Zápotocký napsal několik knih o historickém vývoji českého i mezinárodního revolučního dělnického hnutí jako jeho účastník. Zdařilá dramatisace jeho prvního románu napovídá, že boj dělnického hnutí přinesl a přináší nesčíslné množství temat, dramatických námětů, zajímavých lidských osudů a charakterů pro jeviště. I tady ukázal, že jsme na začátku možností a úkolů, které ještě čekají na další pokračovatele a nová díla.

Vždycky jej naplňovalo uspokojením, jestliže viděl mládež zúčastněnou aktivně na práci vedle zkušených pracovníků starších. „Když ti dovedou zaujmouti mládež k zaujaté a vytrvalé práci, je vidět, že něco umějí. Každý, kdo něco umí, měl vždycky učedníky. Z takové práce je radost.“ To oceňoval též u souborů lidové tvořivosti. Mládež již sama o sobě nese silné pocity radosti, optimismu, života. Proto s takovou samozřejmostí se stala heslem věta jednoho z projevů soudruha Zápotockého: „Radostně pracovat — radostně žít.“

Je pochopitelné, že žil politickými a hospodářskými problémy naší socialistické výstavby, prvořadými úkoly stranické, státnické práce, jaké měl ve svých funkcích. Jako všeho jiného, všiml si bedlivě názorů i dění na kulturní frontě. Nezapomínáme jeho státnického díla. Nezapomeňme ani toho, na jak čestné místo v kulturní frontě ukazoval lidové umělecké tvořivosti a našemu ochotnickému divadlu.

TŘICET A TEN POSLEDNÍ

SEZNAM ČLÁNKŮ F. KUBRA V NOVÉM OCHOTNICKÉM TISKU

Lidová tvořivost

Roč. II (1951), strana:

77 Organisuujeme závodní klub

237 Gorkého Měšťáci v DDOČ

306 příspěvek z diskuse o představení Vstanou noví bojovníci na XX. Jiráskově Hronovu

Roč. IV (1953), strana:

38 Práce dělnických divadel DDOČ

167: Na předmjálovém večeru v Lucerně

Příloha k č. 11: Zvyk není druhá přirozenost (agitační scénka)

Roč. V (1954), strana:

73 Soubory před volbami včera a dnes

211 „Novopačtí rebelanti“ v Nové Pace

214 „Lakomec“ v Proseku

245 Přínos souborů Státních pracovních záloh

297 Lidové divadlo slouží vlasti a míru

305 Hrátky s čertem na XXIV. Jiráskově Hronovu

312 Diskuse se soubory

349 Horníci hrají divadlo

355 Průkopnická dramaturgie

356 Představení polského souboru

356 Významné představení divadelního festivalu v Nejdku

397 O umění bojující

Ochotnické divadlo

Roč. I (1955), strana:

49 V jubilejním roce

92 Divadelní večer v Šardicích

93 V boji se sucharstvím

99 Z dějin ochotnického hnutí

Roč. II (1956), strana:

49 O cechařství a některých organizačních otázkách

97 Naše strana a ochotnické divadlo

206 Znovu do soutěže

Roč. III (1957), strana:

25 Volby a divadlo

169 Kritika a ochotníci

273 III. mezinárodní divadelní hry v Scheerzbergu

Roč. IV (1958), strana:

1 O nové pojetí dramaturgické práce

39 Do dalších padesátek

148 Poslední článek

IV. NÁRODNÍ PŘEHLÍDKA V KRNOVĚ

Měla proti loňsku novou tvář: ke čtyřem celovečerním hrám přibily dvě pohádky a jeden večer malých jevištních forem. Krnovu se představilo celkem 7 souborů z krajů Praha, Brno, Gottwaldov, Olomouc, Pardubice a Hradec Králové. Pořádající Okresní dům osvěty doplnil — se svolením ÚDLT — počet hostujících souborů na osm přizváním Divadelního studia Mrštík ZK Moravských železáren Olomouc (mimo soutěž). Organizační práci pořadatelů nejlépe vyjádří tato čísla:

IV. národní přehlídka zúčastnilo se celkem 8 souborů s 300 účinkujícími; jejich 16 představení zhlédlo přes 14 000 platících diváků, z toho 6000 z venkova; aktuality a pořady televizního okénka navštívilo přes 1300 dětí; soubory hodnotily celkem 3 poroty; průběh národní přehlídky komentovaly 3 krajské deníky, 1 okresní týdeník, denně Čs. rozhlas a místní Zpravodaj tištěný v 500 výtiscích; patronátní povinnosti převzalo celkem 30 závodů, 6 JZD a 8 škol; třídnenního režiséřského kursu zúčastnilo se 82 ochotníků Ostravského kraje; zahájení přehlídky natočila ostravská televize; brněnský soubor nahrál pro ostravský rozhlas třetí obraz hry bratří Čapků Ze života hmyzu; po dobu přehlídky byla v Okresním muzeu z materiálů Moravského musea v Brně instalována výstava J. K. Tyla a ve foyeru divadla tablé III. národní přehlídky a IV. národní přehlídka ve fotografii; za zvláštní zmínku stojí závazky osvětových besed a absolventů režiséřského kursu k XI. sjezdu KSČ.

Z uvedených dat bylo nejvíce hodnoceno číslo: 14 000 platících diváků. Jak jsme ho dosáhli? Od února zajížděli pracovníci ODO na vesnice „prodávat národní přehlídku“. Navštívili JZD, MNV a osvětové besedy. Tyto návštěvy byly někdy jen krátkým pohovorem, někdy se měnily v dlouhé přesvědčování a poučování, někdy bylo nutno i zvýšit hlas. V naprosté většině obcí setkali se však pracovníci ODO s plným pochopením a předprodej se dařil: měsíc před zahájením přehlídky bylo všech 8 večerních představení vyprodáno. Odpolední představení byla na tom hůře: pro městského diváka jsou nepopulární, venkovu časově nevyhovují, mimo to nám do národní přehlídky nečekaně vpadly přeložené svátky. Přesto se nám za pomoci škol a OV ČSM podařilo vyprodat dvě odpolední představení celovečerních her; dětská představení byla zásluhou dobré spolupráce místních i venkovských škol úplně vyprodána odpoledne i večer.

Po úspěchu III. národní přehlídky se nám letos neprodávalo špatně. Zájem byl velký a opravdu upřímný; po dobu IV. národní přehlídky žilo nejen město, ale i venkov v radostném a vzrušeném ovzduší velkého svátku. Avšak kromě pořadatelské dovednosti naplnila naše tisícisedadlové divadlo především důvěra v ochotnickou práci. Taková důvěra, že jsme mohli IV. národní přehlídku vyprodat „in bianco“, naslepo; repertoár pře-

OČIMA POŘADATELE

hlídky jsme se dověděli až dodatečně.

Druhým úkolem byla naše hostitelská povinnost: uvítat, ubytovat a stravovat soubory, připravit jim jeviště a přidělit jim na výpomoc zdatnou technickou čet- tu, která nehledí na pracovní hodiny. Hodnocení tohoto úseku naší práce přenecháme souborům; jestliže jejich děkovné dopisy nejsou pouhou společenskou formalitou, pak můžeme doufat, že jsme splnili i tento úkol.

Třetím úkolem byla propagace a tisk. Návštěvám na vesnicích předcházely články v okresních novinách, rozhlasové relace, zprávy v krajském tisku a ostravském rozhlasu. Proti loňsku přibyl letos tištěný Zpravodaj s pohotovou, trefnou a odborně hodnotnou recensí her i s těmi veselými klepy a klípy ze zákulisí. Místní rozhlas pracoval od poloviny dubna denně, po dobu národní přehlídky vysílali jsme mimo to ještě přímou reportáž z uvítání souborů na radnici.

Televizní okénko se představilo krnovským dětem už 20. dubna s novými, mimickými maňásky. Mělo své stále posluchače a obětavým souborům („Zdravotníček“ a Pedagogická škola) dostalo se po zásluze hojného potlesku od vděčné krnovské drobtiny. Televizní okénko pomohlo naplnit hlediště hlavně pro dětská představení. Na tuto krnovskou „konkurenci“ se podívala i ostravská televize a natočila si jednu z jejích aktualit.

Výzdobu města ochotně a s porozuměním obstaral MNV. Propagační komise použila místo transparentů menších optických poutačů v okolí divadla a na nástupišti železniční stanice za obětavé spolupráce zaměstnanců ČSD.

S prací krajského tisku jsme však ani letos nebyli plně spokojeni: závěr národní přehlídky nekomentoval ani jeden deník. Je to v pořádku?

Co nám přivezly nejlepší soubory šesti krajů Čech a Moravy? Známý kojetínský soubor Čechovova Racka; ZK Jura Jaroměř Kohoutovu Takovou lásku; nováček národní přehlídky, Chotěboř, Deník Anny Frankové; brněnský Dům učitelů (bývalá Universitní knihovna) hru bratří Čapků

Ze života hmyzu; rakovnický soubor pásmo soudniček Pozdě bycha honit; ZK Moravské železářny Olomouc Benedettiho Dobrou noc, Patrice — mimo soutěž; loňský vítěz Hronova, Svit Gottwaldov, pohádku Romanovského Zvířátka a hastrman; další nováček Národní přehlídky, Chlumec n. C., pohádka Fr. Hrubína Sněhurka, zvířátka a sedm mužičků.

Hodnocení jednotlivých představení přenecháme odborníkům; zmíníme se jen stručně o ohlasu, který hry měly u našeho diváka. Všechny čtyři celovečerní soutěžní hry byly přijaty pozorně, s opravdovým zájmem a po zásluze odměněny. Kojetín, Jaroměř i Brno představily se jako soubory vyspělé, s talentovanými herci, zkušenými režiséry i s rutinovanými technickými četami. Líbila se také Anna Franková v představení méně ostřílených Chotěbořských.

U jednoho představení se však zastavíme. Zanechalo totiž ohlas, který musíme nazvat nepřijemným. Po čtyřech celovečerních hrách očekával zejména náš venkovský divák večer zdravého smíchu. Pásmo soudniček V. Ježatého dávalo k tomu oprávněné naděje už slibným propagačním materiálem, který pořadatelům zaslal dramatický odbor J. K. Tyla z Osvětové besedy Rakovník. Žel, večer malých forem zůstal jen příslibem. Ani pásmo, ani herecké výkony, ani režie nemohly našeho diváka nadchnout. Soubor odvedl národní přehlídce představení podprůměrné. Škoda. Od souboru s takovou tradicí jsme právem očekávali víc. (Pozn. red.: Rakovníčtí napravili svou pověst představením Smrti Hippodamie, jež bylo právem dodatečně zařazeno do národní přehlídky.)

★

Národní přehlídka byla v Krnově uspořádána po druhé. Přesto jí už pokládáme za tradici — a to jednu z nejkrásnějších. Obě přehlídky ukázaly, že kraje Čech a Moravy mají dostatek vyspělých souborů, Krnovsko četné a vděčné občanstvo, Krnov pak výborné divadlo i obětavé a schopné organizátory. Půda je tedy vhodná, semeno do ní zasazené je zdravé. Věříme, že nám na Krnovsku vyroste po letech košatý strom trvalé tradice.

JAN KABZAN

Deník Anny Frankové v provedení ZK Český nábytek, Chotěboř: Anna (L. Piskačová) a Petr (J. Brychta)

IV. NÁRODNÍ PŘEHLÍDKA V PŘEROVĚ

O ČIMA OSVĚTÁŘE

Význam národních přehlídek nespočívá jen v plnění soutěžních principů, tj. v měření sil jednotlivých souborů, v zjištění, který je nejlepší a pojedná na Jiráskův Hronov. Musíme v nich spatřovat syntézu všech složek ochotnické práce a sledovat otázku její společenské funkce. Nejen láska k umění, k divadlu, ale její dosah, její vliv na utváření naší společnosti, aktivní význam jejích plodů pro náš kulturně politický život, to vše mají národní přehlídky dokumentovat, soustřeďují kolem sebe nejen vybrané soubory, ale i pořadatele, patrony a diváky. Soubory přijíždějí do nového prostředí, kde mají nejen [za známých podmínek soutěžního napětí] hrát před porotou, ale kde před jiným, jinak složeným a jinak vychovaným publikem, než na jaké jsou běžně zvyklé, mají vyzkoušet účinnost své práce, zjistit si, není-li samoúčelná, nýbrž zda je nosnou základnou pro šíření potřebných myšlenek, idejí, zda zkrátka skutečně plní tylovské poslání. Na druhé straně je taková národní přehlídka i soutěží pořadatelů a diváků. Je to praktická směna uměleckých i osvětových výchovných a politických zkušeností, ze které zejména dnes, kdy se naším prvořadým úkolem stává dovršení kulturní revoluce, lze čerpat mnoho poznatků a vyzovovat mnoho účelných uzávěrů.

Zkušenosti z dosavadních soutěží jasně ukázaly, v čem tkví problémy ochotnické umělecké práce a v čem tkví problémy její dramaturgie, ukázaly, jak důležitá je především myšlenka vnitřní kulturní a politické práce v souboru, a jak je nutné všemi způsoby bojovat za nového ducha v ochotnické práci, za nové, progresivní, socialistické divadlo. Úspěch tohoto boje může se opírat především o uvědomělý postoj lidových divadelníků, o pozici, kterou zaujmou k otázkám doby, k přítomnosti a k budoucnosti. Soubor, který nemá ucelené aspekty do těch-

to obzorů, může třeba hrát řemeslně dobré, živé divadlo, ale přitom zůstává na okraji dění, pozbývá společenského smyslu. Jeho divadlo je živé, ale není životné. Jakmile soubor nehledá, nepokouší se odhalovat v každém díle žhavé, do současna zasahující, lidské, životní pravdy, linie, jakmile nevrhává do své práce bičí, pro boj za nového, lepšího člověka zaujaté srdce, strhne možná pozornost jistou formální dokonalostí a bystrostí svého projevu, ale nevyvolá v nás souzvuk myšlenkový, nezapůsobí a nevede.

Řekněme si hned, že v tomto směru převyšovala kvalitativní stránka prostředí charakterovou stránku představení celovečerních her. Pořadatelstvo, vybavené jistě již bohatými zkušenostmi, vytvořilo tentokrát velmi důstojný rámec, v němž nebylo takřka organizačních závad, a prostředí, jehož se souborům v Přerově dostalo, bylo jistě nejlepším povzbuzením a živnou půdou pro jejich výkony. Vzor ná a srdečná přivítání souborů a péče o ně, bystře a pohotově vedený „Divadelní zpravodaj“, účast funkcionářů NP na diskuzích a mnoho jiných prvků, to vše bylo velkým kladem.

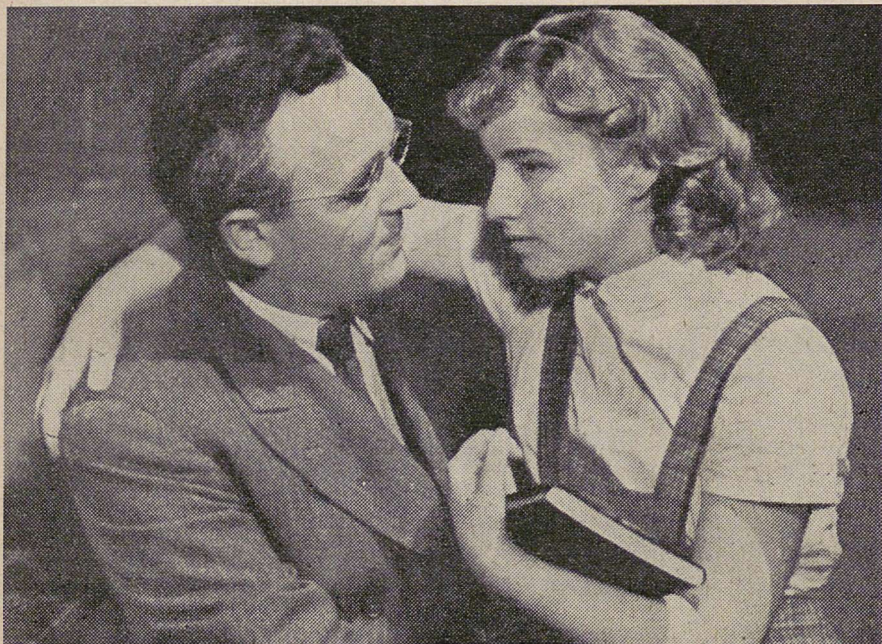
Přerovské publikum je příkladné; nejenže plnilo sál všech představení, ale pečlivě a pozorně je sledovalo, projevující značnou vyspělost. A přitom se sem sjíždělo nejrozmanitější publikum z širokého okolí, aby osvědčilo svou lásku k dobrému divadlu. Velmi pěkně se přičinily všechny patronátní závody. Pracující lidé tu nebrali tento závazek jen formálně, jak jsme toho byli už mnohde svědky, ale se skutečným zaujetím pro věc. Těmto divákům patří jen skutečně dobrá divadelní práce. Oni ji chtějí, oni ji potřebují a touží po ní, oni si ji zaslouží. A takoví lidé jsou všude a čekají na dobrou představení nejen od nejvyspělejších souborů „C“ kategorie, nýbrž prostě od všech divadel a ochotnických souborů. Jejich touha a zaujetí nás musí nutit k stále hlubšímu zamýšlení nad naší dramaturgií, přístupem ke hře, nad inscenačními prostředky i nad celým komplexem metodické práce. Výchova uměním — a její nejrozšířenější prostředek: divadlo v každé kategorii a formě — je základem pro další stupně kulturně politické práce. Jestliže v tomto bodě něco zmeškáme, ztratíme krok a rytmus a maříme si jeden ze základních předpokladů osvětové činnosti.

Že je cesta za socialistickým (a v tomto významu moderním) amatérským divadlem ještě dlouhá, plná zábran a překážek (vnitřních i vnějších), to je jeden z poznatků přerovské přehlídky.

Dalším poznatkem je, že je dobře možno tuto cestu hledat v tzv. malých formách, kde údernost obsahu i formy je na dosah ruky. Považují všechna představení, předvedená na přerovské národní přehlídce v této kategorii, za její klad. Účinně provedené pásmo „O moři, stepi a lidech“ (Kroužek uměleckého přednesu MOD Olomouc) mělo nesporně výhodu silných textů Maxima Gorkého. Cením si však — přes jejich značnou dramatickou nehotovost, rozpačitost a nezkušenost — zejména obou pokusů vlastní tvorby, jež přinesl soubor ZK ROH Královodvorských železáren Králův Dvůr v aktovce Věry Pachnerové „Únorovým oknem“ a Divadelní studio KOD Praha v pásmu Luboše Šterce „Právo na lásku“, protože oba autoři se nebáli sáhnout do nejžhavější současnosti, měli upřímný a přemýšlivý záměr ukázat správnou linii. Třeba v jejich věcech mnohde chrastí papír, straší schéma a neobratnost, přesto jsou to představení cenná, už jen pro ten kousek práce, který vykonala mezi lidmi. Ukazují nám cestu, po které je záhodno se myšlenkově, úmyslově ubírat. V takovém

*Petrucchio a Kateřina ze Shakespeara
v Zkrocení zlé ženy v provedení ZK
UP závodů Třebíč*

Záběr z Deníku Anny Frankové v provedení ZK Vigona Svitavy

případě zatím odpouštíme i některé nedostatky. Jen ten, kdo nic nedělal, se nedopouští chyb.

Třetím poznatkem z Přerova je zjištění, že co do kvality nebyl u celovečerních her patrný takřka žádný umělecký vzestup ve srovnání s předchozími NP. Krom toho, co již bylo řečeno, přičítáme to stálému soutěžnímu vypětí, jež snad odstraní nový soutěžní řád, poskytnou-li souborům více času na skutečnou tvořivou práci, i mnohým ještě potíživým, s nimiž se ochotníci setkávají (nedostatek prostředků, sálů, pochopení atd.). — Pro úplnost referátu je nutno se aspoň stručně dotknout jmenovitě představení celovečerních her:

Soubor ZK ROH „Družba“ Slavičín předvedl Karvašova „Pacienta 113“. Obětavý, vyspělý soubor zřejmě věnoval představení velkou péči; vynikalo přesnou souhrou, precizním aranžmá a hezkým výkonem Fr. Remeše v roli strýčka Rychtárika. Koncept však chyběl hluboký, odkryvný ponor do spodních proudů hry, takže zejména problémy onoho „pacientství“ primáře Habury, latentní bouře mezi ním a Kosturem a řada dalších

podtextových okolností, jejichž aspoň částečné vyhmátnutí činí tuto hru skutečnou, cennou jevištní záležitostí, zůstala nevyužita.

Lidové divadlo ZK ROH Vigona ze Svitav uvedlo „Deník Anny Frankové“. Bylo to dobré a silné představení; jistě tu hrála především sama textová předloha; její plné využití bylo ještě nad síly souboru. Režie se především nevypřádala důkladně s vytvořením kontrastu atmosféry: zdušenost židovských rodin, neprodyšně uzavřených v podkroví — a vnějšího světa s jeho normálním i abnormálním koloběhem. Představení dominoval vyspělý výkon Nadi Truhličkové v titulní roli a několik velmi pěkně vytvořených typů (například Hlaváček a Hovorková jako van Daanovi). Inscenace má slibné možnosti dotvoření.

Soubor ZK ROH závodů UP z Třebíče se hrál Shakespearovu komedii „Zkrocení zlé ženy“ na velmi vtipné a žánru hry odpovídající scéně. Představení bylo vybroušené, dobrá byla R. Vidláková jako Kateřina a postavy sluhů, které vesměs slynuly pravou shakespearovskou náladou, na druhé straně bylo několik stylo-

vých nečistot, zejména v jinak vtipném nápadu stavěčů kulis, traktovaných jako ensemble tančících sluhů. Celý duch představení jako by však postrádal víc oné lásky, srdce, víc důrazu bylo tu kladeno na vnějšíkovou efektivnost.

Nováček národní přehlídky, soubor ZK ROH MEZ Frenštát p. R. vzal na sebe těžký úkol inscenací Tylových „Kutnohorských havířů“; zhostil se ho čestně, právě proto, že v ní vložil prudkou míru lásky a srdečného zaujetí. Režie neudržela jednotnou linii postav a nedovedla zacházet s patosem, přesto však upoutala čirostí a prostotou; v postavě Víta vynikl J. Samek.

Zbývalo by ještě mnoho otázek, setkáme se však s nimi ještě průběhem roku jako s dalšími generálními problémy. Snad bych ještě nadhodil otázku, zda je únosné, aby soutěžící soubor dopoledne zkoušel a stavěl jeviště a odpoledne i večer hrál. Večerní představení je už obyčejně zatíženo přílišnou únavou. Zajímavým otázkám je též velmi slabá účast souborů osvětových zařízení ve vrcholných soutěžích.

EVŽEN SOBOTA

KUTNÁ HORA A JABLONEC NAD NISOU

Snad by bylo docela výstižné napsat sem podtitul: O národní přehlídce bez nadšení. Těžko by bylo vyvozovat důsledky z jejích dvou částí — z Kutné Hory a Jablonce nad Nisou, a to ještě jen z celovečerních představení, jichž si tento článek bude všimát — kdyby symptomy té malátnosti se nebyly projevovaly už daleko dříve v krajích a kdyby se jednotlivé diagnózy nebyly tak dokonale shodovaly dávno předtím, než byla vytažena opona nad prvním představením přehlídky.

Národní přehlídka zestárla. Jsou jí teprve čtyři léta, ale za tu dobu jí ubylo tolik sil, že bude nutně potřebovat oddech nebo transfusi nových myšlenek. Se stálým opakováním soutěže nevystačíme, s hlavním tlakem na soubory C teprve ne. U těchto „špičkových“ souborů dokázal čas i únava obrousit i tu špičku do nevybojnosti. Jistě si budeme všimát představení, která jsou visítkou celoroční práce. Pokusíme se ale zachytit náladu, atmosféru vrcholné soutěže.

KUTNÁ HORA

Dva týdny před národní přehlídkou byl uzavřen festival Tylova Kutná Hora, kde vystupovaly pozvané významné soubory. Obecenstvo je v Kutné Hoře nasyceno — zda dobře nebo ne, nemůžeme teď zkoumat, jen skutečnost, že hlad po ochotnickém divadle tu nebyl. Hrál se na rozdíl od jiných přehlídkových měst jen večer před neplným sálem. Ženitba tu měla dokonce velmi slabou návštěvu, ani ne polovinu hlediště.

Osvětová funkcionáři byli ulítní a unavení, trpce si stěžovali, že jim „shora“ (z ÚDLT) nikdo nepomůže, že jsou jim podávány matné nebo vůbec chybné informace, týden před zahájením jsou jim dodatečně oznamovány značné změny v repertoáru a do poslední chvíle nejsou známa jména porotců. Často není jasné, která instituce co zaplatí.

O Č I M A R E D A K C E

Národní přehlídka v Kutné Hoře se nestala slavností, ale akcí, která se koná už ze setrvačnosti. Byl tu sice navyklý slavnostní rámec — transparenty, tabla, tištěný zpravodaj, vítání souborů, patronáty, projevy, pionýři a svítcí tituly her nad průčelím divadla, ale všechno připomínalo unuděné dítě, které někdo násilím táhne za ruku kupředu. Rámec vyplňovala představení, která v úrovni dospěla k průměru.

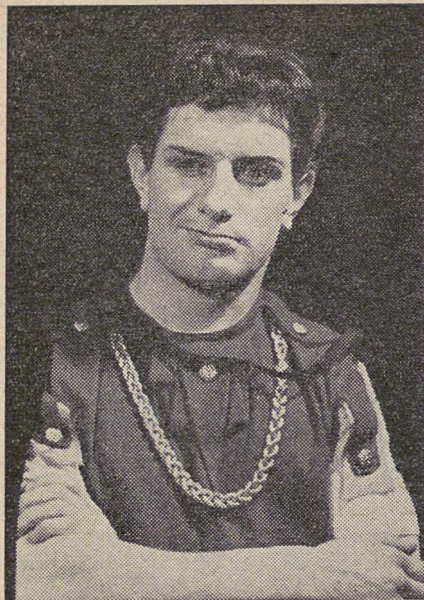
Zahajovali **Stroupežnického Naši furianti** v podání **Malé scény OB Praha-Žižkov**. V inscenaci bylo pět záskoků, nejtěžší v čelní roli Bláhy, kterého musel na tři dny převzít režisér Pavel Hora. Odtud pramenila nejistota a věčný otázník režiséra-herce: co má vlastně dřív hlídat? Herce, světla nebo boudu? Nervosita souboru zase rozkládla rytmus; monolog dědečka Dubského byl ukolébavkou pro obecenstvo. Děj byl od diváka jakoby oddělen zástěnou času, ano, ze hry se stal starosvětský obrázek, nad kterým se usmíváme, ale který se nás už netýká. Zapadlo tu mnoho dobrého, co skutečně inscenace přinesla: pěknou, živou práci s komparsy, výbornou scénu s hospodskými muzikanty, shodně i protipólně volené typy v rolích Buška a Dubského, milou, naivní Kristinu (J. Hrnčířová), typ návky, který dnes vůbec na našich scénách postrádáme.

Porota hledala chybu především v tom, že městský soubor dobře nezná vesnické charakterky. To je snad příliš snadná cesta. Žádáme od herce umění přetvářet a vytvářet, myslet a hledat. Snad byla chyba v tom, že soubor si hru zvolil bez zvláštního záměru. Je to opět stará chyba, které jsme možná také napomohli úvahami po Hronovech.

V hronovském repertoáru totiž vždycky něco chybí. Jednou sovětská hra, pak

světová klasika, pak česká klasika, nebo zase chybí veselohra či jiný žánr. Soubor, aby vyšel požadavkům vsífc, vybere tedy „něco“ z české klasiky. A už se neuvažuje, proč vlastně. Vybírá se zpravidla nejpopulárnější hra, která má „zaručený“ úspěch. Tedy předem: úspěch není nikdy zaručen — a nikde jsme se o tom nepřesvědčovali tak dokonale, jako právě letos na národní přehlídce.

Gogolova Ženitba je sousto, které mohou strávit takoví herci, jaké jsme měli příležitost poznat v představení MCHATu Gogolových Mrtvých duší: mistři, kteří dovedou brilantně zacházet s jazykem a vytvářet jedinečné, vybrané typy, znají zvláštnosti Gogolova humoru, jeho nadsázky, kterou v hereckém podání netlumí ani nepřexponují, ale plně pochopí její účinnost. Zkrátka u nichž se absurdnost komické situace stává pravdou. Tuto hru si tedy vybral nováček v C souborech, **OB Železný Brod**. Jejich představení bylo krotké, nikoho nebudalo, nikde nepálilo, bylo přitlačeno k zemi špatně chápaným heslem realismu, se snahou po pravděpodobnosti děje hry. Byl to trochu Šamberk, trochu Štolba, ale Gogol to rozhodně nebyl. „Nechtěli jsme vytvářet karikatury“... tak zněly unisono odpovědi herců a režiséra. Pod pojmem karikatura si asi představují cirkusového paňáku, rozhodně ne Daumiera, tak strohého, účelného a životného ve vyjádření obudnosti měšťáka. — Z diskuse poroty se souborem pak vznikla zajímavá úvaha o několika polohách Gogolova humoru. Podivuhodné bylo, že ve snaze po vyrovnané hladině představení režisér ani nevyužil znamenitých exteriérů herců, typů přímo předurčených pro Gogolovy postavy. V hereckém výkonu dospěla nejdál M. Lubasová v temperamentně zahrané dohazovačce Tekle (i když jí „parádní“ monolog byl seškrtán na krátké repliky).

J. Meixner jako Tigellinus ve hře J. Loukotkové *Není římského lidu*. Soubor ZK dolu A. Zápotocký Kladno-Dubí

Benedettiho konverzačka Dobrou noc, Patricie, se bleskově rozšířila po ochotnických souborech. K popularitě u souborů i obecnosti nejvíc přispívá prostředí děje, neboť velké toalety a život horních deseti tisíc ještě pro mnohé neprestal být exotikou; právě tak líbivé jsou její dialogy, přeletující motýlovitou lehkostí i vážné otázky. V nejlepším případě můžeme doufat, že inscenátoři chtějí postavit divákovi před oči obraz vysokých politických kruhů Západu, špinavé praktiky politiků, u nichž mottom každého jednání je obchod, ve všem, dokonce i v citových záležitostech. Technicky je hra velmi obratně napsaná, vtipně, s využitím několika kombinací zápletek kolem manželského trojúhelníku. Dostala-li se hra až na národní přehlídku, kde čekáme, že soubor inscenací vysloví kredo své práce, svůj názor na divadlo a na současný život, první a hlavní podmínkou byla dobrá inscenace. Můžeme říci, že **ZK ČSD Tábor** ji splnil. Nevybral si hru pro soutěž, ale v soutěži se nakonec čestně umístil. Za největší klad inscenace považujeme pochopení a zvládnutí tak těžkého žánru, jako je konverzační komedie, vyžadující samozřejmou lehkost hereckého projevu, **technickou** dokonalost. V představení převládala složka režie (Josef Traxler), která vedla herce v jednotném záměru dát hře hlubší podtext, silnější myšlenku, opravdovější, dramatičtější vztahy mezi lidmi i při zachování plynulé lehkosti dialogu. Požadavku na dobrou techniku projevu odpovídali herci ve třech stěžejních rolích — Patricie, Alberta a paní Van Laer (u představitele Alberta vadí daleko posazený hlas), představitel generála Burtona a ministra Lansena (s prohrškou proti kultuře mluveného slova) umístili své postavy společensky o stupeň níže a tím i umenšili jejich ideovou závažnost. Omylem bylo obsazení nezkušeného začátečníka v roli Lansena tajemníka. Není to velká role, je napsána proto, aby informovala di-

vák o prostředí „vysoké politiky“, ale musí mít úhořovitou hladkost a hladce plynoucí text; jinak se stává brzdou inscenace.

Představení lze vcelku vyslovit spokojenost (vyslovilo ji především obecnost) — a ostatním souborům připomínku, že úspěch Tábořských není náhodný ani laciný, že je za ním dlouhá a namáhavá práce i tradice bývalé jejich „Intimní scény“. Neboť lehkost je strašně těžká na divadle.

Nesporně repertoárově nejzajímavější byla dramaturgická novinka (i když stará 13 let), hra **Jarmily Loukotkové Není římského lidu**. Čtenáři současné české beletrie je jistě znám populární stejnojmenný román, který vznikl později. Dokonce četné dialogy jsou ve hře i v románu stejné. Hrdinou je básník Petronius, bojující proti nelidskosti zbraní svého ducha. V něm jako by starý, rozpadající se svět zanechal nejlepší hodnoty, které dokázal vytvořit. S tímto starým světem je Petronius nerozlučně spjat; bojuje za jeho obrodu zbytečný, předem ztracený boj. Hra je založena vlastně na popření názvu. Římský lid má ve hře zástupce Ostoría. Není to však **dramatická** postava, která by tento lid skutečně reprezentovala na scéně. Prohrává vlastně konflikt s Petroniem, konflikt dvou názorů na zachránění Říma, od počátku, aby v závěru nečekaně zvítězil. Nemá nikdy tak dramaticky účinně připravenou půdu jako Petronius, vyzbrojený znamenitým intelektem a především vtipem. Hra je psána úsporným dialogem, pádně a úsečně. Jsou to drama-

Afinogenovovu Mášenkou uvedl na národní přehlídce soubor ZK Setuza z Ústí nad Labem

ticky vyhocené situace, které přičítáme k největším kladům hry, divadelně zavržené akty — až na poslední. Jsou tu také nedostatky v psychologii postav, nepochopitelné zvraty v jejich jednání. Postavy Tigellina, Poppaea a Ostoría se lámo náhle v bytosti s protichůdnými vlastnostmi. Není to dramatický vývoj, ale neodůvodněný zvrat. Na této nedokončené linii zůstal stát i soubor **ZK dolu Zápotocký v Kladně-Dubí**, který dal inscenaci mnoho sil a nelitoval značných výdajů na důstojný výtvarný rámec. Dal jí především znamenitého představitele čelní role Petronia, dobré ženské představitelky (Nealcé, Poppaea) a zkušeného herce v roli Tigellina. Nedotvořil pod-

text hry na četných místech, snahu po zachycení dramatickosti hry přexponoval do fortissima, do ukřičenosti... pravděpodobně také ze strachu před špatnou akustikou sálu. Vypjatou scénou zapálení Říma se střetnutím Nero-Tigellina režie L. Šulce dokázala však působivě vystupňovat. Značně jsme v posudku poroty postrádali dramaturgický rozbor, který by u této dosud nehrané hry byl konkrétním úvodem do diskuse.

JABLONEC NAD NISOU

Zahájení bylo smutné. Hlediště povstalo k uctění památky Františka Kubra. Zase jednou, tentokrát v tragické chvíli, jsme pocítili, že ochotnické divadlo spolu s námi tvoří divák, který nás chápe a dovede s námi procítit radost i žal. Dvojnásob jsme si přáli, aby mu naše ochotnické soubory dovedly dát za tuto účast to nejlepší, co mohou. Bohužel, tentokrát to bylo nad síly soutěžících souborů. Porovnáme-li plus a minus jablonecké přehlídky celovečerních představení, vychází **minus**.

ZK Setuza z Ústí nad Labem celou svou činností prokazuje ideovou vyspělost. Splňuje naše požadavky na dobrý kolektiv, smýslený jednotným názorem a jedním hnacím motorem — elánem, s kterým jedině lze dělat ochotnické divadlo. Do skutečně dobré práce mu chybí hodně — chybí mu vedoucí síla, režisér-pedagog. Představení **Afinogenovovy Mášenky** je tvořeno z průměrných sil souboru. Ceníme si toho, že se podařilo zaměstnat mladé herce. Ovšem, jak jsou vedeni a zda tu — kromě pozornosti k mluvenému slovu (zkušenost z recitace ovšem na jevištní řeč nestačí, chybí vytváření plastické řeči, odpovídající charakteru postavy) režisér skutečně pracuje, vytváří scény, pomáhá herci, z detailů buduje celek inscenace a má nezbytné, totiž **bohato** fantasil, o tom už vůbec nejsme přesvědčeni. Z náhodného aranžmá, které jde často proti logice situace, jsme soudili spíše o opaku. Titulní roli hrála devatenáctiletá herečka. Byla to její první role. Vadilo nám, že ji režie nedovedla zbavit ostychu, který dal postavě charakter stydlivé, pokorné tiché dívky. Těžko pak uvěřit, že tato Mášenka dovedla vrátit starého učence životu, vrátit mu mládí a pravý smysl života sovětských lidí, žijících uprostřed velkého dění, kterému všemi silami napomáhají kupředu. Nejvíce jsme si tu cenili střídmé a přesné herecké práce E. Čejchanové v roli Niny Alexandrovny. Bylo to představení nehotové, ale přece snazivé. Snad mu nejvíce uškodila porota, která je určila do nejvyššího pořadí.

Mělnický soubor (**Nové divadlo kpt. Jaroše**) byl v národní přehlídce už po čtvrté. Udržuje si stále vysokou úroveň, vlastně za poslední dvě léta ji zvyšuje. Má všechny předpoklady pro to, aby byl jedním z nejpřednějších souborů: má dobré herce, režiséra a instruktora, stálou scénou, dobrého výtvarníka a dobrou dramaturgii. Letos hrál **Kohoutovu Takovou lásku**, hru, která ve značné míře využívá jevištní techniky, je formálně napsána neotřele, úmyslně jako filmový scénář. Na počátku je dána známá a nezměnitelná skutečnost o smrti člověka a od tohoto konce tragédie se teprve hra

rozvíjí jako soudní přelíčení s vyslycháním svědků a jejich konfrontací. Divák je vtahován do děje, mizí přehrada jeviště a hlediště. — Mělnický soubor použil základního řešení scén, jaké našli v Realistickém divadle. V hereckém projevu se snaží jít po vlastních cestách; nejdále došli V. Žižka v roli Petra Petrusa a B. Vondrovicová v Lídě Petrusové, dva komorně jemné výkony s bohatými psychologickými nuancemi. V dobrém výkonu J. Handlové v roli Lídy Matysové převažovaly strohé, trochu tvrdé rysy, které jsou protichůdné textové charakteristice. Nejvíce diskut se střetlo u postavy Pána v taláru, nejtěžší, ale také nejlépe, jevištně neúčinněji napsané postavy. Podle našeho názoru výkon B. Vaňka potřebuje zvniternit a odhodit velká, rozmáchlá gesta. Pán v taláru je lidská spravedlnost, musí mít mozek i srdce a lidské slabosti.

Záběr z Gogolovy *Ženitby* v provedení OB Železný Brod

Dobré a pečlivě připravené představení se setkalo s vážnou překážkou, která je srazila o několik stupňů níže z úrovně. Nedokonalá technika jabloneckého jeviště proměnila scénu v temnou komoru, po které občas blikne světlo, ale mine herce, jemuž nezbývá než onen hledáček najít. Některý herec se vrtošivému světlu podřídil, jiný tvrdšími zůstal tam, kam si postavení zafixoval. K nedostatkům světla přibýlo ještě hrčení vozu s kulisou, připomínající hřmění bouřky. Tato „technika“ jeviště, kterou jistě tisíckrát v zákulisí prokleli, vytrhovala ze soustředění diváka i herce. Řeknete: směla. Ano, ale nebylo lze si tuto jevištní složku z představení odmyslet, protože právě v Takové lásce hraje významnou roli.

Poslední celovečerní představení v Jablonci bylo ve znamení Itálie, autorem nefalšované, ale v představení... **Dramatický odbor J. K. Tyl uzlového klubu železničářů z Loun** sehrál hru **Eduarda de Filipo Neapol město milionů**. Nedivíme se, že si ji soubor vybral. Má nesporné klady a zatím z italského exportu je u nás nejhodnotnější. Divíme se jen, jak porota mohla toto představení poslat do vrcholného kola. Podezříváme její členy, že nemají dokonalý sluch. Tolik prohřešků proti jevištní řeči v téměř školských příkladech jsme málokdy slyšeli na jednom představení, u skupiny C už vůbec ne. Koktání, škobrtání, zajíkaní, šišlání, nezvučné r, díry v textu; postavy tvořené jen podle nepovrchnějších představ (s výjimkou talentované herečky v roli Amalie), povrchní práce režie v řešení klíčových situací hry — to všechno jsou znaky malé odpovědnosti vůči divákovi. Víme, že v ochotnickém divadle máme velké rozdíly v míře talentu; to je dáno, to je nezměnitelné. Těžko můžeme odpustit nedostatek snahy a pílě. Posudek krajské poroty, která představení doporučila na národní přehlídku, je při nejmenším překvapující. Myslíme, že chtěla-li pro-

Nové divadlo z Mělníka uvedlo v jablonecké přehlídce Kohoutovu hru *Taková láska*. P. Petrus (Václav Žižka) v rozhovoru s Králem (Vl. Mocek)

spět soutěži v oživení repertoáru, dokonce se minula účinkem.

Co říci na závěr těchto dvou přehlídek celovečerních představení? Slyšeli jsme z několika stran, že by se měla hledat spása u souborů A. A nebo B, nebo C, všechno tvoří československé ochotnické divadlo. Vytvořili jsme si ochotnickou aristokracii. Pěstujeme v krajích céčka a přesazujeme je do skleníkové pudy. Zapomněli jsme mnohde na smysl ochotnické práce; nedivme se pak, že i soubory ztratily radost z práce, že se bojí porážek, a proto prohrávají. — Soutěže jsou zdravé, je-li zdravá kritika. Kritika je zdravá, dokáže-li poznat a říkat pravdu. Soubor může odpovědně pracovat, když dokáže kritiku přijmout. Kus práce jsme v soutěži udělali v tomto bodě — i když se postižený vždycky brání (ještě jsme neslyšeli, že by se někdo bránil proti nemístné pochvalě). Rozšířila se ale soutěžní horečka. Mnoha souborům jde víc o pořadí v soutěži než o jejich diváka, než o aktuální dosah jejich práce v místě, kde pracují. Odstraňme soutěžní horečku a vraťme jim zdravou soutěživost.

SLÁVKA DOLANSKÁ

POŘAD XXVIII. JIRÁSKOVA HRONOVA

Na program XXVIII. Jiráskova Hronova byla zařazena jednak vítězná představení českých a slovenských národních přehlídek ve všech třech soutěžních skupinách na návrh příslušných porot, jednak představení mimosoutěžní. Program představení byl stanoven takto:

9. 8. ZK Makyta Púchov — L. Rachmanov, **Profesor Poležajev**
10. 8. ZK Jutá Jaroměř — P. Kohout, **Taková láska**
11. 8. ZK Stalinovec Martin — Ch. Andersen-F. Pavlíček, **Slavík**
12. 8. ZK Vigona Svitavy — F. Goodrichová-A. Hackett, **Deník Anny Frankové**
13. 8. ZK Bratislavské elektr. závody, Bezunkov a voj. soubor Pokrok z Dobrušky v společném programovém večeru **Perem i kordem**
14. 8. ZK Severomoravské mlýny Kojetín — A. P. Čechov, **Racek**
15. 8. ZK Medika Plzeň — V. Kuchyňka, **Kratochvilná historie**
16. 8. ZK Vagonka Tatra Smíchov — J. Loukotková, **Není římského lidu**
17. 8. Osmiletá střední škola Předmostí — O. Waltrová, **Zlatá kachna** (mimo soutěž)
18. 8. Dům učitelů Brno — bratři Čapkové, **Ze života hmyzu**
19. 8. ZK železničářů Máj, Praha — Zd. Horynová, **Zkoušky čerta Belínka**
20. 8. DO Rumburk, PS Mariánská a sólisté OLK Náchod, DO Chrast, OB Holice a DO Olomouc v společném večeru **Za radostný život**
21. 8. ZK Armaturka Myjava — F. Goodrichová-A. Hackett, **Deník Anny Frankové**
22. 8. Voj. soubor Mládi, Brno — V. Rozov, **Šťastnou cestu**
23. 8. ZK Tepna Hronov — Al. Jirásek, **Otec** (mimo soutěž)

Začátky představení celovečerních a obou estrádních programů byly stanoveny na 15,30 a 20 hod., představení pro děti (Slavík, Zlatá kachna a Zkoušky čerta Belínka) na 13,30 a 16,30 hod. — Denně bude porota diskutovat se soubory od 9 do 12 hod. Její besedy budou doplněny přednáškami. Kromě toho budou v odpoledních pořadech uskutečněny další významné podniky, především vyhlášení nové soutěže. Podrobné programy a náborové letáky byly rozeslány všem okresům. Blahopřejeme všem účastníkům a přejeme jim Zlomte vaz!

Z JEDNÉ VODY NA ČISTO

Dr. STANISLAV ZVONÍČEK, člen poroty IV. národní přehlídky

„Víte, podle mého soudu kabarety a podobné záležitosti na národní přehlídce nepatří“, tak komentoval ne ojedinelý hlas II. repertoárovou skupinu soutěžních představení IV. národní přehlídky divadelních souborů. Sedmnáct kolektivů se sedmnácti různými programy a hlavně dobrý ohlas hlediště dávají dnes jednoznačně za pravdu i těm, kteří v oblasti malých divadelních forem našli pro ochotnické kolektivy významné uplatnění, i těm, kteří v celo-

státním ochotnickém soutěžení novou kategorií soutěže rozvoj malých jevištních forem podporují.

Ochotnické soubory nacházejí na tomto poli neobyčejně pestrý materiál pro svou tvorbu. Tvorba se stává velmi operativní, schopnou rychle reagovat na konkrétní společenské potřeby. Shrňme si v přehledných poznámkách především na příkladu oněch 17 programů některé poznatky prospěšné pro další vývoj.

Předně několik slov o tom, co vlastně pod „malé jevištní formy“ zahrnujeme. Praxe IV. národní přehlídky nás poučuje, že sem patří literární koncerty, inscenovaná poezie, různá pásma a montáže, estráda, kabaret, jednoaktovka, agitka, revue.

Kroužek uměleckého přednesu KDO Olomouc připravil u příležitosti letošního výročí Maxima Gorkého program z jeho raných povídek, nazvaný „O moři, stepi a lidech“. Jejich vystoupení je typickým příkladem literárního koncertu. Střídá konferenci, vhodně volená klavírní improvizace spojuje přednes jednotlivých programových čísel. Přednášeč jen výjimečně použil gesta, pohybu. Soubor je pokorným a zasvěceným tlumočnickem autorova slova. Může své vystoupení uskutečnit na jevišti, v koncertním sále, v hostinské místnosti, v klubovně, zkrátka v kterémkoli komorním prostoru. Může svou činnost sepnout s významnými akcemi společenských organizací. Dramaturgická volba v tomto žánru malých jevištních forem se soustřeďuje obvykle buď k výboru z jednoho rozsáhlejšího díla, k profilu významného autora či k souboru literárního a hudebního materiálu k určitému tématu.

Oloumoučtí ne zcela k prospěchu svého soutěžního vystoupení porušili původní koncepci literárního koncer-

tu tím, že pro větší efekt ozdobili gorkovské pásmo specificky divadelními postupy a ocitli se tak na mnohem náročnější půdě *divadla poezie*. K jeho charakteristice nám poslouží několik dalších programů IV. národní přehlídky. Viděli jsme na ní pásmo z moderní české poezie „Chvála života“ (Recitační skupina Okresní lidové knihovny, Náchod), ukázky z poezie J. Rictuse „Paříž bez slunce“ (Divadlo hudby a poezie — Chomutov) a úryvky z Ibsenovy hry „Peer Gynt“ (Divadlo Osvětové besedy — České Budějovice). Inscenovaná poezie dává dramaturgovi větší svobodu a zároveň náročnější formální pouta. Lze tu připustit citlivý zásah do autorova textu, jeho montáž s hudbou, s obrazovou projekcí. Vhodné řešení může obohatit původní význam určité básně o nové myšlenky. Výběr materiálu je rozšířen o divadelní výstupy, tanec; verš, povídka, úryvek románu mohou být dramatisovány. Vezměme si jako příklad z náchodského představení rozhovor Ratkina se Zachem; autor pásmu použil k němu různých pasáží ze Šrámkova „Stříbrného větru“. Partneřem básníka slova se stal divadelní výraz. Zatím co slovo je pevně fixováno autorem, vyvstává před režisérem složitý úkol vypracování scénáře, jenž by byl práv textové předloze. A tady jsme v každé soutěžní inscenaci na-

razili na řadu problémů. Cestou nejmenšího odporu je snaha ilustrovat prostě básnické obrazy promluv. Přednášeč Máchovy básně „Noc“ vytrvale při slovech o hvězdách zírá do provazistě, při slovech o zemi do orchestru. Interpretka Rictusovy básně „Máminy moldánky“ má na sobě smuteční šat a provází verše pohybovou ilustrací. Povýšit scénu, světlo, gesto z jejich reálného významu na básnický výraz, takový je úkol režisérův. Jen touhle cestou se vyhne nebezpečí obrazového polopatismu a umocní myšlenku básníka. Náchodský soubor se ocitl v polovině cesty, když rozdělil jeviště tylem na reálnou prostor, v níž dvojice mladého děvčete a rybáře komentuje vybrané ukázky i informuje diváka o potřebných faktech i zprostředkuje pochopení obtížnějších míst. Autor a režisér se jednak nedrželi zvoleného principu důsledně, jednak „snový“ prostor, v němž odeznívají verše různých autorů, nestačili zvládnout s potřebnou poetickou invencí. Takřka nepřekonatelným úskalím bylo spojení dvou různých záměrů, z nichž každý sám o sobě byl správný. Na jedné straně chtěli podat průřez moderní české poezie od máchovských kořenů, na druhé straně chtěli kombinací vhodně volených textů vzpívat s básníkem v nejrůznějších melodiích chválu života. K inscenaci prvního záměru bylo třeba zřetelně členit jednotlivé autory, scénicky pointovat ukázky různého charakteru. K inscenaci druhého záměru potřebovali časté formální prolnutí různorodého materiálu. Vyvodme si pro divadla poezie důležitý závěr, že je v nich třeba sledovat myšlenkovou osnovu celkovou se stejným úsilím jako při studování jednotité divadelní hry, že tady platí obdobná stylová pravidla (ovšem mnohem méně prověřená). Mějme na mysli, že inscenování poezie je velmi náročné po technické stránce; světelný park, zvuková kulisa, hudba, projekce musí fungovat perfektně, každé selhání je znásobeným rušivým momentem, technika je klaviaturou umožňující básnivost inscenace či rušící nepříjemnou dissonanci. Potřebnost divadla poezie je dána tím, že velmi často je odkázána poezie na individuální vnímání a že se touto cestou dostává k poměrně malému kruhu čtenářů.

V našem slovníku zdomácnělo slovo *estráda*. Stalo se nálepkou označující takřka všechny malé jevištní formy. Pokusme se vymezit jeho rozsah trochu přesněji, odlišit estrádu od jiných forem pódiových vystoupení.

DO Třešt — záběr z Andersenova-Pavličkova „Slavíka“

Přířkněme jí úkol pestrého, poutavého programu sestaveného obvykle už z hotových, často značně různorodých čísel. Jejich těžiště je v uzavřených programových číslech, jež mohou a nemusí být spojována konferencí. Estráda spíš než vlastním tématem je sjednocována příležitostí, pro niž byla sestavena (což samozřejmě k tématické jednotě může vést). Srovnají se tu vedle sebe bez vážnějšího nebezpečí umělecký přednes, nejruznější typy divadelních výstupů (monolog, dialog, aktovka, vyprávěný vtip, skeč), hudební čísla různé náročnosti, tělocvičný program, varietní výstupy (clown, kouzelník, žonglér), zkrátka dramaturgovým vodítkem je tu předpokládané publikum, příležitost, programová čísla jsoucí k dispozici a v neposlední řadě dobrý vkus. Nesetkali jsme se na IV. národní přehlídce s touto formou v čisté podobě. Snad nejbližší jí bylo Studio mladých z Malostranské besedy v Praze III výběrem satirických scének „Řekněme si do očí“. Z repertoárových zásobníků domácích i cizích vzali texty, doplnili je písničkou, a kapelní estráda, schopná života v jakémkoli diváckém prostoru, byla na světě.

Jenom krůček je od estrády ke kabaretu. V jiné rovině se tu opakuje příbuznost podobná vztahu mezi literárním koncertem a divadlem poesie. Nebojme se označení „kabaret“, i když víme, že mu praxe dala trochu hanlivý význam a vysunula ho na periferii umění. IV. národní přehlídka přinesla z tohoto úseku několik zajímavých pořadů.

V kabaretu znovu vystupuje do popředí úkol tématického soustředění nejruznějších divadelních předloh. Vzrůstá úloha konference, jež může být povýšena na nosnou linii celého představení. Násobí se povinnost dramaturga a režiséra kombinovat různé jevištní postupy, využít ke svižnému tempu hudby a písničky. Neprominu souboru vnitřní stráž z Mariánského, že své znamenité vystoupení nedovedli zakončit svižnou písní. V kabaretu přerůstá dramaturg ve spoluautora.

„Estráda za hodinu“, tak nazvali svůj kabaret chlapi z Mariánského. Až ke zdařilé pantomimě šel vějíř dobře volených čísel. Dopustili se jediné, zato vážné chyby zařazením samoučelného komického výstupu před závěrem živě se rozvíjejícího pásu scének, muziky. Znovu jsme se přesvědčili, že bezzubá parodie není satira, ale často se stává nezdravou popularisací určitého nezdravého zjevu. Technicky dobře disponovaný hudební clown sice dokázal hlediště hrou na několik nástrojů pobavit, ale forma vystoupení svým vyzněním spíš podněcovala milovníky zvuků havajské kytary k souhlasnému potlesku než odsuzovala k výsměchu nezdravý sentiment tohoto kultu. Podobně si rozbili pořad laděný do určité linie soudruzi z Divadelního studia KDO v Praze exponováním pěveckého imitátora; „Právo na lásku“ mělo potřeb-

nou ústřední myšlenku, ale exklusivní číslo, i když ne nejhůř technicky provedeno, ji odsunulo za hranice divákovy pozornosti.

S nápaditým pořadem přišly spojené soubory z Chrustu a Holic. „Zavinil to Lutík“ se jmenuje jejich kabaret, který v programu a ve své první polovině slibuje „kritický pohled do vlastních řad ochotnických“. Znamenitě slouží jejich záměru například „Ochotnická čtvrtá hodinka“, v níž za klavírního doprovodu podle rozhlasového cvičitele provozuje zdravě parodické prostocviky skupinka cvičenců. Nestačil však autorům dech; v druhé části znovu upadli ve snaze parodovat „sladák“ do jeho popularisace a konec už byl jen skládkou lepších či méně dobrých čísel podle principu řemeslných estrád, z nichž si v původním záměru chtěl kolektiv vystřelit.

Estráda a kabaret nemají mezi sebou pevnou hranici. Ostatně, na žánrovém označení nezáleží. Důležité je zachovat jim při nejpestřejším složení programu základní jednotu zvoleného cíle, dát jim prudký spád, obohatit je dobrou muzikou. Je nezbytné přejít od nezávazných parodií k opravdové satirě. Tady se už dostavuje autorský nárok, soubory nevystačí s repertoárem „ústředním“. Přesvědčili jsme se, jak rychle ztrácí ohlas satirické scénky adresované cizím konkrétním podmínkám, například často se objevující výstupy Grodzieńské. Scházela zcela a neodpuštělně ve všech pořadech nabroušený politický vtip.

Svým způsobem dokonalým činem bylo vystoupení pětadvacetičlenné skupiny estrádního souboru OB Mlázovice „Na družstevních lánách zaoráme dřinu“. Sami si napsali k Mezinárodnímu dni žen pásmo veršů, povídaní a hudby, jež pak k potěše publika rekonstruovali v soutěžním představení. Rekonstruovali proto, že rozdáváním koláčů po otevření opony ženám v hledišti dokázali navodit těžko opakovatelnou atmosféru družstevní hostiny, při níž muži v zástěrách obsluhovali družstevnice a jim pro radost i povzbuzení předvedli umělecký pořad. Celý soubor šel přímočaře nesožitými jevištními prostředky za vytyčenou hlavní myšlenkou. Byli pravdiví ve svém patosu, jehož doznění bylo podpořeno teplým humorem i satirickou invektivou.

Podobným záměrem vystoupit aktuálně a z vlastních autorských zásob promluvit satirou se pochlubil úspěšně ještě Estrádní soubor Rudého koutku ONV Rumburk. Jejich „Jabloňecké panoptikum“, i když mělo kolísavé napětí, živě zaujalo a jejich satirickou notu ocenil mimo jiné i předseda MNV v Jablonci.

Škoda, že několik dalších souborů,

jež inscenovalo původní texty, nevěnovalo uvedení na jeviště tolik péče, jako soudruzi z Mlázovic. Zejména OB Rakovník má v soudnickáři V. Ježatém autora zásobeného spoustou živého materiálu s potřebným společenským doštělem. Jejich „Pozdě bycha honit“... bylo nastudováno tak trochu „levou rukou“. „Malé“ formy jsou velké svými nároky na umělecké uchopení. I jednoaktová agitka V. Pachnerové „Únorovým oknem“, provedená souborem ZK ROH Královédvorských železáren, zůstala na úrovni dramatického pokusu. Dramatická prvotina splnila jistě svůj úkol na pracovišti, do soutěže však šla s malou nadějí na umístění.

Činem zbrusu původním se pochlubil ZK Medika Plzeň. V. Kuchyňka dal jevištní podobu starofrancouzským fabliaux. „Kratochvilná historie“ byla nastudována s talentem, půvabem. Zaujala publikum. Byli bychom rádi, kdyby soubory věnující se tvorbě v oblasti malých forem se stejnou péčí a pozorností soustředily pozornost k materiálům aktuálním. Tím neříkám, že plzeňská inscenace na jeviště přehlídky nepatřila. Naopak, dokázala šířku možnosti ochotnických souborů; z malých forem tu přerůstá představení k inscenaci běžné divadelní hry. Sem patří i Molièrovy „Zesměšněné křehotinky“, uvedené Divadlem lidové tvorby z Mariánských Lázní, Nerudova „Prodaná láska“ Strakonických. Malé formy poskytují jednoaktovými hrami příležitost režisérům zkoušet síly na méně rozlehlých úkolech. Herci tu mohou prověřovat své první kroky na prknech, jež znamenají svět.

A tak v závěru svých poznámek se dostávám přes výklad o společenské potřebnosti a pestrosti možností této skupiny jevištních děl k jejich významu pro vnitřní vývoj ochotnického hnutí. Jejich žádaná aktualnost, operativnost vede soubory k živému a nekonvenčnímu bezprostřednímu styku s diváky. Jejich pestrost dává možnost členům souborů umělecky růst na ne-rozsáhlých rolích, zdokonalovat se v oborech, jež jsou jim nejbližší. Má tu své místo i sborová recitace, na niž se v posledních letech neprávem zapomínalo, i sborový zpěv, v nichž může najít uplatnění i začínající málo disponovaní ochotníci.

Píši tyto řádky bezprostředně po posledním představení IV. národní přehlídky. Kdo pojede do Hronova, není ještě rozhodnuto. Pravděpodobně se dopustí porota stejného prohřešku, za nějž kárala krajské pracovníky lidové tvořivosti. Vystoupí v úloze dramaturga i režiséra a sestaví pořad z různých programových čísel několika souborů. Raději bychom příště viděli v soutěži ucelené pořady tak, jak je soubory ve své činnosti vytvořily. Jsme však na začátku cesty.

Střídavě oblačno v ochotnickém divadle pro děti a mládež

Skončila se IV. národní přehlídka ochotnických divadelních souborů, v níž soutěžily nejlepší soubory českých zemí o postup do soutěžní přehlídky pro ochotnické soubory nejčestnější, do Hronova. Oproti minulým letům přinesla její letošní organizace novum: byla rozdělena na tři na sobě nezávislé kategorie soutěžících, na tři poroty, které nezávisle na sobě tyto kategorie (užitým termínem: repertoárové skupiny) hodnotily a zhruba na tři druhy diváků v místech jednotlivých přehlídkových etap, nepočítáme-li hojnost divadelních nadšenců, kteří pro vlastní poučení a pro přehled se snažili absolvovat všechno. Budou-li v budoucnosti jistě živé diskuse o tom, bylo-li správné zařadit do přehlídky repertoárovou skupinu číslo II, estrádní vystoupení a tzv. „malé formy“, bez diskuse zůstane vhodnost a účelnost soutěže v repertoárové skupině číslo III, v ochotnickém divadle pro děti a mládež. A to z několika závažných důvodů, bez ohledu na výsledky, které zatím nepřinesly mnoho dokladů o mimořádné vyspělosti souborů v tomto oboru. Pomiňme mnohokrát omílané téze o důležitosti hodnotného divadla pro mladou generaci, které se k sluchovým orgánům profesionálních divadelníků, ochotníků a všech lidí kolem divadla dostávaly tu s větší, tu s menší intenzitou, ale které většinou nezanechaly hlubších stop právě pro svoji samozřejmost.

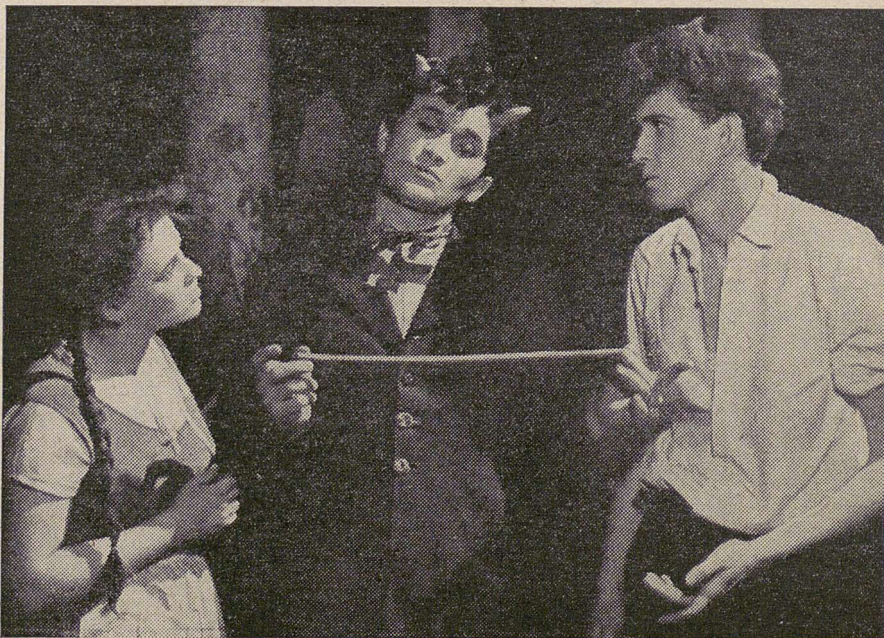
Jak vypadá praxe? Takový soubor pracoval na závažné inscenaci třeba čtyři měsíce. Na premiéru se dostává včetně příbuzných a pozvaných funkciónářů (ti ale spíše chodí na pořady většího lesku a atraktivnosti) řekněme dvě stě diváků. Na reprisu po delší době dalších padesát. Nemá-li soubor možnost hrát na zájezdech, musí se s nastudovanou hrou rozloučit, ke škodě sobě, ale i ke škodě společnosti, byla-li hra nastudována dobře: její společenské hodnoty zmizí nevyužity a stane se jen historickým titulem v kronice souboru. Tohle se ovšem děje především v Praze a v těch kulturních centrech, kde je profesionální divadlo vysoké umělecké úrovně, těšící se velkému zájmu diváků. V této „nouzi“ roste zájem souborů o dětské divadlo. Aniž bych chtěl být nařčen z toho, že chci tímto způsobem likvidovat práci souborů pro dospělé občanstvo, přece tvrdím, že tato situace může být pro některé soubory pozehnáním, uvědomí-li si ji včas a s tím větším úsilím se pustí do vytváření divadelních představení pro děti a mládež, které jsou — v celostátním měřítku — úzkým profilem naší divadelní práce vůbec. Z čehož vysvítá, že zařazení III. soutěžní kategorie do národní přehlídky bylo činem velmi prozíravým, neboť obrátilo pozornost souborů směrem, který přinese jen dobré nejen jim samotným, ale celé společnosti.

Několikrát již bylo řečeno, že dramaturgie soutěžních přehlídek ne vždycky je obrazem dramaturgie

OČIMA POROTY

krajské či dokonce celostátní, a proto se domnívám, že z ní nelze vyvozovat nějaké vážné společenské a estetické uzávěry. Máme-li však přesto pronést soud o dramaturgii dětské kategorie IV. národní přehlídky, bude to spíš soud nad porotami, které soutěžní představení z jednotlivých krajů poslaly, než zhodnocení dramaturgie souborů, i když i zhodnocení porot je v tomto případě sporné: je totiž otázka, měly-li vždy poroty z čeho vybírat. Z deseti her, které tu byly uvedeny, šlo ve dvou případech o hry umělecky okrajové a v jednom případě o jevištně nedotvořenou dramatisaci: Jána Romanovského „Zvírátko a hasman“ je hříčka, napsaná původně pro maňásky, s hubeným dějem a plochým, nevýrazným jazykem, se „svěrázným“ řešením konfliktu zvířátek se zlým hasmanem, který je z rybníku vypuzen poněkud drsným nápadem: totiž elektrickým proudem, který zvířátko do vody zavedou pomocí drátu, který „kde se vzal, tu se vzal“. „Čaroděj Marlesto“ Petra Hořkého je zase vykonstruovaný příběh, slepený z nejrůznějších klasických pohádkových motivů. Je tu bubákovský zlý čaroděj, hodná princezna, dobrá víla Světlana, vodník i Černý myslivec-dábel, a smírný závěr pohádky nalezl autor v tom, že z vězněného kováře Prokopa spadnou okovy a stane se vladařem Marlestovy země. Autor nevytvořil umělecké dílo, ale komplikaci bez tvůrčího posvěcení, kterou ukazovat dětem nemá smysl. V třetím případě šlo o uvedení Maškovy dramatisace Rezáčovy knížky pro mládež „Kluci, hurá za ním!“, v níž se karlovarskému autorovi a členu dramatic-

kého souboru při KSS v Mariánských Lázních nepodařilo zatím dát přesvědčivou jevištní formu. Potěšitelné je, že se na přehlídce objevily hry pro nejrůznější věkové stupně diváků, od „Tří medvídků“ M. Dismana pro předškolní věk až k Pavlíčkovu „Slavíkovi“, v němž se skrývá filosofická hloubka, vcelku snad až téměř dětem nedostupná, a k „Strakonickému dudákovi“ J. K. Tyla. O poslední hře je třeba se zmínit i z hlediska dramaturgického: byla totiž hrána ve velmi svévolné úpravě režiséra hry F. Málka, vycházející částečně ze staré úpravy Kvapilovy. Nebyl tím sledován úmysl upravit hru pro dětské publikum, pro něž byla hra na přehlídce uvedena, což by určité úpravy ospravedlnilo, šlo o neúctu ke klasickému textu, který byl už v základě inscenace příčinou oslabení myšlenky hry (například přenesení textu Rosavy na sbor divých žen, Kordula přebrala text Nalejváčka a stala se z ní hostinská). Za dramatický úspěch přehlídky je možno považovat především inscenaci prvotiny Zd. Horynové „Zkoušky čerta Belínka“. Bylo by přehnané tvrdit, že jde o veledílo svého oboru, nicméně v současném suchopáru her pro děti se čte i působí na jevišti jako doušek lahodné, pramenité vody. Příběh nepovedeného čertovského učně Belínka, který je poslán samotným knížetem pekla na zem, aby splnil úkoly, které mají být zkušebními kamenem jeho čertovské vyspělosti, je sám o sobě dramaticky neobyčejně nosný. Belínek se jako čert neosvědčí. Poznává lidskou dobrotu, pociťuje nad lidmi lítost, dokonce se pokusí s Jiříkem a Lenkou i pracovat — a s hrůzou pozoruje následky svých nepekelných činů a citů: růžky se mu začínají zmenšovat! Po mnoha strastech a přího-

Pražský soubor Máj uvádí premiéru pohádkové hry Zd. Horynové Zkoušky čerta Belínka

dách, které jsou rozděleny do tří aktů tak, že závěr předchozího silně navozuje vždycky zvědavost a zájem diváků o další osudy svých hrdinů. Belínka přestane být čertem, peklo se ho zřeklo. Přes některé dílčí nedostatky (vztah Lenka — Felčáry, návrat Rujany z pekla), ostatně snadno odstranitelné, je to pohádka pěkná, které se jistě chopí další ochotnické soubory. Jedním z jejích největších kladů je, že se v ní podařilo autorce vytvořit opravdového, skutečně dětského hrdinu — Belínka — se kterým se děti nerady loučí a který jako by si říkal o další vypsání svých pozemských příhod. Pro informaci a přehled dodejme alespoň tituly dalších her, které byly kromě již zmíněných na přehlídce uvedeny. Byly to: Fr. Hrubín: „Sněhurka, zvířátka a sedm mužičků“, O Waltrová: „Zlatá kachna“ a S. Lichý: „Kouzelná lampa Aladinova“. V tomto výčtu, který jsme nyní uzavřeli, jsou, myslím, dva citelné nedostatky: kromě jediné čestné výjimky Rezáč-Mašek jde výhradně o pohádky, naprosto tu chybí hra ze současného života pro diváky pionýrského věku. Tuto výtoku však neadresujeme jen našim dramatikům, jak se to běžně děje, ale i do ochotnických řad: neboť není pochyby, že v sovětské dramatičce, i přeložené, by se takových her našlo několik. A přitom se ve III. repertoárové skupině na přehlídce neobjevila ani jediná sovětská hra!

Připusťme, že především pohádky mají tu magickou, kouzelnou moc, působit na dětská srdce a obohacovat je poznáním krásy a pravdy. Jak se tedy právě s nimi vypořádaly soubory na IV. národní přehlídce?

Jednu věc bych v této souvislosti chtěl označit za typickou pro mnohá pohádková představení, totiž nedocnění jejich myšlenkové hloubky, což na jedné straně souvisí s podceňováním dětského diváka a na druhé straně s neschopností režiséra či souboru odhalit druhý, spodní plán inscenovaného díla. Pavlíčkův-Andersenův „Slavík“, kterého sehrál na přehlídce v Přerově soubor DO z Třeště, byl inscenací skutečně velmi zdařilou, která všemi vnějšími znaky ukazovala odpovědný přístup režisérky (L. Valníčková) i celého souboru k této hře. Soubor sehrál dětem především *příběh* hry, nepodařilo se mu však, zhruba řečeno, vyjádřit hrou víc než může pochopit řekněme 10–12letý divák. I když sám soubor jistě chtěl hrát především hru pro děti, neměl právo nechat se vzrušit velkými myšlenkami, které Pavlíček do své hry vložil.

Podobnými nedostatky trpělo i představení parubického souboru ZK Tesla, který inscenoval Lichého „Kouzelnou lampu Aladinovu“ a ovšem „Strakonický dudák“ nymburských železničářů. V „Aladinově lampě“ se nepodařilo vytvořit Aladina jako lidovou postavu, aktivní a činorodou, jako člověka, který není spokojen se světem, v němž žije, a který má upřímný, čistý vztah k lidem a velké srdce. Nebyly to jen nedostatky herecké, ale právě nedostatky v ideovém výkladu hry, které oslabily Aladina i způsobily, že

hluchý Bazim nebyl vytvořen jako člověk velkého citu pro spravedlnost a Aladinův spojenec. V postavě Aladina sice soubor odmítal jako vulgarisaci názor o tom, že Aladin, člověk z lidu, je předurčen k tomu, aby spravedlivě vládl a aby získal krásnou princeznu, na druhé straně se však dopustil vulgarisace v pojetí postavy sultána, kterého na rozdíl od autora vytvořil jako člověka veskrze záporného, směšného ve své degeneraci, podle téze, že monarcha přece nemůže být moudrý, spravedlivý a mít k někomu dobrý vztah.

Pokud se týče „Strakonického dudáka“ Nymburských, myšlenky Tylovy nejkrásnější báčorky zůstaly divákům zcela utajeny. Kromě zřejmě nedostatečné ideové přípravy tohoto představení to zavinila i další věc, vyskytující se ojediněle i v jiných soutěžních inscenacích, totiž vnější, bombastická okázalost. Pars pro toto zde stůž „estráda“, která je uspořádána k obveselení Zuliky, skládající se z tureckého baletu, operní pěvkyně a kouzelníka, „konferovaná“ až nechtutně směšným eunuchem. Aranžmá těchto scén divákoví nikterak neodhalovalo charakter nudící se Zuliky, která pod dojmem komparsů a pozlátka spíše zanikala.

Zde by byla na místě poznámka, týkající se komparsů, baletů, hudby. Bývaly doby, kdy se s pojmem „divadlo pro děti“ neodlučně vázal pojem velké, pestrobarevné podívané. Aniž bychom chtěli odsuzovat dětské divadlo k asketické strohosti, je třeba říci, že v dětském divadle musí zásadně platit totéž, co v divadle pro dospělé: všechno, co nám pomáhá vyjádřit a zdůraznit myšlenku — ano, všechno, co je jenom ornamentem, ilustrací, pozlátkem — ne! A ovšem, právě zde je třeba velké citlivosti pro míru věcí; a umělecké kázně, která režisérovi nedovolí, aby mu třeba v tříhodinové dětské hře narostlo baletní číslo, i když velmi pěkně provedené, do nežádoucích rozměrů. Příkladem pro to buď druhý obraz „Zlaté kachny“ O. Waltrové v provedení dramatického kroužku při osmileté střední škole v Předměstí u Přerova, kterou se znamenitým výsledkem inscenoval režisér Rajmund Štípl. Vynikající práce s dětmi, které pod vedením režiséra vytvořily až překvapivě pravdivé charakterky, nevýjimaje postavy zcela vzdálené věkem i mentalitou dětskému chápání, byla poněkud oslabena v už zmíněném druhém jednání, kde bylo dáno přílišné místo dětskému baletu, který tak způsobil retardaci dramatického děje. Žádné pohádkové efekty, baletní čísla, sbory statistik nedokáží v divadle, natož v divadle pro děti, nahradit niternou hereckou a režijní práci na postavách, které je nutno nejen dospělým, ale stejně i dětem ukazovat v celé jejich lidské hloubce a složitosti. Jen divadlo, které pracuje především s takovými vyjadřovacími prostředky, může mít silný a trvalý účinek na dětského diváka. To nám v mnohém znovu potvrdila Národní přehlídka a přesvědčila se o tom i řada soutěžících souborů.

Otázka, o které bychom se ještě

v závěru chtěli zmínit, je otázka dost základní, a přitom ne všeobecně režíserům a souborům zřejmá: je to otázka pravdivosti a pohádkovosti. Porota se s tímto problémem setkala na přehlídce několikrát a vždycky o něm musela dlouho diskutovat. Jde o to: pohádka má ovšem své vlastní zákony, pokud se týče pohádkových, nadpřirozených postav a dějů. Avšak základní vztahy mezi lidmi, jejich jednání, poměr k prostředí apod. jsou podřízeny týmž zákonům, jako ve hrách ze života. Často nerespektování životní reality může silně oslabit ideový smysl scény, jednání či celé pohádkové hry. Uvedme jeden příklad z neobyčejně zdařilé inscenace „Tři medvídati“ souboru Učitelského domu v Brně: Rýša, neaktivnější z medvídků, si staví domek, který ho má ochránit za nočního spánku a který má ovšem v dalším jednání hluboký ideový smysl: ukáže se totiž, že on, který pracoval a nebyl líný jako Míša a užívaný jako Máša, je na tom po zásluze líp než jeho zvířecí sourozenci, neboť v noci, když začne pršet, líný Míša nemá, kam by se schoval, a on má svůj domeček. Ale jakýpak je ten domeček? Brněnští si tuto výtvarně režijní záležitost velmi zjednodušili: domeček je totiž jen pár klacků, které Rýša *opřel* o dekoraci, v níž je jakoby vchod do jeskyně. Ani zdaleka se dětem nepodařilo vytvořit ilusi domku, která je podle našeho názoru nezbytná. — Hra končí šťastným smírem, a medvídati, konečně kolektivně, si stavějí dům *společný*.

Zde je vrchol hry, ale nastává opět desiluse — medvídci si sice zazpívají, přenesou při písničce hromadu klacků o kus dál (bohužel celkem neúčelně) — ale domek, který z jejich společné práce začíná vznikat, nemá o nic větší stabilitu než domek první. Podobnou nerealitnost trpěla například scéna v sultanově zahradě („Kouzelná lampa Aladinova“), kde se má Aladin ukrýt na stromě tak, aby ho ani vezír, ani fakír neviděli; situace je však scénicky vyřešena tak, že jen s velkým úsilím se těmto dvěma zlosynům daří nespátit Aladina, který se na stromě nemá kam skrýt. To jsou ovšem jen dva příklady velmi primitivní a názorné — s nerespektováním realit se porota ovšem setkala mnohokrát ve vztazích postav, v jejich reakci na prostředí apod.

Nedostatečná zkušenost bývala na přehlídce příčinou toho, že se ne vždycky tvořivě domýšlel a dotvářel text, ale že se jen mechanicky plnily režijní poznámky autora hry. Výjimkou v tomto směru byl zejména soubor ZK Svit z Gottwaldova, který dokázal z velmi slabé předlohy, pohádky Jána Romanovského „Zvířátka a hastrman“, vytvořit živé, barvitě představení, které dovedlo uchvátit dětské i dospělé diváky.

IV. národní přehlídka ochotnických divadelních souborů skončila. Myslím si, že na poli ochotnického divadla pro děti a mládež čeká všechny soubory, režiséry, ochotnické herce, výtvarníky, poradní i instruktory ještě hodně práce.

PAVEL KOHN

JAK JSEM SE PŘIPRAVOVAL NA WOLKRŮV PROSTĚJOV

JAROSLAV BLAŽEK

Jako člen recitačního kroužku Poradny lidové umělecké tvořivosti v Praze jsem byl vyzván, abych se účastnil letošního Wolkrova Prostějova. Zprvu jsem se přehlídky účastnit nechtěl, protože jsem se domníval, že Wolkrův Prostějov je věcí výhradně mladých. Nakonec jsem přece jen jel a poznal jsem nesprávnost svého původního názoru. Na přehlídce jsem totiž viděl, že aktivní vztah k poezii má u nás široký okruh lidí různého stáří a že úroveň přednesu právě starších soudruhů byla velmi dobrá. Mám na mysli například soudružku, která přednášela v oboru prózy Wolkrovo povídku Sestra, i další přednášející. Stálo by také za to, podívat se, z jakých povolání jsou jednotliví přednášející, kteří si v běhu svých všedních denních starostí naleznou čas na poezii.

Osobně jsem se cítil na Wolkrově Prostějově mlad, jako ta většina kolem mne, a mnoho, velmi mnoho jsem se od těch mladých i zcela mladičkových lidí naučil a možná, že i oni se poučili z práce nás starších. Rád jsem viděl, že úroveň našeho lidového uměleckého přednesu je rok od roku vyšší, zejména ve srovnání s ústředním kolem soutěže ROH na loňském Hronově, jehož jsem se rovněž zúčastnil. A ještě o jedné věci bych se rád zmínil, o tom, co jsem dosud necítil na žádné přehlídce podobného druhu tak silně, jako právě v Prostějově, že se zde sešli lidé, které nic nedělá a kteří mají jeden veliký společný zájem: lásku k literatuře, lásku k člověku, jemuž slouží obětavě, ochotně a nepatají se, co za to dostanou. Tady v Prostějově se uzavírala nádherná přátelství na celý život.

Připadal jsem si tak trochu jako tenkrát za velké bouře ve Vysokých Tatrách. Tehdy se nás sešlo několik turistů v ochranné chatě pod Rysy a ať šlo o Poláky, Francouze, Němce nebo Čechoslováky, všichni jsme si rozuměli a všichni jsme si byli nějak blízcí.

A nyní tedy, jak jsem se připravoval na Wolkrův Prostějov. O těchto věcech se obvykle nepíše, ani nemluví. Snad proto, že jsou takoví, kteří neradí něco prozrazují ze své dílny a jsou i takoví (a s nimi jsem se setkal i v Prostějově), že se buď vůbec nepřipravují nebo se připravují málo. Protože nechci patřit ani k jedné, ani k druhé, píši tyto řádky.

Nejprve k výběru. Po uvážení počtu přihlášených z obou kategorií, v oboru poezie a prózy, jsem se rozhodl pro prózu. Značným omezením byl stanovený časový limit 15 minut na povídku i volnou ukázkou. Časový limit byl určen jistě správně, ale s ohledem na rozsah Wolkrových prozaických prací a při snaze předvést celou věc a nejen úryvek, bylo dosti obtížné nalézt ve Wolkrově díle vhodnou ukázkou. Dlouho, snad několik týdnů trvalo, než jsem se rozhodl pro povídku Stařec z roku 1922. Jevila se mi jako vyhraněné dílo Wolkrova komunistického přesvědčení. Povídka je celkem málo

známá, je přístupná, bojuje za socialistický světový názor a mohla tudíž udělat kus dobré propagační práce.

A nyní k vlastní práci nad textem. Poznání nemohoucího starce, že „cílem lidského života je boj“, a jeho konečné pochopení, že boj za svět a za jeho krásy, za život, znamená boj proti bídě a proti těm, kteří tuto bídu brání buď proto, že z ní tloustnou anebo že pro své měkké srdce rádi jí přilepují papírovou svatozář“, a že tento boj někdy žádá, aby člověk v něm i padl — mně zaznělo jako základní myšlenka povídky. Správnost této idey jsem si ještě ověřil v celé řadě Wolkrových básní, ať již v „Baladě o snu“ nebo v básni „Na nemocniční postel padá svět...“

... soudruzi do boje jdou pro spravedlnost

... soudruzi do boje jdou a nikdo neschází...

... proč musím umírat, když chtěl jsem padnout?

Tuto základní myšlenku potvrzuje i řada jiných Wolkrových básní.

Při práci nad textem jsem si uvědomoval stále více, že bude třeba účelných a vhodných škrtek. Vždyť přednes vyžaduje co největší sevěrosti a stručnosti a v přednesu lze zdůraznit vhodnou intonací či gestem, co básník rozvíjí šířeji kupením dalších a dalších obrazů. Tak například úvod, v němž se popisuje osada, v níž stařec žil, dále popis, blíže vysvětlující starcovo osamělост, bylo nutno podle mého soudu vypustit. Podobně jsem provedl škrty i v dalších částech povídky.

Z povídky celkem jasně vyplývá, kdo vypravuje, že to je básník. Toto zjištění bylo nutné k správnému vyjádření přímé řeči.

Povídka má dramatickou stavbu. Má úvod, v němž básník seznamuje s postavou starce, s prostředím a uvádí čtenáře do děje, dále část, v níž se rozvíjí konflikt starcova věku a jeho nemohoucnosti s jeho duševní svěžestí, ostrým viděním a strašlivou touhou znovu se zmocnit světa a žít, a v níž jsou vyjádřeny též jeho rozkolísanost a bloudění. Následuje část, v níž dozrává starcovo poznání, v níž povídka vrcholí v základní myšlence, o níž jsem mluvil, a konečně doslov, jakási katarze, která vyznívá v optimistický závěr.

Podle tohoto rozboru stanovil jsem si úvod až po slova „... v pozadí mezi zakouřenými horami zjevovalo se mu město, které se za večerů rozsvěcovalo do tisíce světél“. Druhou část až po slova „... konečně uviděl sebe v utopené jizbě s pendlovkami, které co chvíli cvakaly zuby, jako by jim bylo zima.“ Další část jsem si určil až po slova „... ať zemru“, a konečně poslední věta tvoří doslov.

V přednesu bylo třeba tyto části odlišit. První část bylo třeba co nejvíce zkrátit a nadlehčit v intonaci i v tempu, zvýšeným tempem podtrhnout též narůstající konflikt v druhé části, aby správně vyznělo vyvrcholení a závěr povídky.

Při učení se textu nahlas a po jeho naprostém zvládnutí nazpaměť se ukázalo několik úskalí, například monotónnost první části i potřeba zvýraznění textu v některých částech velmi úsporným gestem, například místo, v němž stařec vidí možnost zmocnit se světa několikerým způsobem a pak si uvědomuje svoji bezmocnost. Dále řešení nejdramatičtějšího místa, kdy se stařec dovídá o smrti svého vnuka, který zahynul při vzpouře dělníků v Hamburku. V tomto místě jsem po určitém tápání upustil od jakýchkoliv gest a nechal jsem působit na posluchače a diváka jen prostě přednesená slova básníka.

Po vytvoření textu jsem povídku přednášel před známými a když jsem poznal, že text nepochopili a neporozuměli základní myšlence, pracoval jsem nad textem znovu. Toto stadium práce, to jest kritika prostého diváka, je jedno z nejdůležitějších, aby přednášející poznal své chyby a odstranil je. Konečně jsem přednášel text na jevišti sám, bez publika, a pak před obecníkem a žádal jsem o kritické poznámky. Podle nich jsem některá místa znovu upravil, jako například přednes doslovu, který byl kritizován jako příliš měkký.

Během studia jsem poslouchal básníkovy verše, přednášené ostatními členy kroužku, znovu jsem se začítal do jeho díla, znovu jsem si přečetl knihu vzpomínek matky Jiřího Wolkra a velmi mně pomohly osobní vzpomínky blízkého přítele básníka, Františka Branislava, který před lety v našem závodním klubu mluvil o Wolkrovi jako o krásném, veselém a jasném člověku, který miloval vášnivě život.

Také pobyt v Prostějově, to krásné prostředí a vzájemné působení přednášejících, velmi podnětně působilo, aby člověk vydal při přednesu ze sebe to nejlepší. Co mě například též inspirovalo, byl Wolkrův pomník sochaře Kalvody na prostějovském náměstí. Při pohledu na něj jsem si představoval Jiřího Wolkra, jak by asi přednášel svého Starce, jistě pevně, ale bez křečí, bez křiku, protože pravda byla v jeho přesvědčení a v jeho víře.

Nebylo by spravedlivé nezmínit se o porotě. Na nás, kteří jsme soutěžili v kategorii prózy, velmi dobře působila práce poroty, její odpovědnost a hluboké lidské porozumění.

Závěrem chci říci, že práce nad textem Wolkrovy povídky byla užitečná a byla o to radostnější, že byla oceněna, i když jsem se při poslechu ostatních přednášejících v kategorii prózy domníval, že ani takového ocenění nezasloužím. Odnášel jsem si z Wolkrova Prostějova nezapomenutelné dojmy a novou chuť k další práci.

TISÍC PREMIÉR

Každý ochotník se snad zamyslí nad tímto nadpisem. Tisíc premiér již mají za sebou turnovští ochotníci! Přesněji řečeno 999 a tisíci se právě studuje.

Je tomu 150 let, kdy početní turnovští občané, „divadla milci“, chtějí po vzoru jiných měst a míst začít hrát divadlo. Zprávy o začátcích jsou kusé, není jich mnoho. Turnovští hrají čas od času. Avšak s přibývajícím společenským ruchem v životě českých lidí přibývá i divadelních představení. To i kočující společnosti čas od času dostávají od purkmistra povolení k „tyátru“ a hrají. Čas utíká, Turnovští hrají s nadšením a elánem. V jejich práci jim pomáhá mnoho významných vlastenců, s pochvalou píše o Turnovských J. K. Tyl. Pak zastihujeme i P. Ant. Marka v životě divadelníků.

Léta plynou a z divadla milců se stávají ochotníci. Vytvářejí 1869 spolek „Ant. Marek“ a pevnější stanovy. Peníze se věnují na zakládání čtenářských besed. Hned dvěma cestami kráčí kultura v Turnově. A opět se činnost střídá s občasnou nečinností, léta se kupí a práce roste. Za Rakouska je jeviště, jednoho z prvních vesnických ochotnických jevišť tribunou myšlenek, burcujících k samostatnosti. A v této 80 let staré budově hrají Turnovští po všechny další léta až dosud. Přesl čas c. k. mocnářství. Turnovští neúnavně hrají dobré divadlo i v dobách první republiky. Hrají jedno, dvě představení. Jen některé hry dosáhly většího počtu repris. Tak to jde stále až do dnů Mnichova.

Za okupace hrají Turnovští až do zániku hry plné naděje a optimismu. Jejich nastudování Tylova „Strakonického dudá-

ka“ zaznamenává rekordní počet repris. Po 16 večerů se hraje v zaplněném hledišti Tyl. I s pražskými divadly jsou Turnovští v úzkém kontaktu. V těch letech tu hostují Jar. Vojta, Václav Vydra, J. Kronbauerová, mladička O. Scheinpflugová, Zdeněk Štěpánek a mnoho jiných.

V roce 1945 se oživuje přerušovaná činnost a ochotníci začínají s velkým elánem. První léta poválečná není možno usměrnit kvas. Ochotníci se stávají odborem při JZD. Jen nakrátko. Pak přecházejí pod osvětovou zařízení při ONV. Ne pochopení jejich práce se střídá s plnou podporou. Poměry dostávají pevný základ a činnost se formuje kolem k masám. Dramaturgie sahá po hrách současných autorů stejně jako po hrách klasických. Pracuje se opravdověji. Jsou vytvářeny celovečerní dramaturgické plány, činnost nabývá nových forem i úspěchů. Turnovští mají nejen v občanstvu svého města, ale především i v okolních vesnicích vděčné návštěvníky. Hra se studuje ne pro jedno nebo dvě představení. Je tu vždy pět, sedm, devět i dvanáct repris.

999 her zaznamenává k dnešnímu dni kronikář souboru K. Kinský. Pro tisíci premiéru bylo vybráno opět dílo J. K. Tyla. Jeho „Kutnohorští havíři“ jsou hrou, která po léta posilovala sebevědomí českého pracujícího člověka. A dnes — toť oslava práce a jejích výsledků!

Hru studuje opět Miroslav Hubálek, který ji uvedl na turnovské jeviště úspěšně již před lety. Na této význačné premiéře se chtějí a budou podílet všichni turnovští ochotníci i další kulturní činitelé. Plnou podporu oslav zaručují dům

Busta J. K. Tyla od akademického sochaře Václava Blažka

osvěty, školský a kulturní referát ONV, dále MNV. — Také příslušné složky krajského nár. výboru, liberecký rozhlas, tisk i nakladatelské oddělení KNV pomohou, aby tak mimořádná událost vyzněla v opravdový hold poctivé ochotnické práci a divadelnímu denní vůbec.

V. Prádler

Československá premiéra sovětské hry na ochotnické scéně

Byla jí hra S. I. Aljošina „Sama“, kterou sehrál soubor Uhrova divadla ZK textilní továrny Moravan v Lomnici u Tišnova. (Divadlo nese jméno po významném realistickém spisovateli Josefu Uhroví, rodáku z tišnovského okresu; zemřel osmdvacetiletý v roce 1928.) Jistě neobvyklé, aby hru předního dramatika, která je v SSSR na repertoáru velkých scén — loni jsme ji mohli vidět v provedení Vachtangovců při jejich zájezdu do ČSR — jako první inscenovali ochotníci; v Lomnici si ji také sami přeložili. Slavné premiéry v předvečer výročí osvobození 8. května t. r. měl se zúčastnit i autor; místo něho přijel do Lomnice jeho přítel, sovětský spisovatel a dramaturg Leningradského státního divadla miniatur V. Lifšic. Premiéry se dále zúčastnil první tajemník sovětského velvyslanectví Volenkov, zástupci KV a OV KSČ, Svazu čs. spisovatelů, ministerstva školství a kultury, SČSP, KNV atd.

Řekněme hned, že v tomto městečku tkalců na Vysočině dávno žije divadelní tradice. Lomničtí nehráli jen „Maryšu“, „Lucernu“, „Vojnarku“, „Palčovu dceru“, „Polskou krev“... tedy hry, které se obvykle objevují na ochotnických scénách, ale i hru K. Čapka „Bílá nemoc“, K. Simonova „Ruští lidé“...; vžil je Karvašův „Pacient 113“, chystají se na Hauptmannovy „Tkálce“... Odvážně a plným právem sáhli po hře s aktuální tematikou, po hře, která nově řeší problém

citových vztahů lidí. Inženýr Platonov opouští po více než půl druhé desítky let šťastného a vyrovnaného manželství svou ženu Mášu, učitelku, a dceru studentku, a odchází za novým štěstím se svou spolupracovnicí inženýrkou Varjou; byla ženou jeho dosavadního přítele. Autor nehodnotí skutečnost, která se mezi nimi udála, mezi dnešními lidmi, uvědomělými členy socialistické společnosti; neodsuzuje, neponižuje litováním — neomezuje význam své hry nějakým problematickým zevšeobecněním. Nešlo mu totiž o zobrazení rozvratu rodiny, ale o východisko z této situace, tedy o člověka, o jeho další život. Máša je manželovým rozhodnutím přetěžce zasažena. Neustále však ve svém žalu, nedá se jí strhnout jako její sousedka Lída, nevdá mu celý svůj další život, protože neztrácí k sobě úctu, protože nemyslí jen a jen na sebe. Zůstala sama, ale je silná, a proto její život dál bude plný a bohatý. V tomto je jádro hry, nové řešení „neřešitelné“ situace, řešení, podmíněné socialistickou vírou v člověka a jeho sílu. Diváci, zasažení hluboce lidským cítěním autorovým, zamýšlejí se nad rozvraty manželstvími vůbec a přitakávají v tomto případě autorovu řešení.

Hra je nesporně náročná jak režijně tak herecky. Správná interpretace ideje hry vylučuje černobílost postav; nemá také konvenčních, vnějších dramatických vrcholů, zato každé slovo je neseno

vnitřním dramatickým napětím, neslučitelným se sebeběhající nadsádkou či přehrávkou. K intenzivnímu studiu hry přistoupili členové souboru velmi odpovědně, neboť pochopili nesmírně závažnou ideu tohoto dramatického díla. Pomáhal jim i sám autor, s nímž iniciativní a obětavý dramaturg souboru dr. Uher navázal písemné spojení.

Inscenace hry byla velmi zdařilá (škoda jen, že jazyk, jeden z nejdůležitějších výrazových prostředků, nebyl bez kazů). Soubor má nadané herecké síly; všechny výkony byly vyrovnané a představení bylo svědectvím pozoruhodné úrovně souboru. Pod odborným vedením instruktora Bohdálka z Krajského domu osvěty v Brně zbavovali se herci šablónovitých divadelních prostředků; spojením svých divadelních i životních zkušeností a snahou dát postavám své city a názory (přirozeně v souhlase s režijním pojetím) dokázali vytvořit živé postavy. Jmenujme soudruha Slováka, představitele inženýra Platonova, a soudružku Sábílkovou — Mášu za všechny.

Je třeba zdůraznit, že opravdu dobrou inscenaci podmínilo nejen nadšené, houževnaté a cílevědomé úsilí ochotníků, ale i jejich spolupráce s profesionálním pracovníkem; soubor ukázal, že je schopen růstu k prospěchu nejvlastnějšího poslání ochotnického divadla, tj. ideologického působení na diváka.

R. L.

O FRANTIŠKU BIDLOVI

ZE VZPOMÍNEK JOSEFA TROJANA

Až jednou budete pořádat literární kabaret nebo politickou estrádu, pak možná budete potřebovat ostrou karikaturu. A v té chvíli pravděpodobně objevíte, pakli jste se jím už dříve nezabývali, Františka Bidla. Smím na něj chvíli vzpomínat? Nedovedu si nikdy představit, kdy jsme se potkali poprvé.

Kdo si prohlédne soubor jeho politických karikatur a kdo vsaje do sebe jen jejich jednoduchou a někdy krutou čáru, obnažující zločin, nikdy si nepřiblíží Františka Bidla tak, jak to činí vzpomínky jeho kamarádů. Abych si ho po letech jasně připomenul, musím se podívat na jednu drobnou kresbu, na které krácejí čtyři čeští básníci, vyšňošení puškami a uniformou. Je to ilustrace k poslední sloce Seifertových veršů „Zas úsměv...“ z roku 1936. [Zpíváno do rotačky]:

Jen strach nás trápí o osudy míru,
když bezstarostně pučí poupata,
aby nám letos boty kanonýrů
nezašlapaly jaro do bláta
a básník za kver nevyměnil lyru.

Nejdřív jde Vítězslav Nezval s nebesky kypící tváří, Nezval našeho mládí, kdy jsme zbožně poslouchávali, jak recitoval své verše. On a jeho druží vytvořili svým způsobem přednesu celou školu. Čítával verše v jedné hlasové hladině, prodlužoval délky a pomlkami tvořil obsahový přízvuk. Trochu jako věstec, trochu jako dítě, které bere pekelně vážně svou hru. Podobalo se to snad litanii, ale oblékal své verše do tak podmanivého šatu, že ještě dnes ho slyším. Bidlova kresba mi znovu připomíná čas před více než třiceti lety, kdy vyšla Nezvalova *Pantomima*, tehdy naše nejmilejší knížka. Jindřich Honzl v doslovu k této knize napsal: „Dítě, které má tak jako básník přebytky odvahy a životního elánu, projevuje je hrou, jediným necivilizačním zaměstnáním. Hrejme si!“ A tak jsme tenkrát do omrzení zpívali Nezvalovu jaromareční písničku:

V kolonii blízko nad rovníkem
dodnes vědí o tom zločinu
On byl vojenským aviatikem
Ona měla kantinu

A jindy jsme rozčilovali měšťáky pokřikem:

My jsme ta garda uličníků
atleti básníci a kurvy v jednom šiku
Až bude nejhůř doma za pecí
do Austrálie rovnou utéci

A jinak s aerouty v jedné řadě
tančiti Rag-time na barikádě
z měšťáckých lebek sádlo na šrouby
až sloni k pochodu nám zatroubí.

Silný chlapec zvedá měsíční tvář k nebi. Takový je Nezval a Bidlově obrázku. A vedle něho František Halas se šedivými kadeřemi, zatrpklý, něžný Halas, otcovský Halas s malým nosem a dětsky vyčítavýma očima. Ještě teď vidím Halase, jak předseda stolu v někdejší vinárně Dunaj a v Hybernii a v holešovic-

kém bufetu, pomalý v řeči, zkoumavý v pití, stále jakoby zatěžkákn myšlenkou, veršem nebo nemocí. Ani František Bidlo se nepokoušel zveselit jeho tvář. Zato začtvěřčil s Josefem Horou. Josef Hora si ještě podával ruku se starší generací, s tou, ve které vtipkoval Jaroslav Hašek, psal heineovské verše František Gellner a sonorním hlasem vládl Karel Toman. Z každého měl Josef Hora něco: smysl pro praktický život, vážnost k idejím, lásku k verši, ochotu k životní pohodě, ale také ke zlé rvačce, bylo-li třeba. Podskly zářily jemné, světlé, průzračné oči. Bidlo do nich vetkal jistou podšitost, ale zato narovnal jeho vysokou, jindy nachylenou postavu. A Jaroslav Seifert se širokými nozdrami, se zamyšleným obličejem básníka, který měl na tváři lehký žal, ale hluboký v srdci smích, i tady zavírá oči, jako by chtěl vzpomínat a bloudit sám. Do smrti nezapomenu na Seifertovu Svatební cestu, jak jsme ji recitovali v rytmu charlestonu na prvním večeru voicebandu E. F. Burlana někdy v dubnu 1927. A dívaje se na Bidlova kresbu, vidím se, jak jsem se již dávno před tím plížíval kolem krámků v novopražské Myslíkově ulici, abych spatřil básníka za pultem prodávat knížky. Měl jsem dokonce ojedinělé tisky jeho prvních sbírek. Můj bratr Eman, tehdy ještě tiskárenský strojmistr, vytiskl po jednom čísle *Města* v slizách a *Samé lásky* na růžovém papíru. Kterýsi nadšený bibliofil si ty knížky ode mne vypůjčil a už mi je nevrátil.

S odstupem doby splývají léta i příhody. Ale obrazy připomíná básníky i jeho tvůrce. Ne ostrého karikaturistu, ne lítostného kritika, ale našeho staršího kamaráda, s kterým jsem se seznámil jednou, a nevím kdy a nevím kde.

Snad v některé kavárně, kdepak jinde. Všichni jsme se tehdy setkávali v kavárnách, když jsme si chtěli popovídat. Ne že bychom tam utráceli přebytek peněz, neboť přebytků nikdy nebylo. Ale bylo to levné, vždyť černá káva stačila, aby člověk měl právo sedět v teple a pod světlem třeba celé odpoledne až do večera.

Toulali jsme se tenkrát po kavárnách jako děti, radující se z pěkného lidského souručenství. A zdá se mi dnes, z odstu-

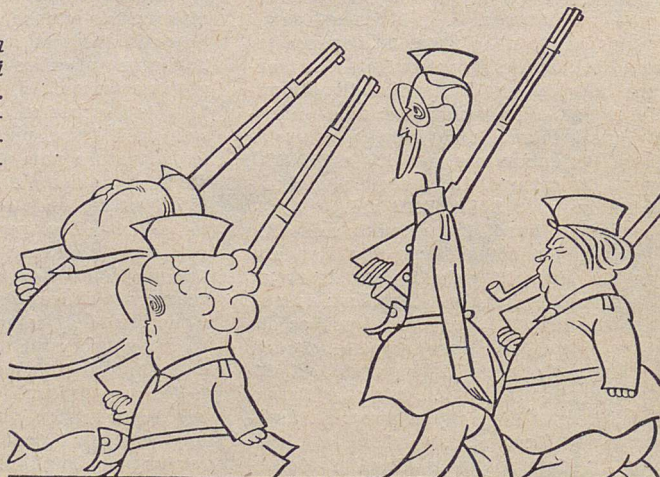
pu let, že i ti, kteří tehdy s námi sedávali po kavárnách a hospůdkách, se také chtěli vracet do způsobu dětských let. Po válečných nárazech a v zmatených poválečných letech, plných zklamání z politického vývoje, se život mladých lidí obestřel šatem infantilnosti. Surrealismus, poetismus, hříčky na jevišti, kanadské žertíky, trampský humor, dada — to všechno byl únik z nepřívětivé skutečnosti do světa dětských her a představ. A jako všechny děti, bývali jsme i my neposední. Chtělo se nám ve volném čase — a měli jsme ho hodně — stále vidat nové tváře, mluvit s jinými lidmi, hovořit do nekonečna o umění, zpívat Gellnerovy verše a nostalgicky recitovat Sergeje Jesenina.

Kde jsem poznal Františka Bidla, který se na nás mladší díval s klidem a porozuměním dospělého kamaráda?

Nejvíce jsme sedávali v Národní kavárně — s mladými divadelníky, básníky, muzikanty — tam, kde jsou dnes na Národní třídě přízemní místnosti Svazu čs. spisovatelů. A když Jiří Frejka nebo Jaroslav Ježek nesešli v Národní kavárně, jistě se přestěhovali o několik domů dál do kavárny Metro. A. M. Přisu, Karla Konráda a Konstantina Biebla bylo možno najít v Tůmovce v Lazarské ulici. Tam bývala i Xena Longenová, Karel Vaněk a kolportér Matička z Václavského náměstí. A ovšem i Antonín Bouček, duše tak čistá jako Michal Kácha, někdejší švec a anarchista. Jindřich Hořejší odtud někdy unikl do Březinky na pokraj Vinohrad. Ve Slavii zasedala Literární skupina, pokud nevážila cestu do kaváren na druhém břehu Vltavy.

Jiná jména a nová místa se hrnou na jazyk, ale ta přece k dnešnímu vyprávění nepatří. V jedné z těchto kaváren jsem se seznámil s Františkem Bidlem. A možná že jsme hned zašli do nějaké vinárny, třeba do Pštrosovy ulice, kde se říkalo U božího oka, ale také mnohem sprostěji, do Kumanova pod novoměstskou věž, do klenutého lokálu ve Spálené ulici (U šupů; prý tu v prvním patře dokonce jednou přespál Žižka); do betonové bedničky s moravským náterem v Hybernské ulici (Moravěnka), do zadní místnosti koloniálu na Národní třídě

Fr. Bidlo: Kresba k Seifertově básni „Zas úsměv...“ Přetištěno ze sbírky „Zpíváno do rotačky“ (vyd. Melantrich)

[U Paukertů], k starým Petříkům na Perštýně a posléze do té kryptě podobné, dřevem vykládané vinárny ve Voršílské ulici [Dunaj]. Ale snad jsme se po prvé sešli v nějaké hospůdce na Zderaze, v kabaretu Dales v Lillové nebo ve známém hnízdě pokrokářů u Černých ve Vojtěšské ulici či v Lochnessu v Jungmannově třídě.

Toulali jsme se, nezakotvení dost dlouho ani v povolání, ani v umění. Byla to taková skupina bezstarostných dětí, kteréžto označení se v dějinách občas opakuje. K nim patřil i můj bratr Eman, a snad proto ho měl Franta Bidlo tak rád. Eman měl takovou bezstarostnost, která mu dovolila, že se příliš nestaral, kde bude bydlet, co bude obědvat, co bude na sobě nosit. Byl úžasně bezelstný, nedovedl patrně nikomu ublížit, a také na to nemyslel. Uváží v koloběhu věčného bohémství. Byl šťasten, když mohl rozdávat. Emil Artur Longen řekl nad jeho rakví: „Ono je to konečně jedno, kde člověk dělá druhým radost — jestli na pozlaceném jevišti nebo v putyce, nebo na silnici. Jen vznešení lidé dovedou být tak skromní — Emánku. Tys nebyl herec a spisovatel běžného formátu. Tys byl zároveň mistrem improvizace. Ty sis uměl bleskurychle vymyslet celou komedii — kterou jsi pak bravurně improvizoval a zahrál, používaje nahodilých diváků jako svých partnerů. Tys donutil v nebezpečné chvíli i své nepřátele, aby hráli s tebou, podle tvého genia i mistrné režie. Není u nás nikoho, kdo by to dokázal po tobě!“

Uvádím tento úryvek jen proto, že snad trochu objasní, jak jinak bylo tenkrát a

jak jinak je dnes. Tenkrát ještě bohéma se všemi nepříjemnými následky, dnes pro každého pevně zakotvení v životě a pro uplatnění se umělce sice život bohatý povinnostmi, ale podle zásluhy odměněný.

Takový pocit věčného dětství měli v sobě i jiní, snad všichni bohémové, jejichž poslední zbytky jsem ještě zastihl: Z. M. Kuděj, Franta Sauer, Karel Staviňoha — a trochu na jiný způsob i mnozí filmaři: Josef Rovenský, Václav Wasserman, Karel Lamač, Ota Heller.

Kde jsem se jenom seznámil s Františkem Bidlem? Snad to bylo přece jen v některé hospůdce, kde Emánek Trojan vystupoval pro potěšení vlastní i pro radost svých kamarádů. Bidlo nás měl rád, ale odlišoval se od nás, neboť se narodil už v roce 1895. Nebyl ani dětsky lehkomyšlný, ani chlapecky pyšný, ani pubertálně bouřlivácký, ani zkrivený předčasně propukávající závisť.

Připomínal mi dělníka, který před chvílí vstal od stroje a šel si vypít k svačině pivo. Sedával klidně, skoro nehnutě, měl svalnaté tělo kryté šaty obyčejně tmavými, hlavu trochu nakloněnou dopředu, nad čelem se mu leskly skoro černé vlasy jako přilba, dobrá ústa s hezkými rty se někdy usmívala a dvě černá pichlavá očka klouzala s jednoho objektu na druhý, na každém se trochu pozdržela a vstřebávala jej do sebe. Většina prací, jak se domnívám, vyvolává hypertrofii orgánů, který je nejčastěji používán. Krejčímu se kroutí prsty, pekaři nohy. A tak zatím co se muzikantům asi nadměrně vyvíjí sluch, malířům a sochařům se zpěšňuje oko. Dívají se

na povrch a odhadují z povrchu i vnitřní podstatu. Takové oči měl František Bidlo, i když těkaly s předmětu na předmět, s obličeje na obličej, ze situace na situaci. Měl stále takový poloúsměv, jako by právě objevil něco velmi žertovného, ale nechťel to říci, aby snad neurazil. Prožíval asi velkou legraci, když se díval po lidech, ale byl jemný a ohleduplný, když si dobíral druhé. Jako by už mnoho znal a mnoho zažil. A bezpochyby tomu tak bylo. Díval se po lidech a viděl jim až do žaludku. A tam především, neboť to je středisko všeho sobectví a líheň všeho hříchu.

František se nestrkal nikdy kupředu. Ani v tomto vyprávění ne; stále jako by mi unikal stranou, abych nevyprávěl, jak se kdysi živil malováním obrázků na fajfky, jak se oženil jen na oko z dobroty srdce, jak jsme spolu za války získávali honoráře ve formě mortadelů. Uniká a jen se z dálky usmívá.

A proto si málo vzpomínám na jeho pohřeb tenkrát v květnových dnech pětáctýholetého roku u starého krematoria v Praze. Bylo tam tehdy uloženo mnoho mrtvých a kolem všech účastníků se rozkládal mdlý, nasládlý pach. Bylo to smutné a zoufalé. Padnout gestapu do rukou a umřít ve chvíli, kdy vysvobození bylo na dosah ruky! Nedovedu si představit jeho zmučenou podobu. A ani nechci. A tak mi v mysli zůstane navždy vzpomínka na dobráka, který posměškem dovedl zakrývat svou vlastní jemnost. A byla to jemnost perně vybojovaná, protože vlastní píli jako samouk už ve zralém věku nalezl v umění smysl života.

V ý s t u p 1.

Scéna: Sál venkovského hostince. Na jevišti hraje začínající soubor hru od Shakespeara. V sále, mezi návštěvníky, sedí soutěžní porota.

1. porotce: Který trouba jim tuhle hru doporučil?

Okresní inspektor: Tož, my jsme jim to vymlouvali, ale nedali si říct. Nakonec jsme rádi, že vůbec hrají.

2. porotce: Lidi, já jdu pryč. Na to se už nedá dívat.

1. porotce: Tolik s tím jistě měli práce a všechno pro kočku.

3. porotce: Pst! Lidé vás poslouchají. Ať není ostuda.

2. porotce: To je jedno. Stejně jim to musí říct.

Okresní inspektor: Jenom, prosím vás, nerozbijte soubor. Víte, co jsem měl práce, než se dali dohromady?

1. porotce: Já už jim to nějak diplomatically vysvětlím.

V ý s t u p 2.

Scéna: Na jevišti po představení. Provádí se hodnocení.

1. porotce: ...a jistě není pochyb o tom, že tato Shakespearova hra je problémem i pro profesionální scény. Hraje se již staletí a stále okouzluje diváky a je průběžským kamenem hereckého mistrovství. Ve vašem případě je nutno tedy posuzovat víc snahu a dobrou vůli než

L I T E R A S C R I P T A M A N E T

vlastní výkony. Jistě jsou mezi vámi talentovaní lidé, jako třeba soudružka Novotná...

2. porotce (se už nemůže udržet): Až na tu recitaci...

1. porotce (rychle vpadá): Tedy, ano, neuvědomili jste si, že je to psáno ve verších...

(Údiv herců)

Snad byste opravdu měli pro začátek volit hry přístupnější, protože takhle...

Okresní inspektor (zachraňuje situaci): Ale jinak vám děkujeme za krásný večer a věříme, že se s vámi zase brzo shledáme.

(Bručení herců nenaznačuje příliš nadšený souhlas.)

M e z i v ý s t u p
(p ř e d o p o n o u)

Režisér souboru: Jsou to blbci, co? Žádný z nich tomu moc nerozumí. Všiml sis, jak koktali? Ale Anku

měli pochválit. Hrála jako bůh. — A vůbec, všichni to stírali bezvadně.

1. herec: Ty, Franto, napiš o tom něco do Krajského deníku.

Režisér: To víš, že jo. Od nich bychom se toho nedočkali.

V ý s t u p 3.

Scéna: 1. porotce snídá a čte Krajský deník.

1. porotce (polohlasem): A není pochyb o tom, že tato Shakespearova hra je problémem i pro naše přední scény. Již po staletí je průběžským kamenem hereckého mistrovství. Divadelní ochotníci v Z... však všechny role velmi úspěšně zvládli. Vynikající výkony podali Anička Novotná a Jirka Novák. Ale i ostatní se velmi líbili a připravili obecnstvu nezapomenutelný večer. Příští měsíc chce soubor provést některou z her Moliérových.

V ý s t u p 4.

Scéna: Místní sběrna mléka. Právě přichází Jirka Novák a potkává Aničku. Vytahuje z kapsy Krajský deník.

Jirka: Četlas to?

Anička: Už ráno. — A teď to srovnej s tím, co žvanili ti z toho okresu.

Jirka: Prosím tě, kdo by je bral vážně? Ale dali jim to v těch novinách! Co?

Miloslav Jurák

LEDOVÁ SPRCHA

Dramatický kroužek Sokola v Kamenném Újezdě na česko-budějovickém okrese obnovil již po druhé od roku 1945 svou činnost. Chce navázat na bohatou tradici dobrých ochotnických práce sokolských divadelníků z let 1920—38 a 1945 až 1949. Zájem o divadlo u nás v obci neuhasl a protože se podařilo získat pro ochotnickou práci hlavně mládež, která si svůj křest odbyla na několika představeních v letech 1945—48, mohli jsme po kratším přerušení činnosti sáhnout i po náročnějším repertoáru. Zkušenost ukázala, že s vyššími nároky vyrostl i soubor. Vypracovali jsme na rok 1958 dramaturgický plán, při jehož sestavování jsme přihlíželi jak k zájmům (převážně jsou v něm zastoupeny veselohry), tak k naléhavým problémům našeho vesnického, ale poměrně vyspělého obcenstva. Na počátku roku aktivisté v obci spolu s družstevníky řešili otázku začlenění všech zbývajících samostatně hospodařících zemědělců do družstva. Chtěli jsme říci své slovo, a tak jsme sáhli po Stehlíkovi. Jeho muzikantská veselohra „Hej, pane kapelníku“, která se velmi živou a úsměvnou formou dotýká vztahů vesnických lidí ke všemu novému v našem poúnorovém životě, nám mluvila z duše. Nedbali jsme hlasů opatrníků, kteří nás varovali, že prý uvedení této hry, jinak pěkné, narazí na nepochopení u vesnického diváka, ozvali se dokonce někteří, kteří se báli, že naše hra urazí citlivé zemědělců v naší obci, kteří otázku kolektivisace chápou vážně, ať už jsou pro nebo proti a podobně. I v řadách členů souboru se našli pochybovači, kteří se vzdali práce na této hře. Měli jsme značné potíže například se zajištěním hudebníků, zapůjčením magnetofonu a nahráváním hudby, ale nelitovali jsme námahy a po bezmála čtyřech měsících poctivého studia jsme hru uvedli na velikonoční svátky. Výsledek nás potěšil: během dvou představení zhlédlo hru přes 600 diváků a hlavně ohlas, který hra vyvolala, byl velmi živý. Tali jsme opravdu do živého a hra byla drtivou většinou obcenstva přijata příznivě. I náš soubor se rozrostl početně o nové, zdatné síly a co víc: nováčci odvedli dobrou práci. Tím větší však bylo zklamání, které nám uchystala soutěžní komise.

Jako ledová sprcha zapůsobil nezáměrně členů okresní soutěžní komise LUT. Myslíte si možná, že s neoprávněnými

pocity křivdy nekriticky protestujeme proti posouzení komise, ale nic takového. Soutěžní porota se totiž ani na jedno představení nedostavila. Hra byla řádně do soutěže přihlášená a režisér souboru několik dní před představením při osobní návštěvě u okresní metodičky znovu připomněl datum premiéry i první reprisy s poukazem na to, že členové komise jsou očekávání kterýkoliv den. Ptáte se, z jakého vážného důvodu se komise nemohla dostavit? Omluva nedošla, ani opožděně, teprve na náš zdvořilý dotaz se nám dostalo odpovědi v podobě obratných či neumělých vytáček a výmluv, jejichž překlad zní: Inu, byly přece velikonoční svátky. Že jsme nespravedliví a neuználi? Tedy — jedna verze omluv zněla: — Nebylo služební vozidlo k dispozici, soukromník jet nechťel. Na vysvětlenou: naši vesníci, která je vzdálena asi 10 km od okresního města, projíždějí autobusy dvou tratí, kromě železničního spojení. Mimo to kterýkoliv z majitelů motorového vozidla by/ byl ochoten ve prospěch našeho divadla dopravu členů komise zařadit.

A tak se v duchu ptáme: kdo nás to vlastně ze soutěže vyřadil? Možnost soutěžního představení při eventuelním zájezdu do některé ze sousedních obcí je velmi problematická, neboť jednak dekorace a sama inscenace této hry vyžaduje jeviště alespoň středních rozměrů a kromě toho nemáme k dispozici vlastní dopravní prostředek. V neposlední řadě by zde celkový výsledek jistě ovlivnily potíže, s nimiž je každé zájezdové vystoupení spojeno.

Na vrub tohoto zklamání přičítáme i kritický stav deprese a apatie v souboru. Čtyři členové našeho souboru se prozatím zřekli účasti při nastudování nové hry. Ve třech případech jde o mladé členy souboru, kteří nemohli uvést vážné důvody. Nedůvěra se nás zmocňuje jednoho po druhém. Divíte se nám, že závidíme dětem školní družiny mládeže naší osmiletky, jimž se dostalo pěkného zhodnocení okresní i krajskou porotou? Neznamená to však, že zanikne u nás ochotnické divadlo. Většina z nás je totiž toho názoru, že ochotnické divadlo se nehraje pro soutěž, ale pro nadšení, vděčné diváky a z lásky k divadlu a ochotnické myšlence.

VLADIMÍR MÜLLER

2 hodiny 30 minut

Je čtvrtek 8. května 1958 20 hodin. Na jevišti sedí připraven představitel doktora Vávry. Inspicent naposledy proběhl scénou, přesvědčuje se trochu nervosním pohledem, zda je všechno v pořádku. Zaznělo tiché „Zlomte vaz!“, v sále zhasla světla a pozvolna se otvírá opona. Uprostřed scény sedí v hlubokém zamyšlení doktor Vávra. Jeho mladá tvář s předčasně prošedivělými skráněmi skrývá se v obláčcích cigaretového dýmu. Kdo je doktor Vávra? Odpověď na tuto otázku rozvíjí před našimi zraky drama Milana Jariše „Inteligenti“.

Je čtvrtek 8. května 1958 20 hodin 10 minut. Jsme ve Rtyni v Podkrkonoší, v místě, které bohatým kulturním životem patří mezi nejlepší na trutnovském okrese. Před námi otvírá se svět bílých lůžek a bílých chodeb, svět denních bojů o lidský život, svět, ve kterém jsme strávili nejúzkostlivější hodiny svého života, svět tvář, k nimž jsme se upínali s důvěrou, jejíž cenu znají naše matky, svět lidských vášní, lásky a nenávisti, svět ideologického boje o nového člověka.

V režii Karla Jonáše hraje dramatický soubor dolu „Pětiletka“ z Velkých Svato-

ňovic jako druhý účinkující soubor na letošní oblastní přehlídce vítězných souborů skupiny „B“ o dosažení vítězné mety, zapojit se do nejlepších a nejvyspělejších souborů Hradeckého kraje skupiny „C“.

Ve dnech 3.—11. května t. r. proběhla ve Rtyni v Podkrkonoší oblastní přehlídka vítězů okresů Trutnov, Broumov a Dvůr Králové nad Labem. Je pro nás radostnou bilancí pozorovat neustálý růst dobré ochotnické práce na okrese Hradeckého kraje, živelnou chuť, se kterou pracují naše soubory, aby předložily svým divákům dobrou a hodnotnou představení. A mnohem radostnějším poznatkem je zkušenost, že se konečně výsledky dobré práce ochotníků přenesly i na naši vesnici, donedávna v tomto směru tolik opomíjenou.

Zářným příkladem je soubor Velkosvatoňovických, který v přehlídce dosáhl nejvyššího stupně a vyšel s Jarišovými „Inteligenty“ jako vítězný v silné konkurenci souborů ze Dvora Králové nad Labem a Teplic nad Metují. V práci souboru z Velkých Svatoňovic je vidět nadšení, dobrou přípravu, náročnost po re-

žijní stránce i hereckého projevu a vědomí nejdůležitějšího úkolu — výchovy našeho diváka. Velkosvatoňovičtí netouží po laciné popularitě, a proto sáhli ve výběru soutěžní hry po dramatu ze současnosti, řešícím problém, se kterým se denně stýkáme, problém správného názoru na naši pracující inteligenci, její společenskou funkci, morálku, zdravé i nezdravé jevy v jejích názorech, což nám tak důrazně odhaluje Milan Jariš ve svých „Inteligentech“.

V dobré režii viděli diváci vyrovnaný výkon souboru, v němž nebylo výkyvů, neviděli jsme slabé herecké projevy, nýbrž vzácnou vyrovnanost, se kterou se nesetkáváme tak často mezi ochotnickými soubory.

Je 22 hodin 30 minut. Zavírá se opona za závěrečným dějstvím. Zlomek vteřiny trvá ještě ledové ticho jako důkaz hlubokého prožitku a již sálem bouří potlesk diváků, jímž odměňují krásný výkon herců. Tleskáme s nimi. Tleskáme dobré práci Velkosvatoňovických a přejeme jim do příštích představení již ve skupině „C“ mnoho úspěchů a ochotnické „Zlomte vaz!“

SLOH A MATERIÁLY

Je to bezmála čtvrt století, co napsal básník Vítězslav Nezval tato slova: „Není daleko čas, kdy ono podium diskusí z duševně zpytných her a z her s tézemi opatřené třemi vchody a oknem, za nímž se snaží křečovitě upřený pohled vykouzlit bílé koně rosmberholmské, bylo za velikého protestu tak zvaných plnokrevných divadelníků vyklizeno, aby se napříště mohlo státi podmětem i předmětem inspirace.“ Za 22 let jsme přesně tak daleko, že váháme. Moderní tradice českého divadla živá a krásná, jejímž úhelným kamenem je „Železná doba divadla“ Jiřího Frejky a Franta Tröstera, jako by nebyla. Jako by historikové zanedbali tento úsek našeho divadla. Ručně malovaný hrad stále straší v naší scénografii a nečisté materiály (podle slov Frejkových) slaví své triumfy. Tyto skutečnosti platí pro divadlo profesionální i ochotnické.

Poslechněme si, co říká J. Frejka v roce 1936: „Nyní se zastavme tam, kde české divadlo začalo tvořit opravdu samostatně svou výtvarně prostorovou složku. U Hofmana, Hofmanovi, jako divadelně výtvarnému umělci z Tvrdošíných, byl zcela cizí onen ilusivní dekorativismus, který pečlivě fotografoval jevištěm krásné háje a útulné pokočky, a který zvěšoval do rozměrů jevištních prospektů barvotiskové pohlednice krajin páně Šetelíkovy Prahy.“ Tento prostředek starý 22 let jako by byl užít na všechny dnešní recidivisty obnošených slohů. Divadlo, které se vymanol elektrickým světlem z područí nezajímavých kulís, vrátilo se znovu a zbytečně do těchto dob nudy a dekorativní veteše.

MATERIÁLY

Nejnovějším a z hlediska současné scénografie nejrevolučnejším materiálem na jevišti byl začátkem tohoto století kužel elektrického reflektoru. Tento ryze technický prvek vytvořil celou epochu divadla. Umožnil expresionismus, umožnil nadpřemýšlejší sen režiséra, který s ním snili diváci. Herec přicházel ze tmy, aby zmizel ve tmě. Tma stala se pralátkou, z které divadlo hnětlo květy poesie. Ale ještě dříve. Barevné světlo přineslo kouzla nadýchnutých oparů prchavých smyslových rozkoší, které vtělil do prostoru duté krychle, již se říká jeviště,

Jaroslav Kvapil. Světlo od funkce ryze technické stalo se nositelem emoce. Paprsek reflektoru vynutil si právě nepadělané materiály. Lýko, sláma, rákos. Hrubá struktura surového plátna, juta, dřevo. Drsná omítka. Mizí rampa, divadlo se osvobozuje od předekorovanosti, aby se stávalo více dramatickým. Pod těmito hesly bylo napácháno mnoho pošetilostí, ale princip, myšlenka byla správná. Proč onen nepochopitelný ústup až k duševně zpytné krajínomalbě na scéně?

PLEXISKLO A POŽÁRNÍCI

Doba atomových převratů, umělých oběžnic a prazvláštních divčích účesů přinesla tolik nových, výtvarně zpracovatelných materiálů, že je ani divadelní technika nestačila všechny vyzkoušet. Jsou to všechny druhy umělých hmot. (Vím, že se někteří jevištní praktikové chytají za hlavu řkouce: A co požárníci, co hořlavost!) Žádný strach, vždyť konvenční dřevěné rámy a pomalované plátno jsou stejně hořlavé jako dejme tomu plexisklo. Plexisklo je jistě materiál, který bude v divadelní dekoraci využíván v budoucí době stále více pro svou lehkost, snadnou opracovatelnost a nerozbitnost, modelovatelnost za poměrně nízkých teplot (vždyť za teploty 90 stupňů má vlastnosti gumy). Všechny kaširované tvary je možno provést v plexiskle. Plexisklo je efektní materiál vzhledem k světlu. Je to snad jediný materiál na světě, který ohýbá vržené světelné paprsky. A nyní po zajímavém objevu Pavla Hložka, který rozřešil malbu barevnými pigmenty ve hmotě při zachování transparence, je možno kombinovat abstraktní i konkrétní malbu se všemi světelnými kouzly moderní scény. Ale není to jen plexisklo, které se v nejbližší době zařadí mezi materiály běžné divadelní praxe.

Celý problém vývoje moderní scény je určen několika faktory. Předním z nich je použití pravých nepadělaných materiálů, kdy malba nebo sádra nepředstírá, že je zlatem nebo mramorem. Tento vývoj, starý 40 let, je dnes už záležitostí klasickou. Je třeba postarat se o to, aby scéna sloužila, nikoliv herci, nikoliv režiséru, ale dramatickému celku, kterému se říká divadlo.

DALIBOR POKORNÝ

Zúčastnila jsem se v červnu semináře osvětových pracovníků Olomouckého kraje. Možná, že se na první pohled zdá, že to nepatří do recenzí. Do naší recenze to však patří, neboť z padesátí dvou účastníků tohoto semináře si téměř padesát dva stěžovalo, že není co hrát. Prostě, nejsou hry, nejsou novinky a proto se soubory musí uchýlovat k Šamberkovi, Štolbovi atd., atd. Něco tu tedy neklape. Na tomto místě jsem za půl roku referovala o více než padesáti hrách — novinkách. Někdy stručně, někdy obsírně. Ale vždy s vírou, že nedostávám honorář zadarmo, protože lidé sloupec o nových hrách vydaných v DILIA čtou a objednávali si nové hry. Padesát nových her, z nichž dobrá polovina se hodí i pro malé soubory, není pakatel, nad kterým by bylo možno mávnout rukou. A proto stále ještě věřím, že se s nimi na ochotnických jevištích setkám.

Tentokrát chci pohovořit o pěti hrách, rozdílných sice co do žánru i co do uměleckého mistrovství, ale spojených přece jedním společným jmenovatelem. Všechny tyto hry totiž hovoří o dnešku a nejen to, hovoří především o vztazích současných lidí a na těchto vztazích odhalují současné společenské problémy.

Nejlepší z nich je ovšem hra Františka Hrubína „Srpnová neděle“. Bylo o ní referováno téměř ve všech denících i časopisech (viz též Ochotnické divadlo č. 6), především v Literárních novinách. Doporučuji však tuto hru opravdu jen nejvyspělejším souborům, které se dokážou vymýšlet hluboko do textu básnickova.

Další hry, převážně komedie, jsou dostupné i souborům menším a začínajícím.

Ze soutěže ministerstva zemědělství vyšla hra Antonína Pavlína „Zelené pustiny“. Zabývá se tématem dosti neobvyklým — otázkou regenerace půdy.

Dilia

Jde zde však hlavně o lidi. O lidi mladé i staré, kteří mají odvahu bojovat nejen s vybrakovanou zemí o úrodu, ale také proti papírovým referentům, nevidoucím za stohy lejster skutečný běh života. Hra ukáže mladým lidem, že i v našem pohraničí mohou najít život plný vzrušujících dobrodružství.

„P ř e m a n ž e l ů L o r e n z o v ý c h“ od německé autorky Berty Waterstadtové naše diváky jistě velmi zaujme. Soudkyně Lorenzová, která denně projednává desítky rozvodových pří, se dostane do situace, v níž se sama stává jednou z rozvodových stran. Dozví se, že její muž, vedoucí oddělení jakéhosi závodu, má poměr se svou sekretářkou. Truda Lorenzová s hrůzou vidí, jak se její muž změnil od dob, kdy je spojovala ilegální práce a léta nacistického vězení. Nejenže nechápe, že se provinil vůči své ženě, ještě svaluje vinu na její práci a konečně bagatelisuje svůj poměr k Helze, je ochoten ji opustit, odhodit jako nepotřebnou hračku, jen aby si zachoval svůj pohodlný a klidný život. A je pohoršen, když i Helga se ho vzdává a nechce odejít s ním do Lipska, kam je přeložen. Willi Lorenz prohlédá svou chybu, odchází na nové místo sám s vírou, že mu Truda odpustí. Autorka tu ukazuje na kořeny nesouladu mezi lidmi, kteří jsou spojeni nejen dlouhým společným životem, ale i těžkými prožitky. Je to hra zajímavá a jistě obohatí repertoár mnoha souborů.

Komedie téměř mravoličná „Chytrák Papík“ od Michala Dudka se odehrává v prostředí, kterému jsme na našich je-

vištích téměř odvykli. V prostředí dělnické rodiny. Papík je opravdu člověk z masa a krve, žádný anděl v modráčcích. Za kapitalismu dělal bídu, která ho doháněla až ke krádežím, aby zachoval holé živobytí sobě i rodině. A teď, když už nad ním nevisí meč hladu, chtěl by víc a — zadarmo. Je ochoten podstoupit i operaci, jen aby mohl do pense a věnovat se svému celoživotnímu snu — pozorovat včelíčky. Ale teď už není Papík sám jako kdysi. Žije mezi lidmi, kteří mu pomohou najít cestu z nesnází, do kterých se sám zapletl, i vrátit ho k práci. Škoda, že autor nedokázal vedle Papíka, jeho ženy a šejdíře Konopky zabydlet hru i v ostatních postavách tak živými lidmi. Nicméně, je to komedie plná zdravého, dobrého humoru a říká pravdu.

Konečně poslední hra je prací jugoslávského autora Žaka Konfina „Jak všichni tak i my“. Opět veselohra o minimálním počtu osob a dekoraci. Je to groteskní příběh studentské dvojice, která založí rodinu a aby měla z čeho žít, musí se postarat o dobře situované rodiče. Zoran provdává svou tchyni, učitelku, za svého strýce penzistu. Tím získá nejen příjmy, ale i hospodyně a chůvu pro dítě v podobě strýce Milana. Když se Milan vzepře proti nedůstojnému zaměstnání a odejde, mladí se nedají. Mají po ruce bývalého nápadníka matčiny, který má mnohem větší příjmy než Milan a který je ochoten si po rozvodu svou lásku vzít. Ačkoliv autor říká, že se hra odehrává v Bělehradě a že se může odehrát kdekoli jinde, myslím, že její problémy zůstanou do značné míry našemu divákovi cizí.

A na závěr! Proberte si všechna čísla Ochotnického divadla letošního roku, projděte sloupce DILIA. Náš typ a Pražský divadelní zápisník: uvidíte, že máte co hrát!

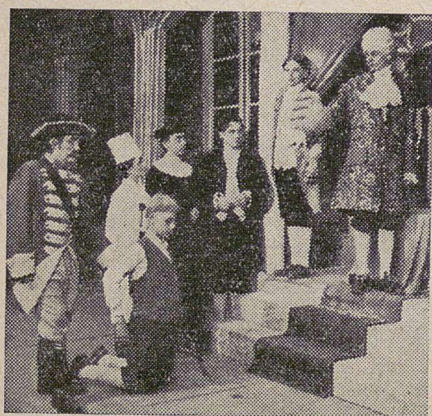
V. S.

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

TŘEBÍČ. Osvětový inspektor F. Sedláček napsal hru o osídlování našeho pohraničí. Nazval ji „Dohřmívá“. Hru nastudoval soubor Domu osvěty Třebíč v režii a výpravě Ad. Smrže. Představení, v němž v hlavních rolích vystoupili traktorista Nejedlý a pracovník Domu osvěty Kostohryz, mělo úspěch u početného obecenstva.

★

ŽIDLOCHOVICKO. V jarních měsících došlo v okrese Židlochovice k pěknému oživení dětských představení. I když z devíti celkových inscenací byla ještě některá udělána podle „starých, osvědčených receptů“, přece souhrnně je nutno konstatovat velmi potěšující pokrok. Z vystoupení školních zájmových kroužků bych se rád zmínil o dvou souborech — osmiletky v Židlochovicích a dvojtřídky v Pravlově. V Židlochovicích se ujal divadelní činnosti mezi dětmi Jiří Medek. Přestože povoláním není učitel, věnuje této práci všechnen volný čas. Rozvrhl svou divadelní výchovu na několik let a svůj plán systematicky plní. Provedení Horákovy Medové pohádky bylo prvním příslibem budoucích výsledků. Ačkoliv ve hře účinkovalo na 60 dětí, bylo to představení plynulé, živé a dikčně na dobré úrovni. — Pravlov je vesnice, která byla po válce nově osídlována. Ještě dnes poznáte, že jsou zde lidé ze všech konců republiky. Na místní dvojtřídce již několik roků působí manželé Bartlovi, oba nadšení ochotníci. Když jsme přijeli na soutěžní představení, pan učitel právě zametal sál. Přiznám, měli jsme z toho Čaroděje Marlesta trochu strach. Ale pak jsme, opravdu jako v pohádce, se přenesli o řadu let zpět a zažili chvíle, o kterých dnes již jenom slyšíme. Přišli páni kantoři z okolních vesnic. Pomohli maskovat a potom, tak jak to má být, zasedli k instrumentům a spustili předehru. A chlapci a děvčata na jevišti hráli a zpívali jedna radost. A v hledišti seděly maminky a babičky a utíraly si dojetím oči, jak to ten jejich Frantík na jevišti pěkně vyvedl. Měli jsme všichni takový čistý a radostný pocit, jaký může přinést jenom obětavá a nezištná práce

Kroužek židlochovické osmiletky uvádí Horákovu Medovou pohádku

pro umění. A já, vězte, jsem byl skoro nepřijemně překvapen, když po představení páni učitelé nasedali na motocykly a Pionýry, aby jeli domů. Nějak jsem si představoval, že by měli mít na hlavách kantorské širáky a samozřejmě jít pěšky...

M. J. urák

★

POLÍČKA. V posledních dubnových dnech se v Políčce konala oblastní přehlídka souborů kategorie B, v níž vystoupily vítězné soubory pěti okresů Pardubického kraje. Příjemně překvapil například soubor ZK Tesly z Lanškrouna nejen velmi dobrou inscenací Gazdiny roby, ale i vzornou kázní a přijímáním přísné kritiky. Ochotníky z Brandýsa nad Orlicí nutno pochválit za obětavou a cílevědomou práci, s níž připravili vysoce náročnou hru Ed. de Filippo Neapol, město miliónů, i když se jim pochopitelně nepodařilo všem vysokým nárokům textu dostat. Velkého úspěchu dosáhli skromní hedvíkovští ochotníci zdařilou inscenací Malajské romance. V Západoých vlastencích souborů z Bystrého zaujaly dobře vykreslené lidové postavy. Litomyšlským se podařilo z Fredrových Panenských slibů vytěžit jen málo. — Mezi neúspěšnější jednotlivce celé přehlídky náleží K. Šperlichová z Lanškrouna, jež vytvořila postavu Evy v Gazdině robě, a Bohumil Štický, hedvíkovský představitel Johna Gifforda z Malajské romance. — Porotu tvořili prof. O. Svatoš, O. Bittl, M. Jiroušek a O. A. Kukla. Jejich kritiku souborů, až na malé výjimky, dobře přijímaly. Organizační zajištění přehlídky bylo velmi dobré. Při konečném zhodnocení první tři místa obsadily soubory ZK Karosa Brandýs nad Orlicí, ZK Tesla Lanškroun a ZK Kovolis Hedvíkov. Čestného uznání se dostalo souborům SDO — OÚNZ Litomyšl a OB Bystré.

O. A. Kukla

★

LEDEČSKO. Ano či ne? Tak nějak si to říkali členové poradního sboru pro divadlo při ledečském Domě osvěty. Má být okresní divadelní festival nebo skončí celý podnik neúspěšně? Byly hlasy pro i proti, více ovšem těch, kteří správně viděli, že podobná akce může přinést mnoho dobrého nejen souborům, které se přehlídky zúčastní, nýbrž i divákům. — Rozhodnuto, ale ještě ne vykonáno. Zbývala ještě jedna důležitá otázka: kde totiž bude festival uspořádán? Závažná byla jistě slova ledečských soudruhů: „Nedělejme festival v Ledči n. S., nebo pohoříme finančně. Však víte, že se mnoho lidí v městě dívá na ochotnické soubory s nedůvěrou a nelze počítat s tím, že se změní. Zvláště nad vesnickými soubory by asi ohrovali nosánek.“ Jednomyslně byl proto přijat návrh ředitele Domu osvěty soudruha Jonáše, aby festival byl uspořádán jednak v Tasicích v sále kulturního domu místních sklářů, jednak v zemědělské vesnici Smrdov, kde dobře pracuje místní JZD a kde také ochotnické divadlo má dobrou tradici. Pak ještě určeny tři dubnové termíny a

soubory, které se přehlídky zúčastní. Volba padla samozřejmě na ty, které aktivně pracují a jejichž výkony byly v letošní soutěži LUT hodnoceny nejlépe: „J. K. Tyl“ Ledec n. S. (vítěz kategorie B), dramatický kroužek OB Smrdov (vítěz kat. A) a dram. kroužek OB Vilémovice. — Všechny soubory ukázaly na přehlídce velké nadšení a velké možnosti dalšího růstu. Nejpriznivější byl tasičskými diváky přijat soubor ledečský, který ve veselohře J. Jurandota „Taková už je doba“ vynikl dobrým zvládnutím textu a vyrovnaností hereckých výkonů. Za nejlepší výkon byla považována hra Věry Machové v roli výstřední ženy ředitele Radnického. Smrdovští si zařadili v živé Stehlíkové veselohře „Hej, pane kapelníku“. Za nejlepší a herecky přesvědčivé lze považovat výkony většiny členů muzikantské bandy. Škoda jen, že v ženských úlohách chyběla v některých místech ráznost hlasu i gesta. Ovšem i tak získal soubor první místo plným právem a postupuje do kategorie B. Vyrovnanost hereckých výkonů dosud trochu chybí souborům OB Vilémovice. Proto byl ponechán dosud v kategorii A. Jistě tu však dlouho nezůstane, půjde-li kupředu stejně dravě jako dosud. Snad jim na přehlídce trochu vadila i vleklost zvolené hry (Tomanovi: Vinice). Vilémovským však ještě jedna jednička plným právem patří. S tím by jistě souhlasil každý, kdo si ověří, s jakým nadšením dokončují brigádnicky přeměnu zchátralého venkovského zámku na kulturní dům. — První divadelní přehlídka ledečského okresu patří už minulosti. Její úspěch však zavazuje do budoucna — a s nabytými zkušenostmi bude příštím rokem jistě zase a ještě lepší.

E. Doubek

★

JINDŘICHOHRADECKO. Před dvěma lety nebyl repertoár na Jindřichohradecku nijak vkusný. Vždyť okres držel v kraji primát co do počtu sehraných brakových her. Je pochopitelné, že boj osvětových pracovníků byl co nejostřejší. Kýč a škvár musel zmizet z našich jevišť, řekl si, a prvním jejich činem bylo vydání metodického listu, který obsahoval asi padesát divadelních her s menším obsazením a nekladoucích velké nároky ani na herce, ani na technické vybavení vesnických jevišť. Také loňská březnová konference všech souborů z okresu, doplnění a rozšíření divadelní literatury v knihovně Domu osvěty a zejména pak zvýšení jeho poradenské činnosti měly vliv na dramaturgické plány souborů. Metodická Jindřichohradeckého Domu osvěty Eva Antonová vám nyní už ráda dle nahlédnout do svých poznámek, ze kterých se dovíte, jaké byly výsledky po tomto opatření. V pěti posledních čtvrtletích (rok 1957 a letošní první měsíce) nelze z půl stovky uvedených her označit ani jednu za divadelní brak. Třicet činných souborů sehrálo celkem 54 her. Kladem hodnoceného období je i rovnováha mezi současnými a ostatními, zejména klasickými hrami. Ochotníci nastudovali 16 her z naší současné tvorby, nebyla však uve-

Rozárka (E. Mecnerová) a Valenta (Š. Kolich) z Paličovy dcery, jejíž inscenací oslavil 10. výročí svého trvání soubor požární ochrany „Širéná“ v Šenově u Ostravy

dena ani jedna hra z ruského klasického odkazu a z české klasiky se vůbec nehrál například Klicpera a Stroupežnický. Na druhé straně potěšitelným zjevem bylo obnovení nebo zahájení divadelní činnosti v některých pohraničních vesnicích, například v Lomech, Hrutkově, Potochně, Malíkově nad Nežárkou, většinou v obcích bez ochotnické tradice, často na primitivních jevištích. V Lovětně začali s divadlem po jedenáctileté přestávce mladí — členové Československého svazu mládeže. Jejich zahajovací představení, Štechovo „Třetí zvonění“, s kterým soutěžili v okrese, bylo svědomitě připraveno a porota, přestože hrála řada začátečníků, se o provedení vyslovila uznale. Je škoda, že letošní okresní soutěž lidové umělecké tvořivosti nezaujala všechny ochotnické soubory. Vždyť jen třetina z činných kolektivů se přihlásila do soutěže. Postrádána byla účast aktivních divadelníků z Kardašovy Řečice a vítěze poslední soutěže lidových divadelníků ze Strmilova. Soutěžící ochotnické soubory projevily značnou dávku obětavosti, dobré snahy a lásky k divadlu. Výběr her nebyl nijak objektivní, byl však volen s vkusem. Většina her byla ze současné tvorby (OB Popelín — Selská láska, ZK Jas Stráž nad Nežárkou — Kozí mléko, OB Kunžak — Padělek, ZK Partex, Nová Bystřice — Dům u doktorů), z české klasiky uvedla jen osvětová beseda v Malíkově nad Nežárkou Preissové drama „Její pastorkyňa“. Všechny soubory soutěžily v základní kategorii začínajících. Prvenství získal divadelní soubor závodního klubu národního podniků Partex v Nové Bystřici za úspěšné provedení Vítkovského hry Dům u doktorů. Tento kolektiv, který začal pracovat aktivně vlastně teprve loni na podzim a za krátkou dobu se čile uvedl ve svém okrese, také postoupil mezi soubory kategorie B. I když okresní soutěž se nestala věcí všech nebo alespoň většiny souborů na Jindřichohradecku, přinesla řadu nových poznatků nezbytných pro další rozvoj

ochotnického hnutí v tomto pohraničním okrese.

J. Chmelík

★

SEDLČANY. Na přehlídce divadelních souborů skupiny B Pražského kraje v Sedlčanech předvedli výsledky své práce i divadelníci ze závodního klubu Prefa z Hýskova. Obtížná hra Gabriely Preissové Gazdina roba vyzněla v podání Hýskovských jako představení vyrovnané, ve kterém nebylo závažnějších chyb. Režisérka Jiřina Piňhová využila činnosti ZK a zařadila do komparsových scén i taneční soubor. Jen zřídka vidíme tak pěkné sladění taneční složky s činoherním sborem. Nelze se rovněž zmínit o náročné scéně R. Jonáše. Sedlčanští diváci a zvláště návštěvníci z okolních obcí a JZD, kteří přijeli na představení autobusem, odcházeli velmi spokojeni. Hýskovští dokázali, že jejich nedávná účast na Jiráskově Hronově nebyla náhodná a také ne poslední. Ještě v letošním roce nastudují italskou komedii Dobrou noc, Patrie, Makarenkovy Vlajky na věžích a pro děti Zlaté srdíčko. Plán odvážný a bohatý. Přejeme jim, aby byl i úspěšný.

Zd. Vlček

★

BRUMOV. MEZ Brumov, není velký závod, ani obec sama nepatří na Valašsko-kloboucku k největším. Pravda, byla zde bohatá tradice divadelních ochotníků, ale přesto je dnešní práce na úseku LUT v ZK Vpřed opravdu velmi úspěšná. Tím spíše, že při každé nové hře je získáno několik dalších, zvláště mladých zájemců o ochotnické divadlo. A tak se při závodním klubu vytvořily již dvě skupiny se dvěma režiséry, které, i když soutěží, přece jen úzce spolupracují jako jeden divadelní kolektiv klubu. První soubor nedávno uvedl v režii J. Pospíšila Goldoniho veselohru „Neotesanci“, druhý skončil celou serií představení doma i v patronátních obcích s náročnou hrou Karla Čapka „Bílá nemoc“, kterou režíroval J. Bosák. Velmi záslužné jsou zájezdy souborů do patronátních vesnic, kde žije většina zaměstnanců mateřského závodu. Není divu, že jsou zde soubory klubu vítány jako vlastní. — Protože nácviku her se věnují ochotníci opravdu s láskou a důkladnou přípravou, dostavily se i úspěchy. Jistě se nestává často, aby obecenstvo v jedné hře sedmkrát tleskalo zdařilým výkonům při otevřené scéně, jak tomu např. bylo při představení v průmyslové slovenské obci Horní Srní. Brumov totiž leží bezmála na slovenské hranici, a tedy i se slovenskými obcemi je navázána plodná bratrská spolupráce, dosahující pěkných výsledků. Za zvláštní zmínku stojí velmi kladný poměr vedení závodu k souborům. Po každém představení se sejdou herci, organisátoři a techničtí spolupracovníci na společné schůzce, aby ještě jednou prodiskutovali všechny klady i nedostatky hry. Je nejenom pěkné, ale má to i významný morální vliv zvláště na mladé členy souboru, přijde-li na tyto večery i ředitel závodu s druh. Chváta. Nestává se tak vždy a ve všech závodech, a je to věru škoda. Tím spíše, že i mnozí samotní odboroví funkcionáři ještě nedocenili význam kulturní a výchovné práce, k níž je třeba hodně obětavosti, vytrvalosti a nadšení — a ovšem někdy také trochu toho povzbuzení.

V. Novák

NOVOBORSKO. O hezké ochotnické setkání se zasloužila s. Talafantová z poradny LUT v Novém Boru. Z její iniciativy se totiž uskutečnilo v Kamenickém Šenově setkání všech členů ochotnických souborů z celého novoborského okresu, jehož se zúčastnili i členové loutkářských souborů. Přátelský seznamovací večer, plný veselých situací, zpěvu, tance a hovorů o uskutečněných záměrech i plánovaných úmyslech — to byla náplň prvního setkání ochotníků novoborského okresu, jehož význam ocenil svou přítomností i ředitel ODO v Novém Boru s. Kaněra a s. Kuchařík jako zástupce OV KSČ. Setkání budou pokračovat v různých místech okresu a jistě poslouží zlepšení spolupráce i zkvalitnění činnosti nejednoho souboru. Jistě příklad hodný následování.

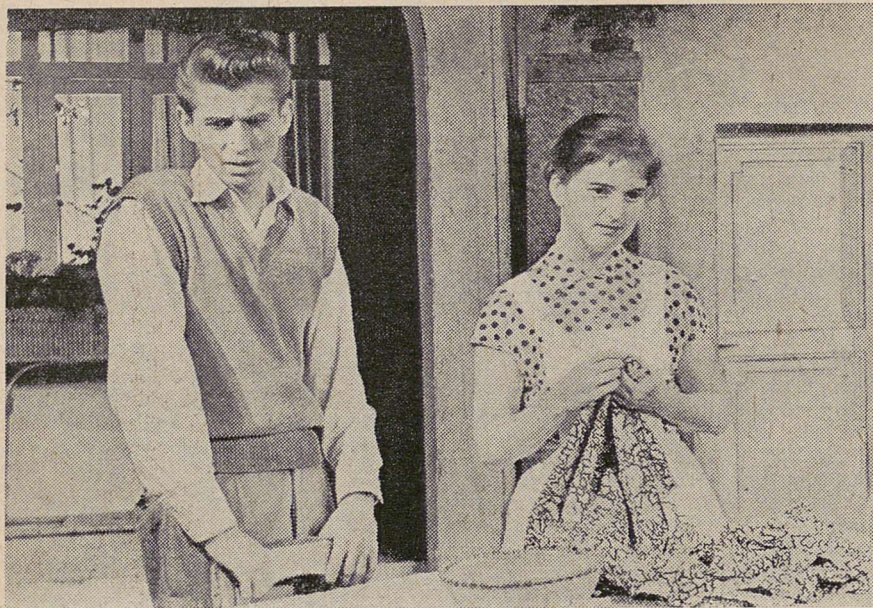
-jba-

★

LIBOCHOVICE. Libochovické divadelní léto má krátkou, ale již pěknou tradici dobře organizačně připraveného festivalu, který je nejen soutěží, ale i školením zúčastněných souborů. Letos v červnu tu hrálo 8 souborů ze 4 okresů (Litoměřice, Louny, Lovosice, Roudnice n. L.) celkem 12 divadelních představení s repertoárem: Molière, Lékařem proti své vůli — Götz, Malostranská humoreska — Šrámek, Měsíc nad řekou — Fredro, Dámy a husaři — Kohout, Taková láska — Molière, Chudák manžel — V + W, César — Vrchlický, Noc na Karštejně — Dobříčanin, Společný byt — Prachař, Domov je u nás — Molière, Lakomec — Čapek, Věk Makropulos. Pořadatelé (Scéna ZK ROH Skláren z Libochovic) dovedli vytvořit Hronov v malém. Dokonce se vydávaly i Divadelní noviny, festivalový zpravodaj s kritikami představení. Navíc je nutno připočítat i milé, srdečné, vskutku přátelské prostředí.

V inscenaci Wildovy Bezvýznamné ženy vytvořila zdařilou postavu paní Allomyové PhMr. Dagmar Polzová. Vynikající herečku souboru „Hálek“ Uzlového klubu železničářů Nymburk odměnil KNV Praha čestným uznáním za výkon v titulní roli dramatisace Balzacovy Evženie Grandetové

Šaldovo Dítě hrál ZK dolu Jan Šverma v Žaclěři. Na snímku Aleš (Baldrych) a Františka (Prášková)

ŽACLĚŘ. Soubor ZK dolu Jan Šverma uvedl v soutěži kategorie C Šaldovo Dítě a postoupil s inscenací do krajské přehlídky vítězných souborů. I když nepostoupil do národní přehlídky, dokázal, že patří k nejlepším souborům Královéhradeckého kraje. Z kritiky soutěžní poroty uvádíme: „Čím méně osob nese na svých bedrech děj celovečerní hry, tím musí být jejich výběr z hlediska vhodnosti pro tu či onu roli a z hlediska jejich uměleckých možností odpovědnější. — A tímto prvním úskalím se režisérovi soudruhu Uhříčkoví nepodařilo proplout bez nehody. Nechceme nijak zmenšovat herecké kvality soudružky Němcové, ale prostě svým osobním povahovým založením, svými hereckými zkušenostmi z minulých rolí nemohla být vhodnou představitelkou oné společenské kreatury, kterou měl v postavě Kostarovičové na mysli Šalda. Daleko lépe dopadlo obsazení jejího protihráče, služky Františky, soudružkou Práškovou, která dovedla ve všech situacích plně zaujmout diváka svou upřímností, jednoduchostí, nehleda-

ností a prostotou. Hned vedle ní lze postavit představitele Říši soudruha Boreckého, který promyšleně a jistě zvládl všechny jevištní situace a přesvědčivě zahrál povrchního, nepotřebného, požívačného, bezohledného hejska. Herecky trochu pozadu za nimi zůstávají další, i když jejich výkony splnily úkoly dané jim autorem a nijak neporušily rovnováhu kolektivně vyrovnaného představení. Vcelku hodnotíme představení jako společensky účinné a ideově jasné se zvláště přesvědčivě koncipovaným závěrem. Je možno je zařadit mezi dobrá ochotnická představení našeho kraje v této sezóně.“

*

HRUŠOV. ZK Moravských chemických závodů DUKLA v Ostravě-Hrušově pořádá již od roku 1951 bez přerušení soutěž ochotníků „Hrušovské divadelní jaro“. Letos byla tato soutěž o putovní pohár povýšena zároveň na oblastní přehlídku souborů kategorie B z okresů

Frenštát, Místek, Ostrava-venkov a Ostrava-město. Protože jsou v okolí zaznamenávány klesající návštěvy na ochotnické akce, obávali se i pořadatelé Hrušovského divadelního jara, že v letošním roce nebude o soutěž takový zájem jako v jiných letech, kdy zde hrály soubory kategorie C a kdy se vytvořil skutečný kádr diváků. Letošní skutečnost však překonala i ta neoptimističtější očekávání. Osmý ročník Hrušovského divadelního jara měl totiž zatím nejvyšší návštěvnický průměr, když ze sedmi představení šesti souborů byla tři zcela vyprodána a na zbývajících bylo hlediště hodně zaplněno. Přispěla k tomu především důvěra stálých návštěvníků z minulých ročníků, dále patronáty rady ObNV v Hrušově a masových organizací a složek NF z hrušovských závodů a obce. Pořadatelům se podařilo během roku vybavit závodní jídelnu v útulný sál a také rozšířit jeviště na 10×8 m hrací plochy se sedmimetrovou točnou (postavenou členy souboru v brigádě), pěkným zákulisím a novými šatnami, jejichž adaptace však ještě není zcela ukončena. Před slavnostním zahajovacím večerem koncertovala před divadlem dechová hudba ZK Dukla, která si tak odbyla příkladnou každoroční brigádu, již dokazuje vztah všech členů ZK k reprezentační akci. V sále pak zahájili výstavu nejlepších prací ostravských malířů. Profesor V. Hýl pohovořil k četným divákům o smyslu výtvarného umění pro krásnější život pracujících. A pak, již k zahajovacímu představení po nezbytných proslovech nastoupil soubor SIRENA jednoty požárníků z Šenova ve Slezsku, který připravil Tylovu „Paličovu dceru“. Nutno poznamenat, že zahajovací večer byl organizován tak, že představení, reprezentující dobrý průměr venkovských souborů, začalo na minutu přesně podle programu. „Dáma skřítek“ Calderona de la Barcy v podání souboru ZK Velkodolu Stalin v Heřmanicích vynikala promyšlenou režii i dobrým slovním projevem. Scházel však patřičný vzruch a rytmus. Preissové známé drama „Gazdina roba“ v provedení souboru ZK dolu Stachanov zklamalo vyprodané hlediště. Soubor, který hrál mimo soutěž, nenaučil se ještě odpovědně připravovat každé představení. Své síly výběrem této hry přecenil. Pleskotova dramatisace „Babičky“ se hrála pro děti a večer soutěžně pro dospělé. Přijel s ní soubor Sokola Ostravice z okresu Frenštát. Soubor, který má těžké podmínky ke své práci, byl nejpříjemnějším překvapením celého festivalu, protože zahrál Babičku od srdce, čistě a prostě a jak mladé, tak i dospělé diváky uchvátil. Vysokou úroveň prokázala představitelka titulní role a všechny děti. Soubor byl také odměněn zvláštní cenou Krajského domu osvěty za vzornou práci s mládeží a pro mládež. Představení souboru OB Stará Bělá — Lope de Vega „Až k smrti milovat“ patřilo k nejlepším a také mělo největší ohlas v hledišti. Soubor se připravil o ještě lepší výsledek spojením funkce režiséra a představitelky jedné z hlavních rolí. Závěrečným představením byla Weisenbornova „Ztracená tvář“, kterou před přeplně-

Záběr z Weisenbornovy Ztracené tváře v provedení ZK Moravské chemické závody Dukla v Hrušově

ným hledištěm zahrál domácí soubor, obhájce putovního poháru. Náročné představení bylo nejvyrovnanější, mělo příkladnou organizaci, vtipnou scénu na točně a zvláště jeho druhá část plně zaujala. — Po posledním představení zůstali diváci na svých místech a po delším čekání se konečně dočkali zhodnocení soutěže předsedou poroty a Krajského poradního sboru prof. Etzlerem. Porota označila jako nejlepší představení Ztracené tváře a souboru ZK Dukla Hrušov přířkla vítězství. Kromě putovního poháru získal vítězný soubor křišťálový pohár rady ObNV a finanční odměnu Kčs 1000,—, která je každoročně věnována vítězi ředitelstvím závodu. Všechny soubor

ry byly odměněny vkusnými litografiemi akad. malíře Milana Zezuly.

M. Ambros

*

PREROV. Zaměstnanci Energetických rozvodných závodů v Přerově si vybudovali pěkný závodní klub, na jehož malém jevišti zahájily divadelní činnost děti. V režii J. Černé uvedly pohádku Voglové Zlá princezna a tři mandarini. V režii soudružky Hrachovcové byla uvedena baletní pantomima Červená Karkulka. Ani dospělí se nechtějí dát zahanbit. Nově ustavený kroužek se představil zaměstnancům závodu 31. května poctivým a snaživým představením Šafránkovy komedie Kudy kam.

Zk

NÁŠ TYP

Žádnému ze srbských dramatiků se dosud nepodařilo předstihnout vynikající komedie tvůrce moderní srbské veselohry — Branislava Nušiče, ačkoliv od jeho smrti uplynulo v letošním roce již dvacet let. Přes tuto zkoušku času však dodnes obstál a platí Nušičův hrdý a čestný titul „mistr smíchu“, který si svým dílem vysloužil. Příčina obliby jeho her tkví především v jejich jevištní účinnosti, v tom, že jsou psány vyložené pro divadlo. Platí to i pro jeho nesporně nejlepší komedii, „Paní ministrová“, vydanou nyní v edici Hry lidového jeviště, komedii o bohabojné měšťáče, která se jednoho dne stane náhle paní ministrovou. Osudy, které pak prožívá, jsou zdrojem nekonečné řady mistrovských komických situací a hraje se na způsob vaudevillu, stejně jako všechny jeho ostatní komedie. I když tento žánr nezavazuje nikdy tolik k respektování skutečnosti, jako vážné drama, přece nepůsobí ani Paní ministrová jen jako povrchní žert s paničkou v titulní roli. A nesmí se jím stát ani v představení budoucích inscenátorů, neboť by to znamenalo jít proti záměru autora, kterému šlo i v této komedii především o společenskou komedii, kritiku měšťáky. U Nušiče to ovšem není kritika, nýbrž oním gogolovským nebo štedrinovským rozhořčeným sarkasmem. Jeho smích bodá spíše ironií, pouze se posmívá zjevům, které zplodil kapitalismus. Přece však jeho bystrý pohled v charakteristice jednotlivých postav, postihující právě ty nejtypičtější rysy představitelů srbské buržoazie a byrokracie: patofalství, bezzásadovost, vypínání a touhu po vnějším lesku, vysmívá se i dnes vlastnostem, které se dosud zachovaly, i když v pozmeněné formě a míře. Zvláště v Paní ministrově je toto vše dovedeno autorem v obraz skutečně mistrovský. I když v jiné době a jiném prostředí, je také paní Živka Popovičová typickým představitelem těch lidí, jimž stačí třeba jen o něco vyšší postavení než bylo v minulosti, aby se oděli v měšťáckou nadutost a povýšenost. Ve jmenování svého muže ministrem vidí především možnost jezdit v salonním voze, být přijímána samým králem, nechat si líbat ruce od cizích diplomatů atd. Kariéra manžela jí však stoupne do hlavy tolik, že začne vyvádět nepředstavitelné věci. Tak jí najednou připadá ponížující, aby manžel její dcery, obyčejný úředník, byl nadále mužem dcery ministra, pardon, paní ministrově. Proto pro ni začne okamžitě vyhledávat osobu s vyšším postavením — honorárního konsula z Nikaraguy, s kterým také ihned sjednává sňatek pro svou vdanou dceru. Celými seriály ostud však nakonec svého manžela sama tak zkompromituje, že ho přímo donutí, aby se dobrovolně vzdal ministerského křesla.

Živka Popovičová je jednou z nejlíp vypracovaných postav v Nušičových komediích a pro herečku tzv. zaručená role. Ale pro soubory jsou stejně „zaručenými“ i ostatní Nušičovy komedie, v nichž dovedl tento autor spoustu komických situací vždy tak překvapivě rozvinout s vytříbeným smyslem pro komičnost a proměnit je i z nejjednoduššího námětu ve spleť a poutavé. Celá řada dalších Nušičových komedií čeká pouze na dramaturgickou iniciativu.

-Ber

DĚJINY ČESKÉHO DRAMATU V KOSTCE

VII.

PRVNÍ GENERACE NÁRODNÍHO DIVADLA

Mluví-li se o klasickém odkazu naší dramatické literatury, jsou tím míněni — kromě Klicpery a Tyla — právě dramatici tohoto období, osmdesátých a devadesátých let minulého století; většinou se dokonce myslí pouze na realističtější větve této dramatiky a není tomu ještě tak dávno, kdy nám ji skoro výlučně reprezentoval Alois Jirásek. Jiráskovým jménem pokračujeme vytčený rámec dvou desetiletí, myšlenkově i tvárně patří však do oněch let, vždy byl tak chápán, proto byl často vystavován útokům, neboť nesl do časů zeskeptičtělých všechny klady i záporné poslední záchvěvy pathosu buditelského i nefilosofického prostotu realistického žánru.

Dílo Stroupežnického, Šubertovo, Mrštíků, Preissové, Jiráskovo, Vrchlického, Zeyerovo, ale i Štechovo, Šamberkovo a Svobodovo vytváří živnou základnu naší repertoárové politiky, základnu, kterou zdiskreditovala léta nedávno minulá ne proto, že ji zdůrazňovala, ale proto, že z ní vytrhla a do nekonečna omílala malou část, často ani ne tu nejlepší a nejživotnější, a inscenovala ji netvořivě, mdle, suše a nudně. Reagovat na tuto situaci panickým útekem od všeho, co se na pět kroků blíží k Jiráskovi a Tylovi, je řešením málo soudným. A pozor na soudy Šaldovy, který moc dobře rozuměl literatuře, ale méně dobře už specifice tvaru jevištního!

Činohra Národního divadla byla otevřena vlastně ještě hodně „prozatímně“: Adámkova *Salomena* je zručný odvar romantického hugovského dramatu, nejen spleť zápletek, intrik, zrad a omylů, nejen veršovou formou, ale i prolutím problematiky osobní a obecné, intimní a politické. Tato historie proticísařského rebela, prvního milence Salomeny, manželky žárlivého sochaře Zoana Maria da Ponte, historie, zarámovaná renesančním ovzduším belvederského letohrádku, dohrála ovšem definitivně osmi reprisami v roce 1883. Dva dny po premiéře Salomeny objevuje se v Národním divadle aktovka jeho dramaturga, Stroupežnického *Zvíkovský rarášek* (po prvé uvedená už v Prozatímním). Toto první vítězství Stroupežnického je zároveň jedním z prvních stavebních kamenů našeho živého dramatického odkazu. Nenáročná, ale hbitě napsaná historka dostala postupem času ještě dva bližence: *Paní mincmistrovou* a *V panském čeledníku*. Stroupežnický to v nich vyhrál stylisovaně archaickým jazykem a v prvních dvou hrách pomohla mu ještě sympatická postava Mikuláše Dačického z Heslova, jakéhosi Falstaffa a Cyrana v jedné osobě. Tvůrčím triumfem nešťastného, sebevražedným pokusem v mládí zohaveného dramatika (žil 1850—92), byla premiéra *Našich furiantů* (3. V. 1887), prvního realistického dramatu českého, sytě barvitě vesnické veselohry s účinnou zápletkou, jejíž malichernost, tak často jí vytýkaná, není než součástí myšlenkového — a ovšem i komického — plánu hry. Zaslepení sociologickým vulgarismem uvažovali jsme ještě nedávno, jestli tuhle furiantskou komedii smíme hrát, ale — hráli jsme ji. Protože mluvit o realismu a odpírat si přitom ten krevnatý realistický záběr, to přímo rozkošnické ponoření do životního proudu, nešlo dohromady. Tady, kde se Stroupežnický látku poddal a nesnažil se ji formovat do velkých ideových pláten, tvořil celistvé dílo. Všude jinde zůstal na polovině cesty: i v historickém romantismu *Černých duší*, i v moralistní satíře *Triumf vědy*, v plačtivých *Sirotcích penězích*, v ideové variantě furiantského konfliktu *Václav Hrobčický z Hrobčic*, v působivějším, ale myšlenkově zpátečnickém *Vojtěchu Žáku, výtečníkovi*. Jen v posmrtně uvedené tragedii *Na Valdštejnské šachtě* s ibsenovským konfliktem idealismu s realismem, kde, slovy Šaldovými, „studuje idealismus již skoro jako chorobu“, podařilo se Stroupežnickému vytvořit velkou hru. Ve své době úspěšnějším autorem než dramaturg Národního divadla byl jeho ředitel *František Adolf Šubert* (1849—1915). Snad je pro nás tento vášnivý propagátor dramatického realismu příliš zatížen měšťáctvím — prostě ho nehrajeme. Nehrajeme *Drama čtyř chudých stěn*, které je

historií dělnické stávky, nehrajeme *Probuzeence*, v nichž se šlechtic spojuje s poddaným proti nevolnictví, nehrajeme *Jana Vřavu*, v němž se velký sedlák staví do čela protipanského odboje, nehrajeme *Žně*, kde pracovitý tovarník obětuje své jmění pro spásu syna-defraudanta. Šubert nikde nedosahuje jevištní účinnosti Stroupežnického *Furiantů*, které však předstihne myšlenkovou závažností své problematiky, jeví se v ní jako konservativce, snaží se s nejlepší vůlí zachytit sociální proudění doby. Je někdy tak časový, že mu dílo umírá s námětem: tak problematika „chabrusových voleb“ v tragedii *Velkoštatkář* ztratila pro nás všechnu přitažlivost. V dramatech žurnalistické cti *Praktikus* přepjal zas poněkud aparát intrikový a znevážil tím námět dodnes aktuální.

Dvě vesnická dramata *Gabriely Preissové* (1862—1946) pomáhala po Naších *furiantech* a *Jiráskově Vojnarce* klestit cestu k pochopení a přijetí vrcholného díla českého dramatického realismu — Maryši. Jsou to: *Gazdina roba* (1889) a *Její pastorkyňa* (1890), obě slavnější a umělecky významnější v operní podobě, první ve zhudebnění Foerstrové (Eva), druhá Janáčkově. Dva příběhy lásky, ale ne idylické, sladké a nevinné, lásky, provalivší se jako hřích v ztrnulé bigotnosti společenského klamu. Vdaná Eva utíká za milencem, svobodná Jenůfa má dítě se Števou — baladická tvrdost příběhu, naturalismus nářečního dialogu, na mnoho si muselo obecnstvo zvykat a zvykalo si těžce. Ale když čtyři roky po Pastorkyni uvedla opatrná správa Národního divadla v odpoledním představení *Maryšu, bratří Mrštíků*, bylo už obecnstvo připraveno. Tvarově čistá, střídáním dialogem nesená tragédie „prodané lásky“ Maryšiny, to tvrdé střetnutí hmotného blahobytu s lidským nitrem, to rozehrání příběhu do tolika poloh, kolik je účastníků dramatu, a každý z nich je nakonec postižen nelidským zákonem peněz, i Lízal, jenž vidí neštěstí svého dítěte, i Vávra, jenž cítí nelásku své ženy.

Alois Jirásek (1851—1930) má stěžejní význam pro naši dramatickou tradici. Jirásek — to je zároveň Kvapil a Vojan, to je celá jedna slavná perioda české divadelní historie, i když v ní drama nikdy nehrálo prim. Žánrově rozrůzněná dramatika Jiráskova kotví cele v realistickém pojetí dramatického díla, nepřecházejí do ní staré romantické prvky, ale nepřijímá také — ač hlavní část tvorby je už datována prvními léty dvacátého století — nápor psychologismu a impresionismu dramatického. *Vojnarka* je nejtýpističtější ukázkou Jiráskovy realistické metody, uplatněné nadto v žánru u nás nesmírně oblíbeném: v tragické historii vesnické lásky, obklopené přehradami společenskými. Kde se pokouší Jirásek o prohloubenou psychologickou kresbu (*Otec*), zůstává v půli cesty, právě tak jako v moderní společenské problémové hře (*Samota*). Kladem jeho historických her (*Jan Hus*, *Jan Žižka*, *Jan Roháč*) je střízlivá věrnost historickému faktu a společenské vidění dějinné tematiky — více než ve srovnání s tím, co považujeme za ideál historického dramatu, vysvitne tento klad ze srovnání s libovůli romantických konstrukcí dějových v historickém dramatu před Jiráskem. V klidné, mírně idylisující osnově dramatické dospívá Jirásek k výtečné M. D. Rettigové, ostře ideově vyhodnocena jsou dramata *Gero a Emigrant*. Ale nakonec, právě tak jako u Tyla Strakonický dudák, Jiráskův národně buditelský pathos, jeho horoucí smýšlení vlastenecké nejlépe vyjadřuje a nejplněji vyzpívává polo báchorkovitá *Lucerna* s mlynářem a Haničkou, kněžnou, muzikanty a vodníky. Její ideové a umělecké výraznosti už nedosahuje dnes už myšlenkově pro diváky ne zcela jasný *Pan Johannes*.

Dva roky před Šubertovým Dramatem čtyř chudých stěn objevuje se na scéně Národního divadla dělník v Šimáčkově *Světě malých lidí* (1890). Zatím co Šubert soustřeďuje dělnickou problematiku do osudu jediné „silné osobnosti“ horníka Vojtěcha Králence, zorný úhel Matěje Anastazie Šimáčka (1860—1913) je širší, nahlédne přímo na pracoviště svých hrdinů (cukrovar), aniž se ovšem vůči nim dokáže zbavit filantropického tónu a adjunktovské pózy. V dalších dvou dramatech, jež stojí za zmínku, v *Jiném vzduchu* a *Ztracených* odvrací se od dělnického prostředí do končin divadelně atraktivnějších, do společenských nížin bohémů a „unavených duší“, mezi lidmi, zpustlé malosti ducha nebo únavou z požitků. V prvním dramatu, jež chtělo být sociologickým dokumentem vlivu prostředí na člověka, snaží se ještě Helu vyrvat z demoralisující moci bohémského bahna, pro Luďka a Lónu ze *Ztracených* nemá už však záchranného gesta.

Improvisační lehkost tvoření vedoucí k nesmírné nadprodukcí liší se od ostatní dramatiky dílo *Františka Xavera Svobody* (1860—1943), který nám už nemálo přesahuje časovou hranici této kapitoly. Povrchní determinismus vesnických i měšťanských tragédií právě tak jako plytká témata komedií o věčném odboji rozpustilého mládí proti konservatismu stáří nemají však ničeho z nových proudů, souběžně s nimiž pozdější Svobodovo dílo vzniká, významnější část vážné dramatiky patří pak i datově letům devadesátým: *Rozklad* a *Útok zisku* jsou dramaty rozkladu selské a měšťanské rodiny, *Směry života* celkem bezbolestně analysoj demoralisující vliv městské kultury na dobrou selskou duši, *Olga Rubešová* a *Démon* konstruují nepravdivé tragédie ženského seburčení a ženského běsoství. Vážná část Svobodova dramatického odkazu je vlastně nenávratně mrtvá. A z bezpočtu veseloher snad tři, čtyři žijí dodnes: *Poupě*, hříčka o probouzejícím se dívčím srdci, *Čekanky*, lehounce zveršovaná biedermaierská idyla o vdavekchytivých pannách, *Poslední muž*, předúspěšná komedie o vzpouře proti tyranskému stáří. A snad i *Na boušinské samotě* a *Rozveselená rodina*, abychom jmenovali hry, které v posledních letech proběhly repertoárem.

(Pokračování kapitoly příště)

JINDŘICH ČERNÝ

FRANTIŠEK KUBR

Vydává ministerstvo školství a kultury
v nakladatelství Orbis,
národní podnik, Praha 12, Stalinova 46
Vedoucí redaktor Jiří Beneš

Redakce: Praha 12, Stalinova 3
telefon 226145—49

Vychází v polovině každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs

Tiskne Orbis,
tiskařské závody, n. p., závod č. 1,
Praha 12, Slezská 13

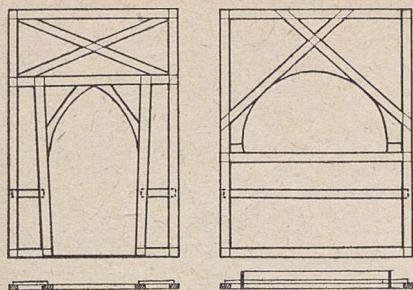
Rozšiřuje Poštovní novinová služba
(PNS)

F-202858

OBSAH

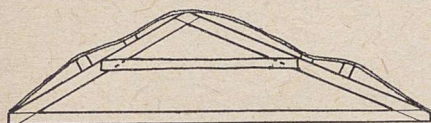
J. Martinec: Dělník divadla . . .	145
Jak šel život	146
L. Nejedlý-M. Spitzerová-E. Šva- gerka: Vzpomínka na soudru- ha Kubra	147
F. Kubr: Poslední článek . . .	148
Seznam článků F. Kubra v no- vém ochotnickém tisku . . .	148
J. Kabzan: IV. národní přehlídka v Krnově	149
E. Sobota: IV. národní přehlídka v Přerově	150
S. Dolanská: Kutná Hora a Jablo- nec n. N.	151
Pořad XXVIII. Jiráskova Hronova S. Zvoníček: Z jedné vody na čisto	154
P. Kohn: Střídavě oblačno v ochotnickém divadle pro děti a mládež	156
J. Blažek: Jak jsem se připravo- val na Wolkrův Prostějov . .	158
V. Prádl: Tisíc premiér . . .	159
Československá premiéra sovět- ské hry na ochotnické scéně .	159
J. Trojan: O Františku Bidlovi	160
M. Jurák: Litera scripta manet .	161
V. Müller: Ledová sprcha . . .	162
2 hodiny 30 minut	162
D. Pokorný: Sloh a materiály .	163
Dílka	163
Z ochotnického života	164
J. Černý: Dějiny českého dra- matu v kostce, VII.	167
Náš typ	167

Na II. str. obálky vzpomínka na
F. Kubra, na III. rubrika Výprava —
jeviště — výtvarník, na IV. obrazový
doprovod k Dějinám českého dramatu
v kostce. — Toto číslo mělo redakční
uzávěrku v polovině června, vyšlo
18. července 1958.

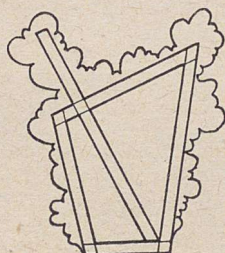

obr. 6

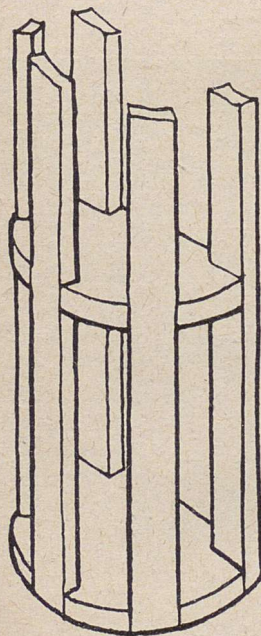
obr. 7

obr. 8

obr. 9

obr. 10

RÁMY S OBLÝMI OTVORY
A DEKORACE
NEPRAVIDELNÉHO TVARU

Výroba tohoto druhu dekorace není podstatně složitější. Základní konstrukce však musí být vyřešena tak, aby co nejvíce napomáhala konečnému tvaru a zároveň odpovídala ostatním podmínkám (hustotě dřeva a zavětrování). Způsob

provedení je vždy možný několika způsoby a volba určitého druhu musí být provedena pečlivě, aby výrobek vyhovoval výtvarnému stylu hry a aby byl vyroben rychle, levně a pevně.

Mírný a velmi pevný oblouk se docílí vsazením prkna nebo laťovky patřičně tvarované. (Obr. č. 6.)

Velké mírně ohnuté plochy, které mají být hlubší než normální síla konstrukce, se nejlépe provedou z pásu překližky. Latorost vrchní dyhy musí být příčný k ohybu a překližka se musí před ohnutím mírně navlhčit. (Obr. č. 7.)

Také rovnolehlé bukové lišty průřezu 20 až 30 mm × 5–8 mm jsou vhodným materiálem pro mírnější prohnutí křivky. Postup výroby je asi tento: na základní kostru se připevní v nejvyšších bodech ohybu patřičně vysoké špalíčky a napáčená buková lišta se připevňuje vruty ke kostře rámu a ke špalíčkům. (Obr. č. 8.)

Dekorace zcela nepravidelného tvaru jako jsou keře, koruny stromů apod. se musí zhotovit z překližky. Velké díly, které by bez nosné kostry nebyly možné, zhotovujeme tak, že v hrubých rysech tvarově přizpůsobený rám se doplní překližkovými výřezy. (Obr. č. 9.)

KONSTRUKCE PLASTICKÝCH DÍLŮ

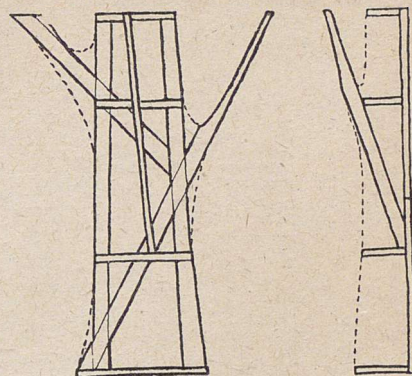
Sloupy, které velikostí přesahují možnosti jiné výroby (kašírování), zhotovujeme na základní dřevěné konstrukci. Profilové příčky opatřené zářezy pro latě spojujeme slabšími latěmi a tuto kostru pobíjíme navlhčenou lepenkou. (Obr. číslo 10.)

Kmeny stromů se zhotovují podobným způsobem. Protože konečná váha kmenu po nakašírování je značně velká, musíme postupovat velmi promyšleně a vyvarovat se zbytečných součástí. Každý prvek nosný má zároveň tvořit prvek tvarovací a naopak. (Obr. č. 11.) Základní kostra se dokončuje kašírováním. (Bude popsáno v příštích číslech.)

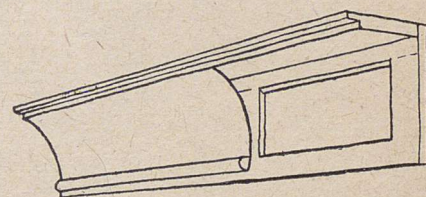
Často používanou součástí dekorace jsou různé římsy. Tyto díly se zhotovují samostatně a pouze se na rovné díly navěšují. Velké římsy se zhotovují z laťové konstrukce a ohýbané lepenky. (Obr. č. 12.)

Mezi individuálně vyráběné části dekorace náleží také různě tvarovaná podla, schody, a šikmy, které spojují normalizovanou praktikáblou stavebnici do žádaného tvaru a současně ji maskují.

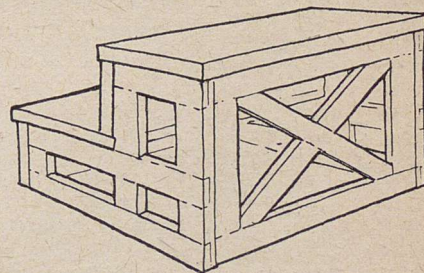
Na tuto dekoraci herec stoupá a proto první zásada při její výrobě je bezpečnost. Materiál rozdělujeme na nosný (podpěry) a podlaží. Nosný materiál používáme v síle 5/4 až 6/4, podlaží je 4/4 až 5/4. Konstrukce musí být provedena řemeslně bezvadně a zajištěna proti zvratu křížem anebo podobně. (Obr. č. 13.) Tyto spojky a nástavce slouží zároveň jako masky zakrývající konstrukci praktikáblů. Jsou to různé terény, skalky, nebo architektonické prvky. Masky se nemontují na praktikáblu pevně, pouze se přistavuje a spojuje podle možností ztužidlem — háčkem — nebo vrtíkem. Dřevěná konstrukce tvoří nášlapné plochy a základ pro kašírování. Nášlapné plochy tvoří konstrukčně nosný základ, naproti

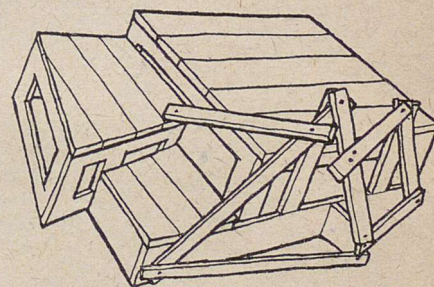
obr. 11

obr. 12

obr. 13

obr. 14

tomu kostra pod kašírování se dělá co možná nejlehčí. (Obr. č. 14.)

Vznikl-li by celek pro provoz divadla příliš velký, dělíme masku na patřičný počet dílů, ale nespojujeme je žádným stabilním způsobem.

První generace Národního divadla

← Gabriela
Preissová

František
Ad. Šubert →

Eduard Vojan
← jako Páter Bonaven-
tura Pitr v Jiráskově
Emigrantu

Julius Zeyer →

